

Дружина мандрівника в часі
Одрі Ніффенеггер

Усе її дитинство він був поряд – дорослий чоловік на ім'я Генрі, її найближчий друг, що колись стане її чоловіком... коли Клер виросте, а він помолодшає. Генрі – мандрівник у часі, якого рідкісна генетична хвороба перекидає між митями життя. Він повертатиметься у день загибелі матері і, дорослий, учить самого себе виживати у розірваному часі, милуватиметься малою Клер, кохатиметься з нею дорослою та мріятиме про дитину, яка поєднала б їх назавжди – у часі, що переміг смерть, але не переміг кохання...

Одрі Ніффенеггер

Дружина мандрівника в часі

© Audrey Niffenegger, 2003

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2016

Бестселер «Нью-Йорк Таймс»

Бестселер «Лос-Анджелес Таймс»

Бестселер «Вашингтон Пост»

Бестселер «Паблішерз Віклі»

Вибір Книжкового Клубу «Шоу Тудей»

Вибір Буксенс 76

Вибір «Клубу якісної книги у м'якій обкладинці»

Вибір Клубу книги місяця

Виняткова, позачасова історія кохання... Лише безсердечного читача не зворушать до сліз ті небезпеки, з якими зіштовхуються Генрі та Клер, і та запаморочлива перемога любові над часом.

Чикаго Триб'юн

Клер і Генрі почергово оповідають цю історію, розкриваючи глибину свого зв'язку, попри все науково-фантастичний задум стає потужною оригінальною історією кохання.

Піпл (найкраща десятка книжок року)

Натхненно... Ніффенеггер геніально грає у часовій дзеркальній залі.

Нью-Йоркер

Читачі пригадають любов у романі «Кохання під час холери», яка існує, незважаючи на всі негаразди і перешкоди... Маркес, як і Ніффенеггер, намагається донести нам, що для піднесеної любові не існує трагедій і жодних обмежень.

Книжковий світ «Вашингтон Пост»

Винахідливе та гостре письмо Ніффенеггер варте того, щоби його прочитали.

Ентертейнмент Віклі

Зворушлива, гостра проза... Ніффенеггер пише з безстрашністю, непохитністю та чіткістю військового кореспондента, що стоїть неподалік поля битви.

Ю-Ес-Ей Тудей

Виняткова історія чудового чоловіка у дивному становищі (він мандрує у часі) та жінки, яка його кохає. Час і місце дії – Чикаго; все просто чудово.

Сан-Франциско Кронікл

Начебто любов і недостатньо складна річ, утім, дебютантка Ніффенеггер вигадує щасливу пару, в якій є своєрідна проблема... Слід віддати належне Ніффенеггер: вона унікає дешевих прийомів і розвиває свої інноваційні концепції надзвичайно дивним і дотепним способом.

Тайм Аут Нью-Йорк

Усупереч тому, що про неї говорять, «Дружина мандрівника в часі» – це дуже давня історія любові: складна, сексуальна, неймовірна... Чарівливо, винахідливо переказана, цілком не гірша від інших.

Таймз (Лондон)

Незвичайний роман з унікальною передумовою... Ніффенеггер зі співчуттям розвиває своїх унікальних персонажів, які гідно приймають як труднощі, так і дарунки долі. Не дозволяйте ошукати себе чарівливістю стосунків Генрі та Клер – вони затягнуть вас у свій світ і змусять розділити з ними мрії і розчарування. Вони розіб'ють вам серце.

Curledup.com

Тим, хто каже, що немає нових історій про кохання, щиро раджу «Дружину мандрівника в часі» – фантастичний роман, красиво створений і водночас надзвичайно художній та запаморочливо романтичний.

Скот Туров, автор книжок «Помилки, які можна виправити» і «Презумпція невинності»

Примарна, оригінальна, розумна – аж дух захоплює... словом, настільки рідкісна книжка, яку тепер дочитую, що жалкую, бо її написала не я.

Джоді Піколт, автор книжок «Відверта правда» і «Другий погляд»

Дивна й чарівлива історія кохання. Більшість із нас зустрічає коханих людей уже в зрілому віці, коли дитинство давно позаду. У Генрі та Клер – через чудову здатність Генрі до атемпоральності – це трапилося двічі. Історія відданості, профільтована часом, – історія двох людей, що дорослішають разом, мов споріднені душі в світі, який може змінитися в одну мить.

Чарльз Дікінсон, автор книги «Путівець у часі»

Одрі Ніффенеггер вигадує витончену й людяну історію випадкового мандрівника у часі й кохання всього його життя. Написано надзвичайно винахідливо, вишукано кмітливо та з любов'ю, «Дружина мандрівника в часі» виблискує і безстрашно досліджує ніжне переплетіння любові й часу. Цей роман – щось надзвичайне.

Енн Урсу, автор «Зникнення Джеймса» і «Розливо у Кларенсі»

Історія піднесеного кохання, освітлена десятками тонко підмічених деталей і сцен, що спритно ковзають довкола величезної загадки у самому серці книги... Залишає читача з відчуттям яскравості та дивацтва життя.

Паблішерз Віклі (Обрані рецензії)

Вигадливо переплетено... Надзвичайно творчо.

Кіркус Рев'юз

Переконливо... Майстерно написаний роман, у якому поєднані неповторні персонажі та їх щирі емоції, що грають у «класики» з часом і які можна інтерпретувати на багатьох рівнях.

Лайбрарі Джорнал (Обрані рецензії)

Дружина мандрівника в часі

Час на годиннику – наш банківський менеджер, збирач податків, поліцейський інспектор; цей внутрішній час – наша дружина.

Дж. Б. Прістлі. Людина та Час

Для Елізабет Гілман Тамандл (20 травня 1915 року – 18 грудня 1986 року) і Норберта Чарлза Талмандла (11 лютого 1915 року – 23 травня 1957 року)

Кохання після кохання

І час прийде,
коли з натхненням
свій прихід ти привітаєш
в твоїх дверях, у твоїм люстрі,
Собі всміхнешся ти привітно

і скажеш: «Сядь. Поїж».
Й полюбиш знов незнамого себе.
Дай хліб, вино і поверни
своє серце собі, чужинцю, що любить

і знає тебе все життя,
ким задля інших знехтував ти.
Звільни полицку від листів кохання,

від знімків, від записок відчаю,
себе очисти від дзеркал.
Сядь. Святкуй життя.

Дерек Волкотт

Пролог

Клер: Важко, коли тебе лишають. Чекаю Генрі, не знаючи, де він, тривожачись, чи з ним усе гаразд. Важко бути тим, хто зостається.

Постійно чимось займаю себе. Так час минає швидше.

Самотньою лягаю спати й самотньою прокидаюся. Ходжу на прогулянки. Працюю до знемоги. Спостерігаю, як вітер грає зі сміттям, що всю зиму пролежало під снігом. Усе здається таким простим, поки про це не замислишся. Чому любов міцніє у розлуці?

Колись давно чоловіки йшли в море, а жінки чекали їх, стоячи біля самої води і виглядаючи крихітне суденце на обрії. Тепер я чекаю Генрі. Він зникає, сам того не бажаючи, без попередження. Я чекаю його. Кожна мить очікування здається мені роком, вічністю. Кожна мить така ж повільна й прозора, неначе скло. Крізь кожну мить бачу ряд нескінченних митей очікування. Чому він пішов туди, куди я за ним піти не зможу?

Генрі: Як це відбувається? Як це відбувається?

Інколи наче на хвилю відволікся. Потім, здригнувшись, розумієш, що книжка, яку тримав у руках, червона картата бавовняна сорочка з білими гудзиками, улюблені чорні джинси, брунатні шкарпетки, на п'яті однієї з яких ось-ось з'явиться дірка, вітальня, чайник, що от-от закипить на кухні, – усе це зникло. Стоїш у чому мати народила, по кісточки у крижаній воді в рівчаку обабіч невідомої сільської дороги. Чекаєш хвилину, сподіваючись, що, можливо, просто кліпнеш і знову повернешся до своєї книжки у власній квартирі, et cetera[1 - І так далі (лат.).]. Через хвилину п'ять прокльонів, тремтіння та щирх сподівань, що зараз просто зникнеш, починаєш плентатися в будь-якому напрямку й зрештою приходиш до сільського будинку, де маєш можливість або щось вкрасти, або пояснити ситуацію. Іноді крадіжка доводить до в'язниці, але пояснення більш утомливе, забирає багато часу й, у будь-якому разі, змушує брехати. Зрештою, тебе іноді тягнуть у ту ж в'язницю, тому яка, до дідька, різниця.

Часом відчуваєш, наче занадто швидко встав, навіть якщо лежиш напівсонний у ліжку. Чуєш, як кров пульсує в голові, відчуваєш запаморочення і мовби кудись падаєш. Руки й ноги поколюють, а потім узагалі мовби зникають. Тебе знов не туди понесло. Усе займає лише мить, якраз достатньо часу, щоби спробувати

затриматися, поборсатися (можливо, пошкодивши себе чи щось цінне). Відтак різко падаєш у коридорі, застеленому килимовим покриттям кольору молоді трави, в мотелі № 6 у Афінах, штат Огайо, о 4:16 ранку в понеділок, шостого серпня 1981 року і гепашся головою об чиюсь двері. У результаті мешканка номера – така собі міс Тіна Шульман з Філадельфії – відчиняє двері й волає, бо, бач, до її ніг упав непритомний голий чоловік з обідраним об килим тілом. Прокидаєшся в оточенні лікарні від шуму за дверима, де сидить поліцейський і слухає гру «Філіз» на тріскучому транзисторі. На щастя, ще раз непритомнієш і знову прокидаєшся через кілька годин у власному ліжку, а над тобою схилилась схвильована дружина.

Іноді відчуваєш ейфорію. Усе таке піднесене, мовби світиться, але раптом тебе дуже нудить, і ти зникаєш. Вибльовуєш усе на якісь квіти за містом, або на тенісні туфлі твого батька, чи на підлогу власної ванної кімнати трьома днями раніше, чи на дерев'яний тротуар в Оук-Парку, штат Іллінойс, приблизно в 1903 році, або на тенісний корт прекрасного осіннього дня десь у п'ятдесятих, чи на власні босі ноги в різний час у різних місцях.

Як це відбувається?

Так само як в одному з тих снів, коли раптом розумієш, що мусиш пройти тест, до якого не готувався, а ти взагалі не одягнутий. І залишив гаманець удома. Коли я там, у якомусь часі, то здаюся собі дзеркальним відображенням, перетворююсь на власну копію, доведену до відчаю. Стаю злодієм, волоцюгою, твариною, що біжить і ховається. Лякаю бабусь і дивую дітей. Я – фокус, ілюзія найвищого гатунку, це настільки неймовірно, що я насправді існую.

Чи є якась логіка, якесь правило в усіх цих поверненнях і зникненнях, у всіх цих переміщеннях? Чи існує спосіб залишатися на місці, охопивши теперішню кожною клітиною тіла? Не знаю. Підказки є, як і в будь-якій хворобі, – симптоми та ймовірні сценарії розвитку. Виснаження, гучні звуки, стрес, різке зривання з місця, спалах світла – будь-що з переліченого може спричинити переміщення. Але: я можу читати недільний випуск «Таймс», тримати в руці горнятко кави, а поруч, на нашому ліжку дремає Клер, і раптом опиняюсь у 1976 році, спостерігаю за собою, тринадцятирічним хлопчиськом, що стриже газон у бабусі й дідуся. Деякі з цих епізодів тривають якусь мить, наче слухаєш радіо в автомобілі, але виникають проблеми з сигналом. Опиняюсь у натовпі, на публіці чи на зборищі. Так само часто опиняюсь наодинці: у полі, в будинку, в автомобілі, на пляжі, в школі посеред ночі. Боюсь опинитися в тюремній камері, у переповненому ліфті, посеред шосе. Я з'являюся з нізвідки, голий. Як можна це пояснити? Ніколи не міг прихопити щось зі собою. Ні одягу, ні грошей, ні документів. Більшу частину моїх «мандрів» проводжу, роздобуваючи одяг і намагаючись захватитися. На щастя, не ношу окулярів.

Яка іронія. Усі мої задоволення – домашні: розкіш м'якого крісла, спокійна втіха сімейного затишку. Все, що мені потрібно, – прості радощі. Детективний роман на ніч, запах довгого золотисто-рудого волосся Клер, ще вогкого після душу, листівка від одного з друзів, що зараз у відпустці, вершки, які розчинились у каві, м'якість шкіри під грудьми Клер, симетрія сумок з продуктами, що лежать на кухонному столі й чекають, коли їх розпакують. Люблю блукати поміж бібліотечних стелажів після того, як начальство пішло додому, злегка торкаючись корінців книжок. Такі речі наповнюють мене тугою, коли примхою Часу мене переносить у інше місце.

І Клер, завжди Клер. Уранішня, сонна Клер з прим'ятим обличчям. Клер, що занурює

руки у чан, де готується паперова маса, коли вона піднімає його й струшує, щоб з'єднати волокна. Клер, що читає, а її волосся звисає над спинкою стільця, Клер, що втирає бальзам у свої потріскані червоні руки перед сном. Низький голос Клер часто лунає у моїй голові.

Ненавиджу бути там, де її нема, коли її нема. І все ж завжди йду, а вона не може піти за мною.

Частина 1

Людина поза часом

О ні, не щастя заради – то передчасний набуток швидкої втрати –

Тільки ж земне існування важить багато й воно все зникне, не може без нас і предивне починається з нас, що зникне найбільше.

На жаль, під інше склепіння хіба що беруть із собою? Ані вміння дивитись, ледве-ледве набути, ні те, що чинилося в світі – анічого. Отож, тільки біль. І тягар існування, довгий досвід любові. Отож, тільки крик невимовного.

Райнер Марія Рільке. З «Дев'ятої дунайської елегії» [2 - Переклад В. Стуса.]

Перше побачення, частина перша

Субота, 26 жовтня 1991 року (Генрі двадцять вісім, Клер двадцять)

Клер: У бібліотеці холодно, пахне очищувачем для килимів, хоча довкола бачу лише мармур. Заповнюю картку відвідувача: «Клер Ебшир, 11:15 26/10/1991, спеціалізований читальний зал». Мені ще не доводилось бувати в науковій бібліотеці Ньюбері, і тепер, пройшовши крізь темний зловісний вхід, я у захваті. У мене відчуття, що бібліотека – наче велика коробка, наповнена різдвяними книгами, з тих, які бачиш різдвяного ранку. У майже безшумному ліфті затемнене світло. Виходжу на третьому поверсі та заповнюю заявку на отримання читацького квитка, відтак піднімаюся у спеціалізований читальний зал. Мої підбори вистукують по дерев'яній долівці. У залі тихо й багатолюдно. Масивні важкі столи зі стосами книжок оточені читачами. Чиказьке осіннє ранкове світло проникає крізь високі вікна. Підходжу до столу й беру кілька листків читацької вимоги. Пишу доповідь з історії мистецтва. Тема дослідження – Чосер, виданий у «Келмскот-прес» [3 - «Келмскот-прес» – приватна книгодрукарня, заснована англійським поетом і художником Вільямом Моррісом у 1891 році. Використовувала традиційні технології книгодрукування. Видавала дорогоцінні книги малим накладом. «Твори» Чосера – найвідоміша книжка друкарні й одне з найбільших досягнень Морріса.]. Шукаю книжку й заповнюю листок читацької вимоги. Але хочу також прочитати про виготовлення паперу у Келмскоті. Не можу розібратись у

каталозі, тож повертаюсь до столу й прошу допомоги. Коли поясню жінці, що саме намагаюсь знайти, вона звертає погляд на когось, хто саме проходить за моєю спиною.

– Можливо, містер Детембл зможе допомогти вам, – каже вона.

Повертаюся, готуючись усе заново пояснювати, й опиняюся віч-на-віч з Генрі.

Мені бракує слів. Це Генрі – спокійний, одягнений, молодший, ніж бачила його раніше. Генрі працює в бібліотеці Ньюбері, й цієї миті стоїть переді мною. Тут і зараз. Радію. Генрі терпляче дивиться на мене, невиразно, але ввічливо.

– Я можу вам чимось допомогти? – запитує він.

– Генрі! – Ледве стримуюсь, аби не кинутися на нього. Очевидно, раніше він ніколи мене не бачив.

– Ми знайомі? Пробачте, я не... – Генрі озирається, турбуючись, що ми привертаємо увагу читачів чи співробітників, копирсається в пам'яті, й усвідомлює, що у майбутньому він уже зустрічав цю променисто щасливу дівчину, котра стоїть перед ним. Востаннє, коли я його бачила, він смоктав пальці своїх ніг на галявині.

Намагаюсь пояснити.

– Я Клер Ебшир. Я знала тебе, коли була маленькою дівчинкою...

Почуваюсь розгубленою, бо закохана у чоловіка, який стоїть переді мною і взагалі мене не пам'ятає. Для нього все ще в майбутньому. Мені хочеться розсміятися від того, настільки все це дивно. На мене накочуються спогади років знайомства з Генрі, у той час як він дивиться на мене з подивом та острахом. Генрі, одягнений у старі рибальські штани мого батька, терпляче перевіряє мої знання таблиці множення, французьких дієслів, столиці усіх штатів; Генрі, що сміється над незвичним обідом, який я, семирічна, принесла у долину; Генрі, одягнений у смокінг, тремтливими руками намагається розстібнути запонки на своїй сорочці у день мого вісімнадцятиріччя. Він тут! Зараз!

– Може, вип'ємо кави чи повечереємо разом?..

Звісно, він мусить погодитися, це ж Генрі, який любить мене в минулому й майбутньому, мусить любити мене тепер у якомусь слабкому відлунні іншого часу. На мое превелике полегшення, він таки згоджується. Ми домовляємось зустрітися сьогодні ввечері в сусідньому тайському ресторані, увесь час перебуваючи під здивованим поглядом жінки за столом. Йду, забуваючи про Келмскот і Чосера, пливу мармуровими сходами вестибюля. Відтак опиняюсь на вулиці, під жовтневим чиказьким сонцем; біжу парком, розлякуючи собачок та білочок криками радості.

Генрі: Звичайний жовтневий день, сонячний і свіжий. Працюю в невеликій кімнатці без вікон і з регулятором вологості на четвертому поверсі в Ньюбері; вношу до каталогу колекцію праць з мармуровими листками, що нам недавно подарували. Аркуші красиві, однак вести каталогізацію нецікаво, мені нудно і шкода себе. Насправді почуваюся настільки старим, наскільки лише може бути двадцятивосьмирічний чоловік після того, як півночі пив горілку, переплачуючи за

неї і намагаючись, хоча й безуспішно, повернути прихильність Інґрід Кармайл. Ми гаркалися весь вечір, а тепер навіть не можу пригадати чому. У голові гупає. Мені потрібна кава. Залишивши працю в стані керованого хаосу, йду з кабінету, повз стіл замовлень у читальному залі. Мене зупиняє голос Ізабелли: «Можливо, містер Детембл зможе допомогти вам». Вона хотіла сказати: «Генрі, пройдо, куди це ти прокрадаєшся?»

І ця дивовижно красива, висока струнка дівчина з бурштиновим волоссям обертається й дивиться на мене, наче я – Ісус, що явився їй. Мій шлунок стиснувся. Очевидно, вона мене знає, а я їй – ні. Господь знає, що я сказав, зробив, чи обіцяв цьому світлому створінню, тому змушений по-бібліотекарськи запитати:

– Чи можу я вам чимось допомогти?

– Генрі! – емоційно видихає дівчина, чим переконує мене в тому, що колись ми разом пережили щось дивовижне. Все стає лише гірше, оскільки я нічого про неї не знаю, навіть її імені.

– Ми зустрічалися? – запитую.

Ізабель дивиться на мене, наче говорить: «Ну ти і йолоп». Але дівчина відказує:

– Я Клер Ебшир. Я знала тебе, коли була маленькою дівчинкою.

Вона запрошує мене сьогодні на вечерю. Приголомшений, приймаю запрошення. Вона сяє від радості, хоча я неголений, з похмілля і не в найкращій формі. Домовляємося зустрітися ввечері в «Б'ю Тай». Упевнившись, що я прийду, Клер вилітає з читального залу. Оторопілий, стою в ліфті й починаю усвідомлювати, що щасливий виграшний лотерейний квиток із мого майбутнього якимось чином знайшов мене тут, у теперішньому. Починаю сміятися. Перетинаю вестибюль і, несучись сходами вниз, на вулицю, помічаю Клер, що біжить парком Вашингтон-сквер, підстрибуючи і щось вигукуючи від радості. Не знаю, чому, ледь стримую сльози.

Пізніше, того ж вечора

Генрі: О шостій вечора мчу додому з роботи й намагаюся привести себе до ладу. Домом у ці дні мені слугує невеличка, але шалено дорога квартира-студія в Північному Дірборні; постійно чимось гепаюся об незручні стіни, стільниці та меблі.

Крок перший: відімкнути сімнадцять замків на входних дверях, кинутися у вітальню-і-одночасно-спальню й скинути з себе одяг. Крок другий: сполоснутися в душі та поголитися. Крок третій: безнадійно оглянути надра мого гардеробу й поступово усвідомити, що чистого одягу взагалі немає. Знаходжу одну білу сорочку в сумці, яку забрав з хімчистки. Вирішую надягнути чорний костюм, модельні чоловічі туфлі та блідо-блакитну краватку. Крок четвертий: нап'ясти все це на себе і зрозуміти, що я схожий на агента ФБР. Крок п'ятий: роздивитися довкіл та усвідомити, що у квартирі безлад. Вирішую не запрошувати Клер до себе сьогодні, навіть якщо це стане можливим. Крок шостий: у ванній подивитися в дзеркало на повний зріст і побачити незграбного високого десятирічного двійника Егона Шиле[4 - Австрійський живописець і графік.] з диким поглядом, у чистій сорочці й костюмі директора похоронного бюро. Цікаво, у якому вбранні ця жінка мене

бачила, оскільки ж я, очевидно, не приходив із мого майбутнього в її минуле у власному одязі. Вона сказала, що була маленькою дівчинкою? У голові минає безліч запитань без відповідей. На хвилину зупиняюся й дихаю на повні груди. Гаразд. Хапаю гаманець і ключі, зрештою виходжу: замикаю тридцять сім замків, спускаюся розхитаним невеличким ліфтом. Купую троянди для Клер у магазинчику в холі, за рекордний час проходжу два квартали до ресторану, та все одно запізнююся на п'ять хвилин. Клер уже сидить на диванчику, і коли бачить мене, то, здається, їй легшає на душі. Вона махає мені рукою, як на параді.

– Привіт, – кажу.

На Клер вишневе оксамитове плаття і перли. Вона нагадує одну з картин Ботічеллі у манері виконання Джона Грема[5 - Американський художник-модерніст українського походження.]: величезні сірі очі, довгий ніс, крихітні делікатні вуста, як у гейші. У неї довге руде волосся, яке вкриває плечі й сягає середини спини. Клер настільки бліда, що у світлі свічок здається восковою фігуркою. Простягаю їй троянди.

– Тобі.

– Спасибі, – говорить Клер, на диво задоволена. Глянувши на мене, вона розуміє, що мене збентежила її реакція. – Ти ніколи не дарував мені квітів.

Умошуюсь на диванчик навпроти неї. Зачарований. Ця жінка знає мене; це не якесь швидкоплинне знайомство з моїх майбутніх поневірянь. З'являється офіціант і пропонує нам меню.

– Розкажи мені, – допитуюсь.

– Про що?

– Про все. Маю на увазі, чи розумієш ти, чому я тебе не знаю? Мені так прикро...

– Та ні, не варто... Тобто я знаю... чому воно так.

Клер стишує голос.

– Це тому, що для тебе нічого з цього ще не сталося, ну а я знаю тебе протягом тривалого часу.

– Як довго?

– Близько чотирнадцяти років. Уперше я побачила тебе, коли мені було шість.

– Боже, ти часто мене бачила чи лише кілька разів?

– Коли востаннє я тебе бачила, ти попросив принести зі собою це, коли ми знову зустрінемося. – Клер показує мені дитячий блідо-блакитний щоденник, – тому, – вона простягає його мені, – тримай.

Розгортаю його в місці, закладеному шматком газети. На сторінці, у верхньому правому кутку якої намальовані два цуценятка кокер-спаніеля, є список дат. Вони починаються з двадцять третього вересня 1977 року і закінчуються двадцять четвертим травня 1989 року. Рахую. Сто п'ятдесят дві дати, дуже старанно

написані синьою кульковою ручкою, здебільшого каліграфічним дитячим почерком на шістнадцяти маленьких блакитних сторінках із цуциками.

– Це ти складала список? Усе це точно?

– Насправді, це ти надиктував мені. Кілька років тому ти сказав мені, що завчив напам'ять дати з цього списку. Тому я не знаю, як саме це працює; тобто це нагадує стрічку Мебіуса. Але дати точні. З їхньою допомогою я знала, коли спускатися в долину, щоб зустрітися з тобою.

Знову підходить офіціант, і ми замовляємо страви: том-ха-кай[6 - Тайський гострий суп на основі кокосового молока.] для мене та массамен-карі[7 - Популярне тайське карі з м'ясом та картоплею.] для Клер. Офіціант приносить чай, наливаю нам по горнятку.

– Що таке «долина»? – Мало не підстрибую від хвилювання. Досі ще не стрічав нікого з мого майбутнього, тим паче роботу Боттічеллі, яка мене зустрічала сто п'ятдесят два рази.

– Долина – це частина земельної ділянки моїх батьків у Мічигані. З одного боку там ліс, а з протилежного – наш будинок. Десь посередині є галявина близько десяти футів у діаметрі, а на ній – велика каменюка. Якщо ти на галявині, в будинку тебе ніхто не побачить, бо довкола земля піднята, а галявина – у заглибині. Раніше я там гралася, бо любила бути на самоті, думала, ніхто не знає, що я там. Якось, – тоді я навчалась у першому класі, – прийшла зі школи додому й пішла на галявину, а там був ти.

– У чому мати народила і, ймовірно, блював.

– Насправді, ти видавався досить стриманим. Пам'ятаю, назвав мене на ім'я, і ще пам'ятаю, як ти дуже ефектно зник. Зважаючи на минуле, стає очевидним, що ти й раніше там був. Думаю, що вперше ти побував там у 1981 році. Мені було десять. Ти не припиняв повторювати: «Боже мій» і витріщався на мене. До того ж ти, здавалося, нервував через свою наготу. А на той час я уже ніби звиклася, що старший голий чоловік магічним чином з'являється з майбутнього і вимагає одяг, – усміхається Клер. – І їжу.

– Що смішного?

– За ті роки я готувала тобі досить дивні страви. Бутерброди з арахісовим маслом та анчоусами. Крекери «Рітц» з паштетом і буряком. З одного боку, я хотіла побачити, чи є щось, чого б ти не їв, а з іншого, намагалася справити на тебе враження своєю кулінарною майстерністю.

– Скільки мені було років?

– Гадаю, найстаршим я бачила тебе у сорок з хвостиком. А щодо наймолодшого – я не впевнена. Може, близько тридцяти? А скільки тобі тепер?

– Двадцять вісім.

– Зараз ти видаєшся мені таким молодим. Останніх кілька років тобі було трохи за сорок, і, здавалося, життя тебе не жаліло... Важко сказати. Коли ти маленька, усі дорослі здаються великими та старими.

– То що ж ми робили? У долині? Ми були там багато часу.

Клер усміхається.

– Багато чого робили. Це залежало від мого віку, а також від погоди. Часто ти допомагав мені з домашнім завданням. Ми грали в ігри. Та в основному розмовляли. Маленькою я думала, що ти ангел. Розпитувала тебе про Бога. У підлітковому віці намагалася змусити тебе кохатися зі мною, ти не погоджувався, і, звичайно, я прагнула цього ще більше. Думаю, так чи інакше, ти боявся сексуально мене розбестити. В якомусь сенсі ти нагадував дбайливого батька.

– Ого. Можливо, це хороша новина, але чомусь цієї миті я не хочу, щоб мене сприймали, мов батька. – Наші очі зустрічаються. Ми обое усміхаємося, ми ж змовники. – А як щодо зими? Зими у Мічигані суворі.

– Я нишком проводила тебе до нашого підвалу; в будинку величезний підвал із кількома кімнатами. Одна з них – комірчина, за стіною якої є котел. Ми називаємо її читальною залю, тому що там зберігаються всі непотрібні старі книги й журнали. Яюсь, коли ти сидів там, у нас була хуртовина, ніхто не ходив до школи чи на роботу, і я думала, з'їду з глузду, поки дістану тобі їжу, – в будинку було не так багато продуктів. Ета саме мала йти до магазину, коли розлютувалася буря. Ти застряг там на три дні: читав старі випуски «Рідерз дайджест» і жив на сардинах і локшині з пакетиків.

– Звучить пікантно. З нетерпінням цього чекатиму. – Нам приносять їжу. – Ти колись вчилася готувати?

– Ні, не скажу, що вмю готувати. Нел і Ета завжди гнівалися, коли я намагалася щось приготувати на їхній кухні, хіба що могла взяти собі кока-колу. А відтоді, як переїхала в Чикаго, мені немає для кого готувати, тому нема стимулу це робити. Здебільшого я надто зайнята навчанням і усім таким, тому харчуюсь я тут. – Клер пробує карі. – Смачно.

– Нел і Ета, хто вони?

– Нел – наша кухарка, – усміхається Клер. – Нел – як кордон блю[8 – Шніцель, начинений сиром та шинкою і панірований у сухарях.], що потрапив у Детройт; неначе Арета Франклін[9 – Американська темношкіра співачка, королева соулу.], втілена в Джулію Чайлд[10 – Відома американська шеф-повар, ведуча кулінарних передач.]. Ета – наша економка й просто незамінна людина. Насправді, вона нам майже як мама; я про те, що моя мама... Ета просто завжди поруч, вона німка, сувора, але з нею затишно. А моя мама десь витає у хмарах, розумієш про що я?

Киваю з повним ротом супу.

– О, ще є Пітер, – додає Клер. – Пітер – садівник.

– Ого. Твоя сім'я має слуг. Здається, ти іншого пера пташка. Я... уже стрічав когось із твоєї сім'ї?

– Ти познайомився з моєю бабусею Мігрем якраз перед її смертю. Вона – єдина людина, якій я розповідала про тебе. До того часу вона майже втратила зір. Вона

знала, що ми планували побратися, і хотіла зустрітися з тобою.

Полишаю їжу й дивлюся на Клер. Вона теж дивиться на мене, незворушно, по-ангельськи спокійно, невимушено.

– Ми збираємося одружитися?

– Гадаю, так, – відповідає вона. – Ти роками розповідав мені, що, звідки б ти не приходив, там ти одружений зі мною.

Занадто. Це вже занадто. Заплющую очі й змушую себе ні про що не думати. Зовсім не хочу втратити над собою контроль в цю мить.

– Генрі? Генрі, з тобою все гаразд? – Відчуваю, як Клер сідає на диванчик поруч зі мною. Розплющую очі, вона міцно стискає мої руки своїми. Дивлюся на її руки: вони спрацьовані, грубі й потріскані. – Генрі, пробач, я не можу звикнути до цього. Все зовсім навпаки. Я про те, що все життя ти був тим, хто знав геть усе, і я начебто забула, що сьогодні, можливо, мені варто не поспішати. – Вона всміхається. – Насправді, останнім, що ти сказав мені перед тим як піти, було: «Зглянься наді мною, Клер». Ти сказав це так, що тепер я припускаю: ти цитував мене.

Клер і далі тримає мої руки. Вона дивиться на мене із захватом, з любов'ю. Я надзвичайно вражений.

– Клер?

– Так?

– Може, пригальмуємо? Вдамо, що це звичайне перше побачення двох нормальних людей?

– Добре. – Клер встає і повертається на своє місце по інший бік столу. Вона сидить невимушено і намагається не усміхатися.

– Е-е, гаразд. Ну... Клер, може, розкажи мені про себе. Хобі? Домашні улюбленці? Незвичайні сексуальні вподобання?

– Сам дізнавайся.

– Гаразд. Подивимося... Де ти вчишся? Що вивчаєш?

– У художньому коледжі при інституті мистецтв. Займаюсь скульптурою, саме почала вивчати виготовлення паперу.

– Круто. Що у тебе за проект?

Здається, вперше за вечір Клер почувається незручно.

– Він... великий, і про... птахів.

Вона дивиться на стіл, тоді робить ковток чаю.

– Птахів?

– Насправді мова про... тугу.

Вона й досі не дивиться на мене, тому змінюю тему.

– Розкажи більше про свою сім'ю.

– Гаразд. – Розслабившись, Клер усміхається. – Ну... моя сім'я живе в штаті Мічиган, у маленькому містечку Саут-Гейвен, на березі озера. Фактично наш будинок – за межами міста. Спершу він належав батькам моєї матері, моему дідусю та бабусі Мігрем. Дідусь помер ще до мого народження, а бабуся жила з нами до самої смерті. Мені тоді було сімнадцять. Дідусь був юристом, тато теж юрист. Тато зустрів маму, коли прийшов до дідуса на роботу.

– Отже, він одружився з дочкою боса.

– Так. Насправді, іноді я замислююсь: а чи не одружився він із будинком боса? Моя мама – єдина дитина в сім'ї, а будинок – надзвичайний; його згадують у багатьох книгах про рух «Мистецтво та ремесла»[11 - Художня течія, послідовники якої пропагували повернення до ремісничих народних джерел творчості на противагу індустріалізації.].

– Як він називається? Хто його побудував?

– Він називається «Мідовларк-гауз». А побудував його в 1896 році Пітер Вінз.

– Нічого собі! Я бачив його на світлинах. Його збудували для когось із сім'ї Гендерсонів, так?

– Так. Це був весільний подарунок для Мері Гендерсон і Дітера Бескомба. Через два роки після в'їзду в будинок вони розлучились і продали його.

– Будинок вищого гатунку.

– Як і моя сім'я. Вони на ньому схиблені.

– Братів та сестер маеш?

– Марку двадцять два, закінчує курс введення у правознавство в Гарварді. Алісії сімнадцять, випускниця школи. Вона віолончелістка.

Я помітив прихильність до сестри та якусь байдужість до брата.

– Ти не надто любиш брата?

– Марк подібний до батька. Обидва люблять перемагати, повчати, поки не скоришся.

– Знаеш, я завжди заздрю людям, які мають братів і сестер, навіть якщо вони їх аж настільки недолюблюють.

– Ти єдина дитина в сім'ї?

– Так. Я думав, ти знаєш про мене все?

– Насправді я знаю все і нічого. Знаю, який ти без одягу, але до цього полудня я не знала твого прізвища. Знаю, що ти жив у Чикаго, але нічого не знаю про твою сім'ю, крім того, що твоя мама померла в автокатастрофі, коли тобі було шість. Знаю, що тобі багато відомо про мистецтво і ти вільно розмовляєш французькою та німецькою, втім, поняття не мала, що ти бібліотекар. Ти зробив усе, щоби я не могла знайти тебе у теперішньому. Ти сказав, що це станеться тоді, коли належить. І ось ми тут.

– Так, ми тут, – погоджуюсь. – Моя сім'я не з вищих прошарків суспільства, вони музиканти. Мій батько – Річард Детембл, а мама – Аннет Лін Робінсон.

– Ого, та сама співачка!

– Так. А він скрипаль. Грає у Чиказькому симфонічному оркестрі. Але він так і не досягнув такого успіху, як мама. Шкода, бо батько дивовижний скрипаль. Після маминої смерті він просто застиг на місці.

Приносять рахунок. Ми майже не їли, але принаймні тепер їжа мене не цікавить. Клер береться за сумочку, та я хитаю головою. Я оплачую; ми лишаємо ресторан і виходимо на Кларк-стрит у прекрасну осінню ніч. Клер надягла якусь вишукану блакитну в'язану річ та хутряний шарф; я забув узяти пальто, тому тремчу від холоду.

– Де ти живеш? – запитує Клер.

Ого.

– Я живу за два квартали звідси, але квартира дуже тісна і зараз там безлад. А ти?

– Расков Вільдж, на Гойн-авеню. Але маю сусідку по кімнаті.

– Якщо йдемо до мене, ти повинна заплющити очі й порахувати до тисячі. Можливо, твоя сусідка зовсім недопитлива і глуха?

– Не з моїм щастям. Я ніколи нікого не приводжу. Шаріс накинеться на тебе і пхатиме під нігті бамбукові тріски, допоки не зізнаєшся.

– Горю бажанням, щоб мене катував хтось з іменем Шаріс, але бачу, ти не розділяєш моїх захоплень. То ходімо в мої хороми. – Ми йдемо на північ уздовж Кларк-стрит. Звертаю в «Лікери-горілчані вироби на Кларк-стрит» за пляшкою вина. Виходжу звідти, а Клер здивовано:

– Я гадала, тобі не можна пити?

– Не можна?

– Лікар Кендрік дуже суворий щодо цього.

– Хто це?

Ми йдемо повільно – на Клер непрактичні туфлі.

– Він твій лікар, великий фахівець з часових розладів.

– Поясни.

– Я небагато знаю. Лікар Девід Кендрік – молекулярний генетик, який виявив... виявить причину переміщення людей у часі. Це генетичне, він виявить це в 2006 році. – Вона зітхає. – Припускаю, що ще занадто рано. Ти якось сказав мені, що через десять років людей, що подорожують у часі, стане набагато більше.

– Ніколи не чув, щоб у когось ще був такий... розлад.

– Думаю, навіть якщо ти просто зараз розшукаєш лікаря Кендріка, він не зможе тобі допомогти. І ми ніколи не зустрілися б, якби він зміг.

– Давай не думатимемо про це. – Ми в моєму вестибюлі. Клер заходить у тісний ліфт переді мною. Зачинаю двері й натискаю на цифру одинадцять. Від Клер пахне старою тканиною, милом, потом і хутром. Я глибоко вдихаю. Прибувши на мій поверх, ліфт брязкає. Ми вибираємося з нього і йдемо вузьким коридором. В'язкою ключів відмикаю усі сто сім замків і злегка прочиняю двері.

– За час нашої вечери тут стало ще гірше. Мушу затулити тобі очі. – Клер хихикає, коли я ставлю на долівку вино й знімаю краватку. Зав'язую їй очі й роблю тісний вузол на потилиці. Відчиняю двері, веду її у квартиру й саджу на крісло. – Добре, починай відлік.

Клер рахує. Швидко підбираю з підлоги спідню білизну та шкарпетки, збираю ложки та кавові горнята з різних горизонтальних поверхонь і скидаю їх у кухонний мийник. Коли вона каже: «Дев'ятсот шістдесят сім», знімаю пов'язку з її очей. Я вже згорнув ліжко в диван й сідаю на нього.

– Вино? Музику? Свічки?

– Так, будь ласка.

Підводжусь і запалюю свічки. Потім вимикаю верхнє світло, в кімнаті починають танцювати вогники, й усе здається кращим. Ставлю троянди у воду, знаходжу коркотяг, відкоркову пляшку й наливаю нам по келиху вина. Поміркувавши, ставлю диск, де мама співає романси Шуберта й притишую музику.

Моя квартира – це диван, крісло та близько чотирьох тисяч книжок.

– Як мило, – каже Клер.

Вона підводиться і пересідає на диван. Сідаю поруч. Настає мить затишшя, коли ми просто сидимо й дивимося одне на одного. Сяйво від свічок виграє на волоссі Клер. Вона протягує руку й торкається моєї щоки.

– Так приємно тебе бачити. Я була такою самотньою.

Пригортаю її до себе. Ми цілуємося. Це дуже... жаданий поцілунок, поцілунок, народжений у тривалій близькості, і мені цікаво, чим саме ми з Клер займалися у тій долині, втім, відганяю цю думку. Наші вуста роз'єднуються; як правило, в такі миті я продумую, як пробратися крізь цілі фортеці одягу, але замість цього відкидаюся назад і розтягуюся на дивані, тягнучи Клер зі собою, ухопивши її попід руки. Її оксамитове плаття ковзке, і Клер, мов оксамитовий вугор,

прослизає у простір між моїм тілом і спинкою дивана. Вона лежить обличчям до мене, а я притиснутий бильцем дивана. Крізь тонку тканину відчуваю, як усе її тіло тисне на мене. Частина мене вмирає від бажання заскочити на Клер, облизати її там і зануритися в неї, але я дуже втомлений і ошелешений.

– Бідний Генрі.

– Чому це «бідний Генрі»? Мене переповнює щастя!

І це правда.

– Я приголомшила тебе усіма цими несподіванками, наче кам'яними брилами.

Клер перекидає через мене ногу і сідає зверху якраз на мій член. Моя увага одразу ж зосереджується на цьому.

– Не рухайся, – благаю.

– Гарзд. Вечір стає усе цікавішим. Тобто знання – це сила, і все таке. І ще, мені завжди було надзвичайно цікаво дізнатися, де ти живеш, що надягаєш, чим заробляєш на прожиття.

– Voila. – Просуваю руки під її сукню аж до стегон. На ній панчохи і підв'язки. Такі дівчата мені подобаються. – Клер?

– Oui[12 - Так (фр.)].

– Знаєш, якось незручно проковтнути усе відразу. Маю на увазі, трохи почекати не завадить.

Клер зникла.

– Пробач! Але, знаєш, я вже багато років чекаю. Це ж не торт... з'їв – і його немає.

– А ти хочеш той самий торт з'їсти двічі?

– Це мій девіз.

Вона посміхається ледь помітною злою посмішкою та починає ковзати по мені своїми стегнами. Тепер у мене ерекція, така сильна, що мене б і без дозволу батьків пустили на найстрашніші американські гірки.

– А ти частенько домагаєшся свого, так?

– Завжди. Я жадлива людина. Хоча, ти був здебільшого непробивним до моїх облесливих витівок. Я надзвичайно страждала, вивчаючи під твоїм керівництвом лише французькі дієслова та гру в шашки.

– Мене втішив той факт, що у майбутньому принаймні матиму хоч якусь зброю для приборкання. Ти робиш це зі всіма хлопцями?

Клер ображається; не можу сказати, наскільки широко.

– Навіть на гадці не мала робити це з іншими. Які брудні у тебе думки! – Вона розстібає мою сорочку. – Боже, ти такий... молодий.

Вона міцно затискає мої соски. До біса доброчесність! Я зрозумів, як розстібнути її сукню.

Наступного ранку

Клер: Прокидаюся і не знаю, де я. Незнайоме стеля. Віддалений шум автовок. Книжкові полиці. Блакитне крісло, на якому валяється моя оксамитова сукня, а на ній – чоловіча краватка. Раптом згадую. Повертаю голову, а там – Генрі. Усе так просто, мовби прокидаюся тут усе своє життя. Він спить у забутті, дивно викручений, наче його водою викинуло на берег: одна рука прикриває очі, щоб приглушити вранішнє світло, його довге чорне волосся розкидане на подушці. Так просто. Ми разом. Тут і зараз, нарешті.

Обережно встаю з ліжка, що слугує Генрі диваном. Коли підводжусь, скриплять пружини. Між ліжком і книжковими полицями місця небагато, тому повільно просуваюсь у коридор. Ванна кімната малесенька. Почуваюся Алісою з Країни Чудес, яка виросла такою величезною, що висовує руку у вікно, щоб повернутися. Від невеличкого декорованого радіатора лине тепло. Йду в туалет, затиш умиваю руки й обличчя. Відтак помічаю дві зубні щітки в білій порцеляновій склянці.

Відкриваю аптечку. На верхній полиці – бритви, крем для гоління, ополіскувач для рота, тайленол, крем після гоління, блакитна мармурова кулька, зубочистки, дезодорант. На нижній – лосьйон для рук, тампони, футляр з вагінальним ковпачком, дезодорант, помада, флакон полівітамінів, тюбик сперміциду; темно-червона помада.

От я стою, тримаю в руці помаду й мені стає трохи недобре. Цікаво, яка вона, як її звати. Цікаво, скільки часу вони стрічаються. Думаю, досить довго. Кладу помаду на місце, зачиняю аптечку. У дзеркалі бачу себе, бліду, з розкуйовдженим волоссям. Нехай, ким би ти не була, тепер тут я. Може, ти й минуле Генрі, але я – його майбутнє. Всміхаюся собі. Відображення з дзеркала скорчило мені гримасу. Позичаю білий махровий халат Генрі, що висить на дверному гачку ванної. Під ним – блідо-блакитний шовковий халат. Без жодної явної причини у його халаті почуваюся краще.

Повертаюся у вітальню, Генрі досі спить. Беру свій годинник з підвіконня і бачу, що нині о пів на сьому. Я надто стривожена, щоб повернутися в ліжко. Йду на кухоньку в пошуках кави. Робоча поверхня кухні та плита вкриті купами тарілок, стосами журналів та іншої друкованої продукції. У мийнику навіть шкарпетка лежить. Розумію, що вчора ввечері Генрі просто стягнув усе скопом на кухню. А я завжди вважала Генрі дуже акуратним. Тепер стає очевидним, що він належить до тих, які педантичні щодо своєї зовнішності, але таємно недбалі щодо всього іншого. Знаходжу в холодильнику каву, відшукую кавоварку й готую каву. Чекаючи, поки вона закипить, переглядаю книжкові полиці Генрі.

Цього Генрі я знаю. «Елегії, пісні та сонети» Донна. «Доктор Фауст» Крістофера Марлоу. «Голий сніданок». Енн Бредстріт, Іммануїл Кант. Барт, Фуко, Дерріда. «Пісні невинності та досвіду» Блейка. «Вінні Пух». «Анотована Аліса». Гайдеггер.

Рільке. «Трістрам Шенді». «Смертельна поїздка Віконсином». Аристотель. Єпископ Берклі. Ендрю Марвел. «Переохолодження, відмороження та інші холодові травми».

Ліжко скрипить; осмикуюсь. Генрі сидить і дивиться на мене, мружачись у ранковому світлі. Він такий молодий, такий незнаний... Він ще не знає мене. Раптом починаю боятися, що він забув, хто я.

– Здається, тобі холодно, – каже він. – Клер, повертайся в ліжко.

– Я приготувала каву, – пропоную.

– М-м-м, відчуваю аромат. Але спочатку підійди і привітайся.

Залажу в ліжко у його халаті. Коли його рука ковзає під халат, він на мить зупиняється. Розумію, що саме він згадав: зараз він подумки розглядає свою ванну кімнату моїми очима.

– Це стривожило тебе? – запитує він.

Вагаюся.

– Так. Це справді стривожило тебе. Певна річ. – Генрі сідає, я теж. Він повертає до мене голову, дивиться на мене. – Так чи інакше, усе це майже закінчилося.

– Майже?

– Я хотів порвати з нею. Просто тепер невдалий час. Або вдалий, не знаю. – Він намагається розпізнати емоції на моєму обличчі. Навіщо? Шукає прощення? Це не його провина. Як він міг знати? – Ми мордуємо одне одного багато часу. – Він починає говорити швидше й швидше, а потім зупиняється. – Хочеш про це знати?

– Ні.

– Спасибі. – Генрі закриває руками обличчя. – Пробач. Я не знав, що ти прийдеш, а то би більше все впорядкував. Маю на увазі, у житті, не лише у квартирі. – За вухом Генрі замщений помадою; витираю її. Він бере мою руку й стискає її. – Я інакший? Не такий, як ти очікувала? – запитує він нерішуче.

– Так... Ти більш... – Егоїстичний, думаю, але кажу, – ...молодий.

Він обдумує це.

– Це добре чи погано?

– Це інакше. – Пробігаю обома руками по плечах Генрі, спині; масажую йому м'язи, досліджую впадини. – Ти бачив себе сорокарічного?

– Так. Мене наче мучили й покалічили.

– Так. Але ти менш... я маю на увазі, ти наче... Тобто ти мене знаєш, тому...

– Тому просто зараз ти говориш мені, що я трохи незграбний.

Хитаю головою, хоча саме це й маю на увазі.

– Просто, я вже все це пережила, а ти... Я не звикла, що ти нічого не пам'ятаєш.

Генрі насуплений.

– Пробач, але людина, яку ти знаєш, ще не існує. Залишайся зі мною, і рано чи пізно, вона обов'язково з'явиться. Поки що це найкращий варіант із тих, що я можу запропонувати.

– Справедливо, – кажу. – А тим часом...

Він повертається і зустрічається зі мною поглядом.

– А тим часом?

– Я хочу...

– Ти хочеш?

Червонію. Генрі всміхається й обережно кладе мене на подушки.

– Ти знаєш.

– Багато я не знаю, але дещо таки можу вгадати.

Пізніше ми дрімаємо у теплі, вкриті блідим ранковим жовтневим сонцем, тіло до тіла, Генрі каже щось у мою потилицю, та я не можу розібрати.

– Що?

– Я думав оце, що тут із тобою так спокійно. Приємно просто лежати і знати, що про майбутнє вже подбали.

– Генрі?

– Гм?

– Як же так сталося, що ти ніколи не говорив собі про мене?

– О. Я такого не роблю.

– Не робиш чого?

– Знаєш, зазвичай я не розповідаю чогось завчасно, хіба що це щось дуже суттєве, небезпечне для життя. Намагаюся жити, як звичайна людина. Навіть не люблю, коли я поряд, тому намагаюся не навідувати себе без потреби.

Якийсь час обмірковую це.

– Я би все собі розказала.

– Ні, ти не стала б. Виникає багато неприємностей.

– Я завжди намагалася змусити тебе розповісти мені хоч щось. – Перевертаюся на

спину, а Генрі підпирає голову рукою й дивиться на мене зверху вниз. Між нашими обличчями близько шести дюймів. Так дивно розмовляти, як ми з ним завжди те робили, бо через фізичну близькість мені важко зосередитися.

– І я розповідав тобі? – запитує він.

– Іноді. Під настрій, або коли мусив.

– Наприклад?

– Бачиш? Ти хочеш знати. А я не скажу.

Генрі сміється.

– Так мені й треба. Гей, я голодний. Ходімо, поснідаємо.

На вулиці холодно. Автомобілі та велосипедисти ідуть уздовж Дірборн, тротуарами прогулюються пари, а серед них і ми – у ранковому сонячному світлі, рука в руці, нарешті разом і не ховаємося від інших. Відчуваю крихітну шпильку жалю, мовби втратила таїну, та її змінює спалах піднесення: тепер усе починається.

Завжди буває перший раз

Неділя, 16 червня 1968 року

Генрі: Уперше було казково. Звідки я міг знати, що це означає? Був мій п'ятий день народження, ми пішли в Музей природної історії імені Філда. Не думаю, що був там раніше. Мої батьки увесь тиждень розповідали мені про дива, які можна там побачити: опудала слонів у великій залі, скелети динозаврів, діорами з первісними людьми. Мама саме повернулася з Сіднея і привезла мені величезного, навдивовижу блакитного метелика, *Papilio ulysses*, у рамці, заповненій бавовною. Я підносив її настільки близько до мого обличчя, що не бачив нічого, крім цього блакитного кольору. Це наповнювало мене почуттям, яке пізніше намагався замінити алкоголем і, зрештою, знову віднайшов його із Клер, – це почуття єдності, забуття, безтурботності, у кращому сенсі цього слова. Мої батьки описували й описували музейні коробки з метеликами, колібрі, жуками. Я був настільки схвилюваний, що прокинувся удосвіта. Взяв легкі кросівки, взяв свою *Papilio ulysses* і пішов через задній двір і сходами вниз до річки лише в піжамі. Сидів на пристані й спостерігав, як світає. Повз проплило сімейство качок. На іншому березі річки з'явився енот, і, подивившись з цікавістю на мене, сполоснув свій сніданок і з'їв його. Можливо, я задрімав. Почув, як мене кличе мама, і побіг угору слизькими від роси сходами, обережно, щоб не впустити метелика. Вона сердилась, що я сам пішов на причал, але не надто це роздувала. Усе-таки, це ж був мій день народження, тож...

Ніхто з батьків не працював того вечора, тому вони неспішно одягалися для виходу. Я був готовий задовго до них. Сидів на ліжку і вдавав, що читаю партитуру. Десь тоді мої батьки-музиканти визнали, що їхній єдиний нащадок музично не обдарований. Як я не намагався, та просто не чув у музичних творах

того, що чули вони. Я насолоджувався музикою, але навряд чи відтворив би найпростішу мелодію. І хоча в чотири роки я читав газети, партитури для мене були просто красивими чорненькими закарлючками. Втім, мої батьки все ще сподівалися, що мої музичні здібності приховані, тому, коли я взяв партитуру, мама сіла поруч, намагаючись допомогти мені розібратися з нею. Мама почала співати, а я підспівував з жахливими завиваннями, клацаючи пальцями; ми хихотіли, вона лоскотала мене. Із ванної у рушнику навколо талії вийшов тато й приєднався до нас. Декілька незабутніх хвилин вони співали разом, тато взяв мене на руки й вони танцювали у спальні, затиснувши мене поміж собою. А тоді пролунав телефонний дзвінок і картинка зникла. Мама пішла відповісти на дзвінок, а тато опустив мене на ліжко й почав одягатися.

Нарешті вони були готові. Мама у червоній сукні без рукавів і босоніжках; нігті на її ногах і руках були під колір плаття. Тато мав блискучий вигляд у темно-синіх брюках і білій сорочці з короткими рукавами, забезпечуючи спокійне тло маминій яскравості. Ми сіли у машину. Як завжди, мені дісталось усе задне сидіння, тому я розлігся і дивився, як за вікном миготять високі будівлі вздовж Лейк-Шор-Драйв.

– Генрі, підіймайся, – сказала мама. – Ми на місці.

Я сів і подивився на музей. Дитинство я провів у поїздках столицями Європи, тож музей імені Філда задовольнив мое уявлення про «музей». Однак у його фасаді, облицьованому каменем, з випуклим дахом не було нічого особливого. Оскільки була неділя, у нас виникли проблеми з пошуком вільного місця для паркування, але зрештою ми припаркувалися. Відтак пішли уздовж озера, повз ряди човнів, статуй та купу схвильованих дітлахів. Ми пройшли між важкими колонами й увійшли до музею.

А тоді мене мовби зачарували.

Тут уся природа була охоплена, позначена і розставлена за логічним порядком, що здавався нескінченним, як за велінням Бога; можливо, якогось бога, котрий переплутав оригінальну документацію зі створення світу, і попросив співробітників музею допомогти йому простежити за усім цим. Для мене, п'ятирічного, який був у захваті від одного метелика, екскурсія музеєм імені Філда прирівнювалась до прогулянки Едемом із можливістю побачити все, що там відбувалося.

Того дня ми побачили стільки метеликів, безліч коробок з ними: з Бразилії, з Мадагаскару, навіть брата мого блакитного метелика з країни кенгуру. Музей був темний, холодний і старий, і це підсилювало відчуття застигlosti. Здавалося, час і смерть завмерли у його стінах. Ми бачили кристали та пуми, ондатри та мумії, скам'янілі рештки й знову скам'янілі рештки. Ми перекусили на галявині біля музею, а потім знову поринули у світ птахів, алігаторів і неандертальців. Ближче до закриття я так утомився, що ледве міг стояти, але піти звідти не міг. Прийшли охоронці й обережно провели нас усіх до виходу; я з усіх сил намагався не розплакатися, але все одно заплакав від виснаження і водночас бажання залишитися. Тато взяв мене на руки, і ми пішли до автівки. Я заснув на задньому сидінні, а коли прокинувся, ми були вдома, і настав час вечеряти.

Ми іли внизу, в квартирі містера та місіс Кім, – вони здавали нам квартиру. Містер Кім був похмурим кремезним чолов'ягою, якому я, здавалося, подобався, втім, говорив він небагато. Місіс Кім (я називав її Кімі) був мені товаришкою,

моєю божевільною корейською нянею-картяркою. Більшу частину часу, коли не спав, я проводив із Кімі. Кухар із моєї мами був поганий, а Кімі могла приготувати що завгодно – від суфле до бі-бім-боп[13 - Корейська страва на основі рису.] з сумішшю овочів. Сьогодні, на честь мого дня народження, вона спекла піцу та шоколадний торт.

Ми вечеряли. Всі співали «З днем народження», і я задув свічки. Не пам'ятаю, що загадав. Мені дозволили лягти спати пізніше, ніж зазвичай, бо я все ще був збуджений від усього побаченого, до того ж був поспав пополудні. Я сидів у піжамі на задньому ганку з мамою і татом та місіс і містером Кім; пив лимонад, дивився на синяву вечірнього неба, слухав цикад і шум телевізорів з інших квартир. Зрештою тато сказав: «Генрі, час спати». Я почистив зуби, помолився й ліг у ліжко. Я був виснажений, але сон не приходив. Тато читав мені якийсь час, а потім, побачивши, що я досі не можу заснути, батьки вимкнули світло, відчинили двері моєї спальні й пішли до вітальні. У нас була угода: вони гратимуть мені, скільки я захочу, однак я повинен слухати, залишаючись у ліжку. І ось, мама сіла за піаніно, тато дістав свою скрипку, і вони грали й співали досить довго. Колискові, романси, ноктюрни – спокійну музику, що мала заспокоїти маленького дикуна у спальні. Нарешті мама прийшла, щоб подивитися, чи я сплю. Напевне, я здавався таким маленьким і напруженим у ліжечку, мов нічна тварина в піжамі.

– Крихітко, ти ще не спиш?

Я похитав головою.

– Ми з татом ідемо спати. З тобою все гаразд?

Я кивнув і вона обійняла мене.

– Сьогодні в музеї було дуже цікаво, так?

– А ми повернемося туди завтра?

– Не завтра, але дуже скоро, добре?

– Добре.

– Добраніч. – Вона залишила двері відчиненими і вимкнула світло в передпокої. – Спи, маленький, спи, очка замруж.

Я чув тихі звуки, хлюпіння води, змив туалету. А тоді все затихло. Встав з ліжка і залякнув біля вікна. Бачив світло в сусідньому будинку, повз проїхав автомобіль із увімкненим радіо. Ще побув там якийсь час, намагаючись заснути, а потім встав, і все змінилося.

Субота, 2 січня 1988 року, 4:03 ранку / неділя, 16 червня 1968 року 22:46 (Генрі двадцять чотири і п'ять)

Генрі: Зараз 4:03 ранку, надзвичайно холодний січневий ранок, і я саме прямую додому. Був на танцях, і лише трохи напідпитку, але геть виснажений. Намацую у кишені свої ключі в освітленому вестибюлі, і раптом падаю на коліна, у голові паморочиться, мене нудить. Відтак у темряві блюю на кахельну підлогу. Піднімаю голову й бачу червону вивіску з підсвічуванням: «ВИХІД». Коли очі звикають, бачу

тигрів, первісних чоловіків із довгими списами, їхніх жінок, одягнених у надто скромні шкури, вовкоподібних собак. Мое серце калатає, і на якусь мить, що з похмілля здається надто довгою, думаю: «От чорт, я потрапив у кам'яний вік», та врешті розумію, що вивіска «ВИХІД», швидше за все, належить ХХ століттю.

Встаю й, трусячись, прямую до дверей. Під босими ногами льодяна плитка, тіло вкрите гусячою шкірою, волосся сторчма. Цілковита тиша. З кондиціонерів віє холодом. Підійшовши до входу, заглядаю до сусідньої кімнати. У ній повно скляних коробок. У білому світлі вуличних ліхтарів, яке пробивається крізь високі вікна, бачу тисячі жуків. Я в музеї Філда, слава Богу. Стою на місці й глибоко дихаю, намагаючись очистити свої думки. Це місце про щось говорить моїй сплутаній свідомості; намагаюся пригадати, що саме. Мушу щось зробити. Так. Мій п'ятий день народження... там іще хтось був, і я от-от ним стану. Мені потрібен одяг. Так. Авжеж!

Пробігаю через володіння жуків, довгим коридором, який ділить другий поверх навпіл, західними сходами спускаюся на перший поверх; втішений, що попав у період, коли ще не було камер стеження. У місячному світлі наді мною грізно нависають величезні слони, махаю їм рукою, біжучи до сувенірної крамнички праворуч від головного входу. Оглядаю товари й знаходжу кілька речей, що зацікавлюють мене: декоративний ніж для паперу, металева закладка з емблемою музею та дві футболки з динозаврами. Заввиграшки відкриваю замок на вітринах, лише за допомогою шпильки, яку знаходжу поруч із касою, й беру все необхідне. Добре. Тепер повертаюся сходами на третій поверх. Тут «горище», де розташовані лабораторії та кімнати співробітників музею. Проглядаю таблички з іменами на дверях, але жодне мені ні про що не говорить. Нарешті вибираю навмання й просовую закладку, підважуючи замок. Двері піддаються, потрапляю всередину.

Цей кабінет займає В. М. Вільямсон, очевидно, дуже неохайний тип. Кімната переповнена паперами, кавовими горнятами, а сигарети вивалюються з попільничок; на столі – частково складений скелет змії. Швидко оглядаю місце в пошуках одягу, проте нічого не знаходжу. Наступний кабінет належить жінці, Дж. Ф. Бетлі. Третя спроба виявилася вдалою. У кабінеті Д.В. Фітча на вішаку акуратно висить костюм, який мені майже підійшов, хоча рукави й штани трохи короткуваті, а лацкани заширокі. Надягаю під піджак одну з футболок із динозаврами. Босоніж, однак вигляд пристойний. Фітч також тримає у шухляді стола невідкриту пачку печива «Орео», хай благословить його Господь. Привласнюю її та йду, акуратно зачинивши за собою двері.

Де я був, коли побачив себе? Заплющую очі й утома бере своє, ніжачи мене сонними пальцями. Майже падаю з ніг, але опановую себе і пригадую: освітлений зі спини силует чоловіка прямує до мене від вхідних дверей музею. Мені потрібно повернутися у Велику залу.

Коли приходжу туди, все тихо і спокійно. Ходжу поверхом, намагаючись відтворити у пам'яті ту сцену, а тоді зупиняюся біля гардеробної, щоб зліва вийти на місце події. Відчуваю, як кров кипить у голові, чую гул кондиціонерів, свист автомобілів на Лейк-Шор-Драйв. З'ідаю десять «Орео», повільно, акуратно розкриваючи кожне і зшкрябуючи начинку передніми зубами, відкушую від шоколадних половинок маленькі шматочки, щоб довше насолодитися смаком. Поняття не маю, котра година і як довго мені потрібно чекати. Вже майже тверезий і насторожений. Минає час, втім, нічого не відбувається. Нарешті чую м'який глухий звук, зойк. Усе стихає. Чекаю. Відтак тихо встаю, прокрадаюся до зали, повільно проходжу крізь світло, що відбивається від мармурової підлоги. Стою у дверях і неголосно

кличу:

– Генрі.

Нічого. Хороший хлопчик, обережний і тихий. Пробую знову.

– Генрі, все гаразд. Я твій гід, я тут, щоб показати тобі тут усе. Це особлива екскурсія. Генрі, не бійся.

Чую легкий, ледь помітний шум.

– Генрі, я приніс тобі футболку. Так ти не змерзнеш, поки ми оглядатимемо експонати. – Тепер можу розгледіти його, він стоїть на межі світла й темряви. – Ось. Лови.

Кидаю йому футболку, вона зникає, і скоро він виходить на світло. Футболка сягає колін. Мені п'ять років, темне наїжачене волосся, дуже бліде обличчя з карими, майже слов'янськими очима, жилавий, веселий. У п'ять років я щасливий, випещений у нормальних умовах та батьківських руках хлопчик. Утім, із цієї миті все змінюється.

Повільно наближаюсь до нього, нахиляюся й тихо кажу:

– Здрастуй. Генрі, я радий тебе бачити. Спасибі, що сьогодні прийшов.

– Де я? Хто ви? – Його тихий і високий голос відлунням відбивається від холодних кам'яних стін.

– Ти в музеї імені Філда. Мене відрядили сюди, щоб показати тобі дещо, чого вдень не побачиш. Мене також звати Генрі. Хіба не кумедно?

Він киває.

– Хочеш печива? Я завжди їм печиво, коли оглядаю музеї. Так відчуття яскравіші.
– Протягну йому пачку «Орео». Він вагається, не знаючи, чи це правильно; голодний, але не знає, скільки можна взяти, щоб не здаватися неввічливим. – Бери стільки, скільки хочеш. Я вже з'їв десять, тому маеш надолужити. – Він бере три. – Що ти найбільше хотів би побачити передусім? – Він хитає головою. – Знаєш, що? Піднімаймося на третій поверх; там тримають усе, що не виставлене у музеї. Добре?

– Добре.

У темряві ми піднімаємося сходами. Він рухається не дуже швидко, тому і я повільно піднімаюся з ним.

– Де мама?

– Вона вдома, спить.

– Це особлива екскурсія, тільки для тебе, тому що сьогодні у тебе день народження. До того ж дорослі такого не роблять.

– Хіба ви не дорослий?

– Я дуже незвичайний дорослий. Моя робота – пригоди. Тому, певна річ, коли я почув, що ти хочеш повернутися сюди, відразу вхопився за шанс показати тобі музей.

– Але як я сюди потрапив? – Він зупиняється на верхній сходинці й зовсім розгублено дивиться на мене.

– Це секрет. Якщо я скажу, ти повинен запрягтися не розповідати про це нікому.

– Чому?

– Тому що вони не віритимуть тобі. Можеш сказати мамі, або Кімі, якщо хочеш, та більше нікому. Гаразд?

– Гаразд...

Стаю перед ним на коліна, перед своїм невинним «я» і дивлюся йому в очі.

– Клянешся всім найдорожчим?

– Умгу...

– Гаразд. Так ось, ти подорожував у часі. Ти був у своїй спальні, і раптом – клац! – і ти тут! Вечір лише почався, тому в нас досить часу, щоб обдивитися тут усе, перш ніж ти повернешся додому. – Здивований, він мовчить. – Ти зрозумів?

– Але... чому?

– Ну, я й сам ще не збагнув. Коли зрозумію, розповім тобі. Тим часом, маємо рушати. Печиво?

Він бере одне, і ми повільно йдемо коридором. Вирішую проекспериментувати.

– Зайдімо до цієї кімнати. – Ковзаю закладкою вздовж дверей 306 і відчиняю їх. Коли вмикаю світло, бачимо, що по всій підлозі лежать камінці розміром із гарбуз, цілі та половинки, нерівні зовні та з прожилками металу всередині. – Ой, дивися, Генрі. Метеорити.

– Що таке метеорити?

– Камінці, які падають з космосу. – Він дивиться на мене так, наче я сам з космосу. – Спробуємо інші двері? – Він киває. Зачиняю кімнату з метеоритами й пробую інші двері. У цій кімнаті повно птахів. Птахи в імітованому польоті, птахи, що довіку сидітимуть на гілках, голови птахів, пташині опудала. Відкриваю одну із сотень шухляд; там десяток скляних трубок, у кожній з яких крихітні золотисто-чорні птахи; довкола лапок записані їхні назви. Очі Генрі збільшилися до розміру блюдця.

– Хочеш доторкнутися?

– Умгу.

Витягаю ватну кульку з горлечка трубки і витрясаю на долоню щиглика. Він

зберігає форму трубки. Генрі з любов'ю гладить його маленьку голівку.

– Він спить?

– Щось таке.

Він уважно дивиться на мене, не довіряючи моїй ухильній відповіді. Акуратно повертаю щиглика назад у трубку, ставлю на свої місця вату і трубку, закриваю шухляду. Я так стомився. Навіть саме слово «сон» мене манить, спокушає. Виводжу його в коридор і раптом згадую, що саме мені сподобалось цієї ночі в дитинстві.

– Гей, Генрі. Ходімо в бібліотеку.

Він знизує плечима. Йду, тепер уже швидко, а він біжить, щоб не відстати. Бібліотека на третьому поверсі, у східній частині будівлі. Коли ми приходимо туди, на хвилину завмираю, розглядаючи замки. Генрі дивиться на мене, наче каже: «Ну, от!» Обмацую кишені і знаходжу ніж для паперу. Викручую дерев'яну ручку, а там чудова довга тонка роздвоєна металева вилка. Просуваю одну її половинку в замок і промацую. Чую, як клацнув циліндр, затим просовую іншу половину, а для іншого замка використовую закладку, і presto[14 - Швидко! (іт.)], Сезам, відкрийся!

Нарешті мій супутник справді вражений.

– Як ви це зробили?

– Це не так уже й складно. Я навчу тебе іншим разом. Entrez![15 - Заходь! (фр.)]
– Притримую відчинені двері, і він заходить. Умикаю світло, й перед нами являється читальний зал; важкі дерев'яні столи і стільці, бордовий килим, грізний величезний стіл для довідок. Бібліотека музею імені Філда не розрахована на п'ятирічних. Це бібліотека із закритим книгосховищем, яка використовується лише науковцями та дослідниками. Книжкові шафи стоять уздовж усіх стін кімнати, але на них переважно наукові періодичні видання вікторіанської доби у шкіряній палітурці. Книжка, за якою я прийшов, самотньо лежить під склом у величезній дубовій вітрині у центрі кімнати. Відмикаю замок шпилькою і відчиняю скляні дверцята. Насправді, музею варто більш серйозно ставитися до безпеки. Втім, не відчуваю докорів сумління через вторгнення; зрештою, я справжній бібліотекар, постійно щось показую і розповідаю в Ньюбері. Заходжу за стіл для довідок, знаходжу там шматок повсті та кілька підставок і кладу їх на найближчий столик. Відтак згортаю книгу, обережно забираю її з вітрини і кладу на повсть. Дістаю стілець.

– Ось, ставай сюди, щоб краще бачити.

Він вилазить на стілець, і я розгортаю книгу.

Це «Птахи Америки» Одюбона: розкішний, прекрасний фоліант велетенського розміру, майже такий, як мій юний компаньйон. Ця копія найкраща з усіх; я провів багато дощових полуднів, милуючись нею. Розгортаю її на першому ж аркуші, і Генрі, всміхнувшись, дивиться на мене.

– Гагара полярна, – читає він. – Схожа на качку.

– Так, схожа. Б'юсь об заклад, я вгадаю твою улюблену пташку.

Він хитає головою і всміхається.

– Що ставиш?

Він дивиться на себе в футболці з тірексом і знизує плечима. Знаю це відчуття.

– Як щодо цього: якщо я відгадаю, ти маеш з'їсти печиво, і, якщо я не відгадаю, ти маеш з'їсти печиво.

Він обдумує це і вирішує, що нічого не втратить. Розгортаю на сторінці «фламінго». Генрі сміється.

– Відгадав?

– Так!

Легко бути всезнавцем, коли все це вже було.

– Добре, ось тобі печиво. І собі візьму одне, за те, що відгадав. Але ми притримаємо печиво, поки не закінчимо переглядати книжку; ми ж не хочемо насипати крихт на сідли, так?

– Так!

Він ставить «Орео» на бильце крісла, й ми повертаємося на початок книжки; повільно перегортаємо сторінки, розглядаючи птахів, що здаються більш живими, ніж справжні, які в скляних трубках далі по коридору.

– Ось велика блакитна чапля. Вона справді велика, більша, ніж фламінго. Ти бачив колибрі?

– Сьогодні бачив!

– Тут, у музеї?

– Ага.

– Почекай, коли побачиш вживу. Вони схожі на крихітні вертольотики, їхні крила так швидко рухаються, що бачиш лише розмитий слід.

Перегортаючи кожну сторінку, наче застилаєш ліжко; величезний лист паперу повільно піднімається вгору і перевертається. Генрі уважно спостерігає, кожного разу чекаючи нового дива, й стиха задоволено мугикає, побачивши канадського журавля, американську лиску, гагарку велику чи чубату жовну. Коли ми дістаємось останнього аркуша із зображенням «пуночка», він нахиляється і торкається сторінки, трепетно поглажуючи витиснуту назву. Дивлюся на нього, дивлюсь на книжку, пригадую цю книжку саме в цей момент, першу книжку, яку я полюбив. Пам'ятаю, як хотів заповзти в неї і заснути.

– Втомився?

– Ага.

– Ходімо?

– Добре.

Закриваю «Птахи Америки», повертаю фоліант у скляний будиночок, відкриваю його на сторінці «фламінго», закриваю вітрину й замикаю її. Генрі зістрибує зі стільця і з'їдає своє «Орео». Повертаю повсть на стіл, засовую стілець. Генрі вимикає світло, і ми виходимо з бібліотеки.

Блукаємо, по-дружньому розмовляючи про все, що літає та повзає, і їмо печиво. Генрі розказує мені про маму й тата, про місис Кім, яка вчить його робити лазанью, і про Брендю, яку я забув, найкращу подругу мого дитинства, поки її сім'я не переїхала до Тампи, штат Флорида, – це станеться десь через три місяці. Ми стоїмо перед Бушменом, легендарною східною горилою, чие величне опудало вражено дивиться на нас зі свого невеличкого мармурового стенду в холі на першому поверсі, коли Генрі раптом скрикує, тягнеться до мене; я підхоплю його, проте він зникає. У моїх руках лише тепла порожня тканина футболки. Зітхаю й підіймаюся сходами, щоб самому порозглядати мумії якийсь час. Мое юне «я» зараз удома, забирається в ліжку. Пам'ятаю, пам'ятаю. Я прокинувся вранці, і все це видалось мені прекрасним сном. Мама розсміялася і сказала, що подорожі у часі – це цікаво, вона би теж хотіла спробувати.

Це був перший раз.

Перше побачення, частина друга

П'ятниця, 23 вересня 1977 року (Генрі тридцять шість, Клер шість)

Генрі: Чекаю в долині. Чекаю трохи віддалік від галявини, голий, бо ані одягу, який Клер тримає для мене у коробці під каменем, ані самої коробки немає; тож просто радію погожому ранку ймовірно, десь на початку вересня невідомо якого року. Присідаю навшипиньки у високій траві. Роздивляюсь. Коробки з одягом немає – це свідчить про те, що я у часі, коли ми з Клер іще не зустрілись. Можливо, Клер іще навіть не народилась. Так уже й раніше бувало, і від цього боляче. Сумую за Клер і якийсь час ховаюсь голий на галявині, не наважуючись з'явитися поблизу її сім'ї. З тугою думаю про яблуні у західній частині долини. У цю пору року там уже мають бути маленькі, кислі, обгризені оленями, але істівні яблука. Я чую стукіт дверцят і визираю з трави. Стрімголов біжить дитина. Коли вона спускається стежкою в траві, мое серце стискається: на галявину вбігає Клер.

Вона дуже юна. Дівчинка нічого не помічає, вона сама. Досі у своїй шкільній формі, зеленому светрі й білій блузці, у гольфах та шкільних черевичках, вона тримає у руках пакет «Маршал Філд» і пляжний рушник. Клер розстеляє його на траву і висипає вміст пакета: письмові знаряддя, які лише можна собі уявити. Старі кулькові ручки, маленькі стесані олівці з бібліотеки, кольорова крейда, ароматизовані фломастери, чорнильна ручка. У неї також пачка бланків з офісу батька. Вона все розкладає, підправляє стос паперу, а потім продовжує по черзі розписувати кожну ручку та олівець, вимальовуючи акуратні лінії і завитки, сама собі наспівуючи. Дослухавшись, за якусь мить впізнаю мелодію пісні з серіалу

«Шоу Діка Ван Дайка».

Не знаю, що робити. Клер спокійна, зосереджена на своєму. Мабуть, їй близько шести років; якщо зараз вересень, то, ймовірно, вона лишень пішла у перший клас. Очевидно, що дівчинка не чекає на мене; я – незнайомець, а найперше, чому вчать у першому класі, – це не контактувати з голими незнайомцями, які з'явилися у твоєму улюбленому таємному місці, називають тебе на ім'я і просять не казати про це твоїй мамі і татові. Хотілось би знати, чи сьогодні той час, коли ми зустрінемось уперше, чи цей день ще попереду. А може, мені слід сидіти тихо? Клер піде собі, і я зможу погризти отих яблук і вкрати якесь прання, або повернусь до свого безпомилково розробленого плану.

Опам'ятовуюсь від своїх фантазій, розуміючи, що Клер дивиться просто на мене. Запізно усвідомлюю, що наспівував пісню разом із нею.

– Хто тут? – шепоче вона. Клер, наче розлючена гуска, – видно лише шию і ноги. Швидко міркую.

– Вітаю тебе, людино, – привітно виголошую.

– Марку! Ти ідіот!

Клер шукає чим би пожбурити в мене, і вирішує кинути черевиками з важкими гострими каблуками. Вона миттю знімає їх і таки кидає. Не думаю, що Клер добре бачить мене, але їй щастить і вона поціляє одним із них у мій ніс. Моя губа кровить.

– Будь ласка, не роби цього, – кажу.

У мене немає чим зупинити кров, тому притискаю губу рукою й продовжую приглушено говорити. Моя щелепа болить.

– Хто ти? – злякано питає Клер.

Я теж наляканий.

– Генрі. Клер, я – Генрі. Я не скривджу тебе і прошу: не кидай більше нічого у мене.

– Віддай мої черевики. Я тебе не знаю. Чому ти ховаєшся? – запитує Клер, сердито дивлячись на мене.

Кидаю їй черевики назад на галявину. Вона ловить їх і тримає, націлюючись.

– Я ховаюсь, бо загубив свій одяг і не знаю, що робити. Я прийшов здалеку, хочу їсти, нікого тут не знаю, і в мене кров.

– Звідки ти прийшов? Звідки ти знаєш, як мене звати?

Чиста правда, і нічого, крім правди.

– Я прийшов з майбутнього. Я мандрівник у часі. А ми з тобою друзі в майбутньому.

– Люди мандрують у часі лише у кіно.

– Це те, у що ми хочемо вірити.

– Чому?

– Якби всі мандрували у часі, там було б забагато людей. Так само, як під час поїздки до бабусі Ебшир минулого Різдва, коли потрібно було пройти через аеропорт О'Хара, переповнений людьми. Ми, мандрівники у часі, не хочемо самі наламати дров, тому ми замовчуємо це.

Клер обмірковує те, що я сказав.

– Виходь.

– Позич мені рушник.

Вона піднімає його, й усі ручки та олівці розлітаються. Вона кидає рушник у мене, хапаю його й повертаюсь спиною, обмотуючи ним талію. Рушник яскравий, рожево-помаранчевий з виразним геометричним малюнком. Саме належний одяг, щоб уперше зустрітись зі своєю майбутньою дружиною. Повертаюсь, виходжу на галявину й сідаю на камінь, з почуттям гідності, наскільки це можливо. Клер тримається якомога далі й залишається на галявині. Вона все ще стискає в руках черевики.

– У тебе кров.

– Так. Ти кинула у мене черевиком.

– Та ти що.

Якийсь час ми мовчимо. Намагаюсь виглядати безпечним і люб'язним. Це має велике значення для Клер у дитинстві, оскільки небагато людей люб'язні.

– Ти глузуєш з мене.

– Ніколи б цього не робив. Чому ти так подумала?

Клер неймовірно вперта.

– Ніхто не мандрує в часі. Ти брешеш.

– А Санта-Клаус?

– Що?

– Так, так. Гадаєш, як він за одну ніч роздає стільки подарунків? Він просто постійно повертає час на кілька годин назад поки не спуститься у кожен димар.

– Санта-Клаус – чарівник. А ти – не Санта.

– Ти маєш на увазі, що я не чарівник? Нічого собі, Луіз, а ти «міцний горішок».

– Я не Луіз.

– Я знаю. Ти Клер. Клер Енн Ебшир, народилась двадцять четвертого травня 1971 року. Твої батьки Філіп та Люсіль Ебшир, ти живеш з ними, бабусею, братом Марком та сестрою Алісією он у тому великому будинку.

– Те, що ти це знаєш, не означає, що ти з майбутнього.

– Якщо ти трохи побудеш тут, то побачиш, як я зникну.

Я відчув, що можу розраховувати на цей аргумент, бо колись Клер сказала мені, що це її найбільше вразило під час нашої першої зустрічі.

Знову западає мовчанка. Клер переминається з ноги на ногу й відганяє комара.

– Ти знайомий з Санта-Клаусом?

– Особисто – ні.

Я зупинив кровотечу, але, мабуть, вигляд у мене кепський.

– Гей, Клер, може, ти маєш лейкопластир? Чи трохи їжі? Мандруючи у часі, я завше дуже голодний.

Вона обдумує те, що я кажу. Опускає руку в кишеню светра й дістає шоколадку «Герші», уже надкушену. Кидає мені.

– Дякую. Я люблю такі.

Я їм акуратно, але дуже швидко. Рівень цукру в моїй крові впав. Кладу обгортку в її пакет. Клер задоволена.

– Ти іси, як собака.

– Не може бути! – дуже ображено кажу. – У мене протиставні великі пальці на обох руках.

– Що таке «протиставні великі пальці»?

– Зроби ось так, – кажу їй, показуючи знак «о'кей».

Клер робить так, як я кажу.

– Наявність протиставних великих пальців означає, що ти можеш зробити отак. А ще те, що ти можеш відкривати банки, зав'язувати черевики і робити інші речі, які не вміють робити тварини.

Клер така відповідь не влаштовує.

– Сестра Кармеліта каже, що у тварин немає душі.

– Звісно, у тварин є душа. Звідки вона таке взяла?

– Вона казала, що так казав Папа.

– Папа – жалюгідний старий. У тварин набагато кращі душі, ніж у нас. Вони ніколи

не брешуть і не хизуються.

– Вони ідять один одного.

– Так, вони мусять їсти одне одного; вони ж не можуть піти у «Дейрі Квін» і купити великий ріжок ванільного морозива з посипкою.

Для Клер це найулюбленіша в світі річ (у дитинстві, бо коли вона виросла, її улюбленою їжею стали суші, особливо суші у «Катсу», що на Петерсон-авеню).

– Можна ж їсти траву.

– І ми могли б, але не їмо. Ми їмо гамбургери.

Клер сідає скраю галявини.

– Ета каже, що мені не слід розмовляти з незнайомцями.

– Гарна порада.

Знову западає мовчанка.

– Коли ти зникнеш?

– Коли зберусь і буду готовий. Тобі нудно зі мною?

Клер заковчує очі.

– Над чим ти зараз працюєш? – запитую.

– Над каліграфією.

– Можна подивитись?

Клер обережно підводиться і підбирає кілька аркушів, грізно дивлячись на мене. Повільно нахиляюсь уперед і витягую руки так, ніби вона ротвейлер; вона швиденько тицяє мені аркуші й відступає. Уважно розглядаю їх, наче вона щойно дала мені кілька оригінальних замальовок Брюса Роджерса[16 - Американський типограф, розробник шрифтів.] для «Кентавра»[17 - Вірш у прозі Жорж-П'єра Моріса де Герена.], або «Келлську Книгу»[18 - Ілюстрована рукописна книга, найвизначніший твір ірландського мистецтва VIII-IX століття.] чи щось подібне. Вона писала друкованими літерами, все більшими і більшими «Клер Енн Ебшир». Усі верхні та нижні елементи літер закручені, й усередині всіх завитків усміхнені личка. Вигляд досить гарний.

– Мило.

Клер задоволена, як і завжди, коли вона чує, що її роботу хвалять.

– Я могла б зробити таке і для тебе.

– Я не проти. Але мені нічого не можна брати зі собою, коли я мандрую в часі. Може, ти збережеш це для мене, а я просто милуватимусь цим, поки буду тут.

– Чому тобі не можна нічого брати зі собою?

– Ну, подумай як слід. Якби ми – мандрівники в часі – почали брати зі собою речі, скоро світ перетворився б на великий безлад. Скажімо, я взяв зі собою трохи грошей у минуле. Я міг подивитись усі виграшні номери у лотереї і назви футбольних команд, тому міг би виграти купу грошей. Це не дуже чесно, правда? Чи коли б я був справді нечесним, то міг би красти і забирати все у майбутнє, де ніхто би мене не знайшов.

– Ти міг би бути піратом!

Здається, я так подобаюсь Клер у ролі пірата, аж вона забуває, що я небезпечний незнайомець.

– Ти міг би заховати гроші і зробити карту скарбів, закопавши їх у майбутньому.

Приблизно так ми з Клер забезпечуємо собі наш бездумний стиль життя. Подорослішавши, Клер вважає його, м'яко кажучи, аморальним, проте він дає нам переваги на фондовій біржі.

– Чудова ідея. Але мені не так потрібні гроші, як одяг.

Клер дивиться на мене, сумніваючись.

– У твого батька є якийсь непотрібний одяг? Навіть пара штанів підійде. Тобто, зрозумій мене правильно, мені подобається цей рушник, але я родом з місць, де зазвичай носять штани.

Філіп Ебшир трохи нижчий за мене і на тридцять фунтів товстіший. У його штанах я здаюся собі смішним, але вони зручні.

– Я не знаю...

– Добре, не треба просто зараз їх нести. Але було б добре, якби ти взяла їх, коли я прийду наступного разу.

– Наступного разу?

Знаходжу чистий аркуш паперу й олівець. Пишу друкованими літерами: «ЧЕТВЕР, ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТЕ ВЕРЕСНЯ 1977 РОКУ, ПІСЛЯ ВЕЧЕРІ». Передаю листок Клер, і вона насторожено бере його. Мій зір розпливається. Чую, як Ета кличе Клер.

– Це секрет, Клер, домовились?

– Чому?

– Не можу сказати. Зараз мені треба піти. Було приємно з тобою познайомитись. Не будь надто довірливою.

Простягаю руку, і Клер мужньо приймає її. Ми тиснемо одне одному руки, відтак я зникаю.

Середа, 9 лютого 2000 року (Клер двадцять вісім, Генрі тридцять шість)

Клер: Нині близько шостої години ранку, я сплю легким романтичним сном, як і зазвичай о цій порі. Раптом Генрі будить мене і я розумію, що він десь був. Генрі матеріалізується практично зверху на мені й кричить, ми налякали одне одного. Він починає сміятись і перевертається, а я озираюсь, дивлюсь на нього і бачу на його губах кров. Зриваюсь, щоб взяти серветку. Генрі все ще сміється, коли я повертаюсь і витираю його губу.

– Як це сталося?

– Ти кинула у мене черевиком.

Не пам'ятаю, щоб колись щось кидала у Генрі.

– Не кидала.

– Кидала. Ми зустрілись уперше, і щойно ти побачила мене, то сказала: «Це чоловік, за якого я вийду заміж» і «заліпила» мені. Я завжди казав, що ти добре розбираєшся в людях.

Четвер, 29 вересня 1977 року (Клер шість, Генрі тридцять п'ять)

Клер: Календар на татовому столі показав цього ранку те ж саме, що написав на папері той чоловік. Нел зварила некруте яйце для Алісії, а Ета кричала на Марка, бо він не робив домашнє завдання і грав у фрізбі зі Стівом. Я запитала Ету, чи можна взяти якийсь одяг з валіз, маючи на увазі валізи на горищі, де ми граємося у перевдягання. Ета запитала: «Навіщо?», а я відповіла: «Хочу погратися у перевдягання з Меган». Ета розсердилась, сказавши: «Час іти до школи, а про ігри слід думати, коли повернешся додому». Тому я пішла до школи, де в нас було додавання, борошняні жуки і словесність, а після обіду французька, музика та релігія. Увесь день я хвилювалася через штани для того чоловіка, тому що вони йому, здається, були дуже потрібні. Тож, повернувшись додому, знову пішла запитати про них Ету, але вона була у місті. Зате Нел дозволила мені облизати з міксера крем для торта, Ета ж цього ніколи не дозволяла, бо «станеш помаранчево-жовтою, як лосось». Мама щось писала, і я вже хотіла піти без дозволу, проте вона запитала: «Що там, крихітко?» Тому я запитала в неї дозволу, і вона сказала, що можна подивитись у сумках «Гудвіл» і взяти все, що я захочу. Отож я пішла в пральню, позаглядала в мішки для доброчинності й знайшли три пари батькових штанів. На одних була велика дірка від сигарет, тому я взяла тільки дві пари. Також знайшла білу сорочку, з таких, як тато носить на роботу; краватку з рибками на ній і червоний светр. А ще жовтий банний халат, який тато носив, коли я була маленькою, і який пахнув татом. Я поклала одяг в сумку, а сумку – в комірчину при вході. Коли звідти виходила, мене побачив Марк і спитав: «Що це ти робиш, дурепо?» А я відповіла: «Нічого, дурню». Він потягнув мене за волосся, а я сильно наступила на його ногу. Він заплакав й пішов жалітися. А я пішла в свою кімнату і гралася в телебачення з містером Ведмедем і Джейн. Джейн була кінозіркою, а містер Ведмідь розпитував її про те, як це – бути кінозіркою, і вона розповідала, що насправді хоче стати ветеринаром, але оскільки неймовірно красива, то мусить бути кінозіркою; містер Ведмідь сказав, що вона могла би бути ветеринаром, коли зістариться. Постукала Ета і спитала: «Чому ти наступила Марку на ногу?», а я сказала: «Тому що Марк ні з того ні з сього почав тягнути мене за волосся». Ета сказала: «Обоє добре істе мені нерви» – і пішла, тож усе добре. Ми повечеряли тільки з Етою, тому що тато і мама пішла на вечірку. У нас була

смажена курка, трохи гороху і шоколадний торт. Марку дістався найбільший шматок, але я нічого не сказала, тому що облизувала крем зі збивачки. І от після вечері я запитала Ету, чи можна піти погуляти, а вона спитала, чи було щось на домашнє завдання, і я сказала: «Орфографічна вправа та принести листя на урок образотворчого мистецтва», і вона відповіла: «Добре, але поки не стемніло». Тому я взяла свій синій светр з зебрами, схопила сумку і пішла на галявину. Чоловіка там не було, тож я трохи посиділа на камені й вирішила краще пошукати листочки. Затим я повернулася до саду, знайшла кілька листочків з маминого деревця, пізніше вона сказала мені, що то гінкго, і трохи листя з клена та дуба. Потім повернулася на галявину, його й досі не було. Я подумала, що він просто вигадав, що прийде, і, зрештою, не надто йому були потрібні штани. А ще подумала, що, певне, Рут мала рацію, бо коли я розповіла їй про цього чоловіка, вона сказала, що я вигадую, бо люди не зникають в реальному житті, хіба що у телевізорі. А може, це був сон, як тоді, коли помер Бастер, а мені наснилося, що він живий, у своїй клітці; я прокинулася, а Бастера не було, і мама сказала, що сні відрізняються від реального життя, хоча теж важливі. Холоднішало, і я подумала, що, може, просто залишу сумку, і якщо той чоловік прийде, то візьме собі штани. Та коли я поверталася стежкою, почувся шум і хтось сказав: «От дідько, як боляче». І тоді мені стало страшно.

Генрі: З'явившись, гепаясь об камінь і здираю коліна. Опинаясь на галявині, сонце красиво ховається над деревами в захопливому вибуху помаранчевого та червоного, наче з картин Тернера. Галявина порожня, за винятком сумки з одягом; швидко здогадуюсь, що його залишила Клер, і це, ймовірно, один із днів одразу ж після нашої першої зустрічі. Клер ніде не видно, тихо кличу її. Відповіді немає. Копирсаюся в сумці з одягом. У ній пара бавовняних літніх штанів і чудова пара коричневих шерстяних штанів, огидна краватка з фореллю, светр із логотипом Гарварду, біла оксфордська сорочка з брудним коміром та плямами від поту під руками і на додачу вишуканий шовковий халат із монограмою «Філіп» і великою діркою над кишенею. Усі ці речі, за винятком краватки, мені знайомі, я радий їх бачити. Надягаю бавовняні штани, светр і благословляю, очевидно спадковий, хороший смак та здоровий глузд Клер. Прекрасно почуваюся; за винятком відсутності взуття, я добре оснащений усім, що потрібно для мого поточного розташування в просторово-часовому континуумі.

– Спасибі, Клер, ти чудово впоралася, – тихо промовляю.

Я здивований, коли вона з'являється на галявині. Швидко темніє, і Клер видається такою крихітною й переляканою в напівтемряві.

– Привіт.

– Привіт, Клер. Дякую за одяг. Він чудовий. У ньому мені сьогодні буде добре і тепло.

– Мушу скоро йти.

– Добре, бо майже стемніло. Завтра в школу?

– Умгу.

– Яке сьогодні число?

- Четвер, двадцять дев'яте вересня 1977 року.
- Дуже корисна інформація. Дякую.
- А чому ти цього не знаєш?
- Ну, я щойно сюди потрапив. Кілька хвилин тому був понеділок, двадцять сьоме березня 2000 року. Був дощовий ранок, і я готував собі тост.
- Але ти записав це мені.

Вона виймає фірмовий бланк юридичного бюро Філіпа і протягує мені. Підходжу до неї і беру його. Мені цікаво побачити дати, старанно написані великими друкованими літерами моєю рукою. Замовкаю і шукаю кращого способу пояснити дитині, якою зараз є Клер, химери подорожей у часі.

- Це як от... ти вмієш користуватися магнітофоном?
- Ага.
- Гаразд. От ти вставляєш касету, і вона грає від початку до кінця, так?
- Так...
- Таке і твоє життя: ти прокидаєшся вранці, їси сніданок, чистиш зуби, і йдеш до школи, так? Ти не встаєш і раптом опиняєшся в школі на обіді з Гелен і Рут, і тоді раптом ти вдома одягаєшся, так?

Клер хихикає.

- Правильно.
- А у мене все по-іншому. Тому що я – мандрівник у часі, я часто стрибаю з одного часу в інший. От уяви: ти вставила касету, вона трохи пограла, а потім ти сказала: «О, я хочу послухати цю пісню ще раз», тому прослуховуєш цю пісню, а тоді хочеш повернутися туди, де зупинилася, але перемотуєш плівку занадто далеко вперед, повертаєшся знову, та плівка й досі задалеко. Розумієш?
- Приблизно.
- Ну, це не найкраща аналогія в світі. В принципі, іноді я гублюся в часі, і не знаю куди мене закинуло.
- Що таке аналогія?
- Це коли ти намагаєшся щось пояснити, розповідаючи про схожі речі. Наприклад, на даний момент мені в цьому светрі так затишно, як жучку в килимку, а ти така гарна, хоч картину малює, а Ета буде зла, як собака, якщо ти скоро не прийдеш.
- Ти спатимеш тут? Може, прийдеш до нас, у нас є кімната для гостей.
- Боже, як мило з твого боку. На жаль, мені не можна зустрічатися з твоєю сім'єю до 1991 року.

Клер геть спантеличена. Гадаю, частина проблеми в тому, що вона не може собі уявити дати, що виходять за межі сімдесятих. Пам'ятаю, мав ту ж проблему з шістдесятими, коли був у її віці.

– Чому ні?

– Це частина правил. Люди, які подорожують у часі, не повинні спілкуватися зі звичайними людьми, коли відвідують їхній час, бо можуть накоїти проблем.

Насправді, я в це не вірю. Усе відбувається так, як і має відбуватися, один раз і лише один раз. Я не прихильник розщеплення всесвітів.

– Але ти говориш зі мною.

– Ти особлива. Смілива, розумна, добре зберігаєш секрети.

Клер збентежена.

– Я сказала Рут, але вона не повірила мені.

– А. Не переймайся цим. Мені теж далеко не всі люди вірять. Особливо лікарі. Лікарі нічому не вірять, якщо ти їм це не доведеш.

– Я вірю тобі.

Клер стоїть десь за п'ять футів від мене. Її маленьке бліде обличчя вловлює останнє помаранчеве світло заходу. Її волосся щільно зв'язане у кінський хвіст, на ній сині джинси і темний светр із зебрами на грудях. Її кулаки стиснуті, вона видається енергійною та рішучою. Наша дочка, – з жалем думаю, – була б такою ж.

– Спасибі, Клер.

– Тепер я мушу йти.

– Гарна ідея.

– Ти повернешся?

У пам'яті відтворюю список дат.

– Я повернуся шістнадцятого жовтня, у п'ятницю. Одразу після школи йди сюди. Принеси маленький блакитний щоденник, який Меган подарувала тобі на день народження і синю кулькову ручку.

Повторюю дату, дивлячись на Клер, щоб переконатися, що вона запам'ятає.

– Au revoir[19 - До побачення (фр.).], Клер.

– Au revoir...

– Генрі.

– Au revoir, Генрі.

Йї акцент кращий, ніж у мене. Клер повертається і біжить доріжкою в обійми свого освітленого гостинного будинку, а я повертаюсь у темряву й блукаю галявиною. Пізніше ввечері викидаю краватку в сміттевий контейнер позаду закусочної «У Діні».

Уроки виживання

Четвер, 7 червня 1973 року (Генрі двадцять сім і дев'ять)

Генрі: Стою через дорогу від Чиказького інституту мистецтв сонячного червневого дня 1973 року в компанії себе, дев'ятирічного. Він прибув із наступної середи, я – з 1990 року. У нас попереду цілий полудень і вечір, щоб розважитися, як забажаємо, тож ми прийшли до одного з найвеличніших музеїв мистецтва в світі, щоб навчитися шастати по кишнях.

– Може, просто розглянемо роботи? – благає Генрі. Він нервує, раніше такого ще не робив.

– Ні, ти мусиш це вміти. Як ти виживатимеш, якщо не вмітимеш красти?

– Жебракуватиму.

– Жебракувати – жакливо нудно, і тебе може загребти поліція. Тепер слухай: коли ми увійдемо всередину, я хочу, щоб ти тримався окремо від мене і вдавав, що ми незнайомі. Але далеко не відходь, щоб я міг бачити, що я роблю. Коли я щось тобі дам, то не впусти це, а хутко клади в кишеню. Домовилися?

– Думаю, так. Може, ходімо, подивимось на святого Георгія?

– Добре.

Ми переходимо Мічиган-авеню і минаємо студентів та домогосподарок, що гріються на сонці на музейних сходах. Проходячи повз бронзових левів, Генрі торкається одного з них.

Через усе це я не надто добре почуваюся. З одного боку, навчаю себе конче необхідним навичкам виживання. Інші уроки з цієї серії включають крадіжки в магазинах, побиття людей, зламвання замків, лазіння по деревах, водіння авто, дослідження вмісту сміттевих баків та використання дивних речей, – приміром, жалюзі чи покришку від сміттевого бака, – як зброю. З іншого боку, я псую бідолашного невинного себе-дитину. Втім, хтось мусить це зробити.

Сьогодні вхід безкоштовний, тому тут велелюдно. Ми стоїмо в черзі, проходимо у вхідні двері й повільно підіймаємося величезними центральними сходами. Входимо у Європейські галереї й рухаємося у зворотному напрямку від Нідерландів сімнадцятого століття до Іспанії п'ятнадцятого століття. Святий Георгій, як

завжди, стоїть наготові, щоб проштрикнути дракона тонким списом, поки рожево-зелена принцеса з примітною скромністю чекає на середньому плані. Я зі собою молодшим усім серцем люблю дракона-жовтопузика й завжди раді бачити, що його смертний час іще не настав.

Ми з Генрі зо п'ять хвилин стоїмо перед полотном Бернардо Мартореллі, а тоді Генрі повертається до мене. Зараз у галереї лише ми.

– Це не важко, – кажу. – Будь уважний. Шукай когось роззявкуватого. Визнач, де у нього гаманець. Більшість чоловіків носить його або в задній кишені штанів, або у внутрішній кишені піджака. В жінок шукай у сумочці за спиною. На вулиці ти можеш просто вихопити сумочку, але впевнись, що зможеш обігнати тих, хто може кинутися за тобою навздогін. Набагато спокійніше, якщо ти витягнеш гаманець, не привертаючи нічий уваги.

– Я бачив фільм, у якому герої тренувалися на костюмі з маленькими дзвіночками. І якщо хтось торкався костюма, тягнучи гаманець, дзвіночки дзеленчали.

– Так, я пам'ятаю цей фільм. Можеш спробувати це вдома. Тепер – за мною.

Веду Генрі з п'ятнадцятого у дев'ятнадцяте століття, і раптом ми потрапляємо у середину епохи французького імпресіонізму. Інститут мистецтв відомий своєю колекцією імпресіонізму. Подобається це мені чи ні, та, як завжди, ці кімнати вщент заповнені людьми, які прагнуть хоч оком глипнути на «Недільний день на острові Гранд-Жатт»[20 - Картина Жоржа Сера, французького художника-неоімпресіоніста.], чи «Копицю» Моне. Генрі не може бачити через голови дорослих, тому втрачає шанс помилуватися картинами, проте він у будь-якому випадку надто нервує, щоб роздивлятися їх. Оглядаю кімнату. Якось жінка схилилась над малюком, який крутиться і верещить. Напевне, йому час спати. Киваю Генрі й рушаю до неї. На її сумочці, що висить через плече поза спиною, проста застібка. Жінка цілковито зосереджена на тому, щоб змусити дитину замовкнути. Вона якраз навпроти «Мулен Руж» Тулуз-Лотрека. Вдаю, що розглядаю картину, підходжу, штовхаю її, змусивши жінку гойднутися вперед, підхоплюю її за руку. «Вибачте, даруйте, я не побачив, усе гаразд? Тут так багато людей...» Моя рука в її сумочці, вона розгублена, у неї темні очі, довге волосся, великі груди, вона й досі намагається скинути вагу, яку набрала під час вагітності. Перехоплюю її погляд, коли знаходжу гаманець, і поки вибачаюся, він переходить у рукав мого піджака. Ковзаю по ній очима, усміхаюся, повертаюся, йду, оглядаючись через плече. Вона піднімає хлопчика і трохи розчаровано дивиться мені вслід. Усміхаюся і йду, йду. Спускаюся сходами до Молодіжного відділу музею, Генрі йде за мною. Ми зустрічаємося біля чоловічого туалету.

– Яюсь дивно, – каже Генрі. – Чому вона так дивилася на тебе?

– Вона самотня, – м'яко пояснюю. – Можливо, її чоловік рідко буває поруч.

Втискаємось у кабінку, я відкриваю гаманець. Її звати Деніз Радкі. Вона живе у Вілла-Парку, Іллінойс. Вона – працівниця музею і випускниця університету Рузвельта. Із собою мала двадцять два долари та копійки. Мовчки показую все це Генрі, кладу в гаманець, як було, і віддаю йому. Ми виходимо з кабінки, з туалету, прямуємо до вхідних дверей музею.

– Віддай охоронцю. Скажеш, що знайшов на підлозі.

– Чому?

– Він нам не потрібний. Я просто показував тобі, як це робиться.

Генрі біжить до охоронця – чорношкірої жінки в літах, яка всміхається і злегка обіймає Генрі. Він неспішно вертається, і ми йдемо на невеликій відстані одне від одного. Я йду попереду, довгим темним коридором, у якому через деякий час розмістять виставку декоративного мистецтва, і який вестиме до ще не існуючого крила музею, а поки що завішаний плакатами. Шукаю потенційну жертву, і просто переді мною – ідеальна ілюстрація мрій кишенькового злодія. Низький, опецькуватий, засмаглий, у бейсболці, поліестрових шортах та світло-блакитній сорочці з короткими рукавами, здавалося, він просто не туди звернув, йдучи з Ріглі-Філд[21 - Бейсбольне поле у Чикаго.]. Він розповідає своїй непримітній дівчині про Вінсента Ван Гога.

– І от він відрізає своє вухо і віддає своїй дівчині, – а тобі б сподобався такий дарунок, га? Вухо! Отак. От його й запхали в дурку.

Щодо нього в мене жодних сумнівів. Він поволі проходжається, верзе дурниці, у блаженному невіданні, а з лівої задньої кишені штанів випирає гаманець. Живіт у нього великий, а от заду майже немає, і гаманець аж благає мене витягти його. Неквапливо простую за чоловіком. Генрі чудово бачить, як майстерно я просовую великий і вказівний пальці в кишеню жертви й витагаю гаманець. Вони й далі рухаються вперед, я ж відступаю, передаю Генрі гаманець, і поки він засовує його в кишеню штанів, іду далі.

Показую Генрі й інші прийоми: як витягнути гаманець із внутрішньої нагрудної кишені піджака; як прикрити свою руку, поки вона всередині жіночої сумочки; шість способів відволікти людину, поки витягуєш її гаманець; як витягти гаманця із наплічника; як невимушено змусити людину показати, де вона тримає гроші. Він почувається більш розкуто, йому навіть починає це подобатись. Зрештою кажу:

– Гаразд. Тепер ти.

– Я не можу. – Він мовби кам'яніє.

– Звісно, можеш. Роздивись довкола. Знайди когось. – Ми у залі японських гравюр та естампів. Тут повно старих пані.

– Не тут.

– Добре. Де?

На якусь мить він замислюється.

– У ресторані.

Повільно йдемо в ресторан. Дуже чітко це пам'ятаю. Мене скував жах. Я глянув на юного себе й ще раз переконався – білий, мов стіна. Усміхаюся, бо знаю, що ж трапиться далі. Ми стоїмо в самому кінці черги у ресторан. Генрі задумливо оглядається.

Перед нами у черзі стоїть високий чоловік середнього віку в прекрасно скроєному коричневому легкому костюмі; побачити, де у нього гаманець просто неможливо.

Генрі підходить до нього, тримаючи у витягнутій руці один із гаманців, які я поцупив раніше.

– Сер? Це ваш? – спокійно питає Генрі. – Він був на підлозі.

– Що? А, ні. – Чоловік перевіряє праву задню кишеню штанів, знаходить гаманець, нахиляється до Генрі, щоб краще його чути, бере в нього гаманець, відкриває. – Ого, тобі краще віднести його охороні, тут... чимало грошей.

На чоловікові окуляри з товстими скельцями, і поки він розглядає через них Генрі й звертається до хлопця, той просовує руку під піджак чоловіка й цупить гаманець. Оскільки на Генрі футболка з коротким рукавом, я проходжу поруч, і він передає гаманця мені. Високий худий чоловік у коричневому костюмі вказує на сходи, пояснюючи Генрі, як повернути гаманець. Генрі неспішно йде у напрямку, вказаному чоловіком, я простую за ним, обганяю і веду через музей до виходу, повз охоронців на Мічиган-авеню і в південному напрямку. Відтак, підсміюючись, як одержимі, ми опиняємось у «Мистецькому кафе», де смакуємо молочні коктейлі та смажену картоплю, витративши трохи незаконно здобутого добра. Опісля викидаємо усі гаманці в якусь поштову скриньку, вже без готівки, і я винаймаю нам кімнату в «Палмер-гаузі».

– Ну? – питаю, сидючи на краю ванни і спостерігаючи, як Генрі чистить зуби.

– О у? – відповідає Генрі з повним ротом зубної пасти.

– Що думаєш?

Він спльовує.

– Щодо чого?

– Кишенькових крадіжок.

Генрі дивиться на мене із дзеркала.

– Нормально. – Він повертається і дивиться просто на мене. – Я впорався!

На його обличчі широка посмішка.

– Ти чудово впорався.

– Так! – Посмішка згасає. – Генрі, мені не подобається подорожувати часом самому. З тобою краще. Ти не міг би завжди бути зі мною?

Він стоїть спиною до мене, проте ми дивимось одне на одного через дзеркало. Бідолашний маленький я: у цьому віці в мене худа спина, а лопатки випирають, наче зачатки крил. Він повертається, чекаючи на відповідь, і я знаю, що мушу сказати йому – собі. Підходжу, лагідно повертаю його й ставлю поруч, і от ми пліч-о-пліч, на рівні голів, обличчям до дзеркала.

– Дивись.

Ми вивчаємо власне відображення, яке подвоюється у розкішному, багато прикрашеному золотом дзеркалі ванної кімнати «Палмер-гаузу». Те ж саме

темно-коричневе волосся, ідентичні темні вузькі очі з колами від втоми. Кидаємо одне одному ті ж самі репліки. Я вищий, мускулистіший і поголений. Він – стрункий, незграбний, кістлявий. Забравши собі з чола волосся, показую шрам, який отримав під час аварії. Підсвідомо він копіює мій жест, торкаючись того ж шраму на власному лобі.

– Такий же, як у мене, – каже здивовано. – Звідки він у тебе?

– Звідти, звідки й у тебе. Він – такий самий. Ми ж однакові.

Момент просвітлення. Я не розумів, а тоді дійшло, от так просто. Дивлюся, як це відбувається. Хочу бути обома нами одночасно, відчувати знову, як це – втратити свої межі, бачити вперше, як суміщаються майбутнє та теперішнє. Я надто звик до цього, мені так зручно, і я залишаюсь осторонь, пригадуючи своє здивування у дев'ятирічному віці, коли я раптом побачив і зрозумів, що мій друг, порадник, брат – це я. Я, лише я. Повна самотність.

– Ти – це я.

– У старшому віці.

– Але... як же інші?

– Інші мандрівники часом?

Він киває.

– Я не знаю, чи вони існують. Тобто інших я ще не стрічав.

У кутику його лівого ока збираються сльози. Коли я був маленьким, то уявляв цілу спілку мандрівників у часі, у якій Генрі – мій учитель – був посланцем, якого відрядили, щоб у подальшому я приєднався до цього чималого товариства. Я й досі відчуваюся вигнанцем, останнім членом колись численного виду. Це наче Робінзон Крузо виявив характерний відбиток ступні на пляжі, а потім усвідомив, що то його власний слід. І от інший я, маленький, як листочок і прозорий, мов вода, починає плакати. Пригортаю його, пригортаю себе і довго не відпускаю.

Пізніше ми замовляємо у номер гарячий шоколад і дивимось Джоні Карсона. Генрі засинає при ввімкнутому світлі. Коли шоу закінчується, обертаюсь, а його нема: повернувся у мою стару кімнату в татовій квартирі, стоїть сонний, спантеличений біля свого старенького ліжка і з радістю падає у нього. Вимикаю телевізор і настільну лампу. Вуличний шум 1973 року вривається у відчинене вікно. Лежу на твердому готельному ліжку, спустошений, самотній. Я й досі не розумію.

Неділя, 10 грудня 1978 року (Генрі п'ятнадцять і п'ятнадцять)

Генрі: Я у своїй спальні разом зі собою – він прийшов із березня наступного року. Ми робимо те, чим частенько займаємося на самоті, коли надворі холодно. Ми обидва вже пройшли період статевого дозрівання, але ще не мали можливості спробувати близькості зі справжніми дівчатами. Думаю, більшість людей також займалися б цим, якби мали таку можливість. Проте, ні-ні, я зовсім не гей.

Пізній недільний ранок. Чую передзвін, що долинає від церкви святого Йосипа.

Учора тато прийшов додому пізно ввечері, гадаю, після концерту він зависав у барі «Скарбівня»; він був настільки п'яний, що впав на сходах, і мені довелося тягнути його до квартири й укласти в ліжку. Батько кашляє, чую, як він вовтузиться на кухні.

Інший я, здається, нервує. Він дивиться на двері.

– Що? – запитую у нього.

– Нічого, – відказує він.

Підводжусь і перевіряю замок.

– Ні, – каже він. Здається, йому важко дається це слово.

– Чого ти? – відповідаю я.

Чую важкі батькові кроки просто під дверима.

– Генрі? – кличе він, і ручка дверей повільно повертається. Нараз я розумію, що ненавмисно відімкнув двері, Генрі кидається до них, але надто пізно: тато засовує голову, а там ми, *in flagrante delicto*[22 - На місці злочину (лат.)].

– Ой! – вигукує батько. Його очі широко відкриті, почувається він відразливо. – Боже, Генрі.

– Батько гримає дверима, чую, як він повертається у свою кімнату. Натягуючи джинси та футболку, докірливо глипаю на себе. Йду коридором до татової спальні. Двері зачинені. Стукаю. Відповіді немає. Чекаю.

– Тату?

Тиша. Відчиняю двері й стаю у проході.

– Тату?

Він сидить на ліжку, спиною до мене. Якийсь час стою на порозі, не в змозі змусити себе увійти до кімнати, а він і далі непорушно сидить. Нарешті зачиняю двері й повертаюсь у свою кімнату.

– У цьому повністю твоя провина, – суворо кажу собі.

Він надягнув джинси й сидить на кріслі, обхопивши голову руками.

– Ти ж знав, ти знав, що станеться, і не промовив ні слова. Де твоє відчуття самозбереження? Що в біса з тобою таке? Який сенс знати майбутнє, якщо не можна захистити себе, принаймні від таких неприємних принизливих сцен?

– Стули писок, – хрипить Генрі. – Просто стули писок.

– І не подумаю! – починаю кричати. – Адже тобі треба було лише сказати...

– Слухай. – Він приречено дивиться на мене. – Це було наче... як той день на ковзанці.

– От дідько!

Кілька років тому в Індіан-Гед-Парку я бачив, як маленькій дівчинці влучили в голову хокейною шайбою. Це було жахливо. Пізніше я дізнався, що вона померла в лікарні. А тоді почав знову і знову повертатися у той день. Я хотів попередити її маму, та не міг. Я кричав: «Ні, заберіть її додому, не відпускайте її на лід, заберіть її, вона пораниться, вона помре!» Втім, розумів, що слова звучать лише в моїй голові, а все відбувалося, як і раніше.

– Ти говориш про зміну майбутнього, – каже Генрі. – Але для мене це минуле. Й наскільки я можу сказати, тут нічого не вдієш. Тобто я спробував, і саме тому це сталося. Якби я не сказав дещо, ти б не піднявся...

– То навіщо ти це сказав?

– Тому. І ти скажеш, просто зажди. – Він знизує плечима. – Це, як із мамою. Нещасний випадок. Immer wieder[23 - Не раз (нім.).]. Завжди знову, завжди те саме.

– Вільний вибір?

Він підводиться, підходить до вікна і зупиняється, оглядаючи задній двір Татингерів.

– Якось я говорив із собою з 1992 року. Він сказав дещо цікаве. Він вважає, що вільний вибір існує, коли ти у власному, теперішньому часі. У минулому ми можемо робити лише те, що вже робили, і можемо бути тільки там, де вже були.

– Але ж де б я не був, там мое теперішнє. Хіба я не можу вирішувати?

– Ні. Очевидно, ні.

– А він щось казав про майбутнє?

– Розберімося. Ти потрапляєш у майбутнє, робиш там щось і повертаєшся в теперішнє. Тоді те, що ти зробив, – частина твого минулого. Отже, це також напевне невідворотне.

Відчуваю дивну суміш волі та відчаю. Пітнію; він відчиняє вікно, і холодні потоки повітря наповнюють кімнату.

– Але тоді я не відповідаю за те, що роблю, якщо я не в теперішньому.

– Нарешті, – усміхається він.

– І все вже сталося.

– Здається, саме так. – Він проводить рукою по обличчю, і я помічаю, що він уже може голитися. – Але він сказав, що потрібно поводитися, наче маєш свободу

вибору, наче відповідаєш за власні дії.

– Чому? Яке це має значення?

– Напевне, якщо так не поводитися, все стане гірше. Невтішно.

– Він знає це з власного досвіду?

– Так.

– То що трапиться по тому?

– Тато ігноруватиме тебе три тижні. І ще, – він махає рукою в бік ліжка, – маємо припинити такі зустрічі.

– Добре, без проблем, – видихаю. – Ще щось?

– Вівіан Теска.

Вівіан – дівчина з уроку геометрії, яку я хочу, втім, поки жодного слова їй не сказав.

– Завтра після уроку підійди до неї й запроси кудись.

– Я її навіть не знаю.

– Довірся мені. – Він так самовдоволено посміхається, що я замислююсь: а чому маю йому довіряти? Втім, таки хочу вірити йому.

– Гаразд.

– Мушу йти. Гроші, будь ласка. – Неохоче простягаю двадцять доларів. – Ще.

Даю йому ще одну двадцятку.

– Це все, що в мене є.

– Добре.

Він одягається, забираючи той одяг, який я не проти більше ніколи не побачити.

– А куртка? – протягую йому перуанський лижний светр, який я завжди ненавидів.

Він кривиться, але надягає. Ми йдемо до задніх дверей квартири. Церковні дзвони вибивають полудень.

– Бувай, – прощається мое друге «я».

– Успіхів, – відповідаю, на диво зворушений тим, як інший «я» відходить у невідоме, у холодний чиказький недільний ранок, якому він не належить. Він гупає дерев'яними східцями, а я повертаюся у тиху квартиру.

Середа, 17 листопада, вівторок, 28 вересня 1982 року (Генрі дев'ятнадцять)

Генрі: Я на задньому сидінні поліційної машини у Зіоні, штат Іллінойс. З одягу на мені лише наручники. Всередині автомобіля тхне цигарками, шкірою, потом, та ще якимось запахом, властивим лише поліційним машинам, який я не можу визначити. Запах нажаханості, напевне. Мое ліве око підпухле, а грудна клітка вкрита синцями, порізами й брудом: один із двох поліціантів, більший, тягнув мене пустирем, повним битого скла. Поліціанти стоять біля автівки й розмовляють із сусідами, один з яких, очевидно, бачив, як я намагаюся прокрастись у жовто-білий будинок у вікторіанському стилі, перед яким ми тепер припарковані. Не знаю, в який час я потрапив. Я тут уже близько години й згаяв купу часу. Я дуже голодний. Страшенно втомлений. Маю бути на семінарі по Шекспіру доктора Кверрі, але впевнений, що вже пропустив його. Дуже шкода. Ми працюємо над «Сном літньої ночі».

Оглядаючи місцевість з поліційної машини, розумію: тут тепло, і я не в Чикаго. Копи Чикаго ненавидять мене, бо я постійно втікаю з-під варті, а вони не можуть зрозуміти, як. Також відмовляюся спілкуватися з ними, тому вони досі не знають, хто я і де живу. Того дня, коли вони дізнаються, – мені хана, бо є вже кілька дійсних ордерів на мій арешт: проникнення зі зломом, крадіжки в крамницях, опір при арешті, втеча з-під арешту, незаконне проникнення на територію, непристойне оголення, грабіж, und so weiter. З усього цього можна виснувати, що я надто невмілий злочинець, та насправді головна проблема в тому, що важко залишатися непримітним, коли ти голяка. Крадіжки та швидкість – мої головні козири, тому, коли намагаюся вдертися в чийсь будинок посеред білого дня у костюмі Адама, іноді мені це не вдається. Мене вже сім разів арештовували, але поки що мені вдається зникнути до того, як вони знімають відбитки моїх пальців чи фотографують мене.

Сусіди витріщаються на мене крізь віконця машини. Мені байдуже. Мені байдуже. Це все так довго тягнеться. Курва, як я це ненавиджу! Відкидаюся на спинку сидіння й заплющую очі.

Двері машини відчиняються. Холодне повітря – мої очі різко розплющуються – на якусь мить бачу металеві ґрати, що відділяють передню частину автівки від задньої, потріскані вінілові сидіння, мої руки в наручниках, мої ноги, вкриті «гусячою шкірою», пласке небо крізь лобове скло, чорний поліцейський кашкет на приладовій панелі, папку з затискачем у руках офіцера, його червоне лице, клочкуваті сивіючі брови, складчасте підборіддя – усе переливається веселковими кольорами, мов крила метелика, і поліціант каже: «Гей, у нього якийсь напад...» Мої зуби сильно цокотять і вмить поліційна машина зникає у мене перед очима, а я лежу навзнак на власному задньому дворі. Так. Так! Вдихаю солодке повітря вересневої ночі. Сідаю і потираю свої зап'ястя, на яких іще лишилися сліди від наручників.

Усе регочу й регочу. Знову втік! Гудіні, Просперо, дивіться, от я, – чарівник! – як і ви.

Мене нудить, блюю жовчю на хризантеми Кімі.

Субота, 14 травня 1983 року. (Клер одинадцять, майже дванадцять)

Клер: Сьогодні у мері Крістіни Геппворт день народження і всі п'ятикласниці зі школи Сент-Безіл ночують у неї вдома. У нас піца, кола і фруктовий салат на

вечерю, і місис Геппворт спекла великий торт у формі голови единорога, з написом «З днем народження, Мері Крістіно!» у червоній глазури; ми співаємо, й Мері Крістіна задуває усі дванадцять свічок за один раз. Гадаю, я знаю, що вона загадала; думаю, вона загадала більше не рости. У будь-якому разі, на її місці я б загадала саме це. Мері Крістіна – найвища дівчинка у нашому класі. Її зріст – п'ять футів дев'ять дюймів. Її мама трохи нижча за неї, але її тато дуже, дуже високий. Якось Гелен спитала про нього Мері Крістіну, і та відповіла, що він має шість футів сім дюймів. Вона – єдина дівчинка у сім'ї, а всі її брати старші, уже голяться і також дуже високі. Вони зумисне не помічають нас і ідуть багато торта, а Петті та Рут спеціально починають хихотіти, коли хлопці до нас підходять. Мері Крістіна розгортає дарунки. Я подарувала їй зелений светр із в'язаним комірцем від Лори Ешли, такий самий як і мій блакитний, який їй так подобався. Після вечері ми дивилися на відео «Пастку для батьків», а сімейство Геппворт крутилося неподалік, спостерігаючи за нами, поки всі ми по черзі надягли піжами у ванній кімнаті на другому поверсі. Відтак ми пішли до кімнати Мері Крістіни, повністю рожевої, навіть килим, що вкривав усю підлогу, був такого ж кольору. Тут відчуваєш, що батьки Мері Крістіни й справді були раді після усіх цих братів мати дівчинку. Всі ми принесли зі собою спальні мішки, проте скинули їх на купу біля стіни, а самі повмощувалися на ліжко Мері Крістіни й на підлогу. Ненсі має пляшку м'ятого шнапсу, і ми всі п'ємо по трішки. Смак – жохливий, я почуваюся, мовби грудну клітку змастили бальзамом «Зірочка». Ми граємо в «Правду чи бажання». Рут загадує, щоб Венді пробігла коридором без верхньої частини піжами. Венді питає Френсі, який розмір ліфчика у Лексі, сімнадцятирічної сестри Френсі. (Відповідь: 38D.) Френсі питає Гейл, що та робила з Майклом Платтнером минулої суботи в «Дейрі Квін». (Відповідь: їли морозиво. Ага, знаємо.) Через якийсь час нам набридає «Правда чи бажання», здебільшого через те, що важко загадати хороші бажання, які ми справді виконаємо, і тому що всі ми чудово все знаємо одна про одну, оскільки ми разом вчимося ще від садочка. Мері Крістіна пропонує: «Випробуймо дошку для спиритичних сеансів». Ми всі погоджуємося, тому що це її вечірка і спиритична дошка – це круто. Вона витягує дошку з шафи. Коробка пом'ята, а на тій пластиковій штучці, що показує букви, загубилося пластикове віконечко. Якось Генрі розповідав мені, що він ходив на спиритичний сеанс, і у медіума тріснув апендицит під час сеансу, й вони мусили викликати «швидку». Біля дошки достатньо місця лише для двох людей, тому першими йдуть Мері Крістіна та Гелен. Правило таке: потрібно вголос запитати про те, що тебе цікавить, інакше нічого не вийде. Обидві дівчини кладуть пальці на планшетку. Гелен дивиться на Мері Крістіну, яка вагається. Ненсі підказує: «Спитай про Боббі», тому Мері Крістіна питає: «Я подобаюся Боббі Дакслеру?» Усі хихотять. Відповідь заперечна, але дошка показує «так» за допомогою легких підштовхувань Гелен. Мері Крістіна так широко усміхається, що я бачу брекети на її зубах, верхніх і нижніх. Гелен запитує, чи подобається вона комусь із хлопців. Планшетка крутиться по дошці якусь мить і зупиняється на Д, Е, Й, В. «Девід Ганлі?» – запитує Петті, й усі голосно сміються. Дейв – єдиний темношкірий у нашому класі. Він дуже сором'язливий, маленький і добре знає математику. «Може, він допоможе тобі ділити у стовпчик?» – каже Лаура, теж дуже сором'язлива. Гелен сміється. Математика для неї – катастрофа. «А тепер Клер. Спробуйте з Рут». Ми займаємо місця Гелен і Мері Крістіни. Рут дивиться на мене, а я знизую плечима. «Я не знаю, про що запитувати», – промовляю. Всі гиготять; скільки ж тут можливих варіантів? Але я стільки всього хочу знати. Чи з мамою все буде добре? Чому сьогодні вранці тато кричав на Ету? Чи Генрі справжній? Куди Марк заховав мое домашнє завдання з французької мови? Рут питає: «Яким хлопцям подобається Клер?» Я гнівно дивлюся на неї, але вона просто посміхається. «Хіба тобі не цікаво?» – «Ні», – відповідаю, та все ж кладу пальці на білий пластик. Рут також кладе свої пальці,

однак нічого не рухається. Ми обидві дуже легко торкаємося планшетки, намагаючись слідувати правилам і не підштовхувати її. Відтак вона починає поволі рухатися. Кружляє, а тоді зупиняється на Г. Тоді пришвидшується. Е, Н, Р, І. «Генрі, – каже Мері Крістіна. – Хто такий Генрі?» Гелен каже: «Не знаю, та ти червонієш, Клер. Що то за Генрі?» Я просто хитаю головою, наче це і для мене таємниця. «Тепер ти, Рут». Вона питає (теж мені несподіванка), кому подобається. Дошка показує: Р, І, К. Я відчуваю, як вона підсуває планшечку. Рік – містер Мелоун, наш учитель природничих наук, який втюрився в міс Енгл, учительку англійської мови. Усі, крім Петті, регочуть; Петті також втюрилася в містера Мелоуна. Ми з Рут піднімаємося, а наші місця займають Лаура і Ненсі. Ненсі сидить до мене спиною, тому я не бачу її обличчя, коли вона запитує: «Хто такий Генрі?» Всі дивляться на мене, і стає дуже тихо. Я стежу за дошкою. Нічого. Як тільки я думаю, що в безпеці, та пластикова штучка починає рухатися. Може, просто знову напише «Генрі». Зрештою, Ненсі та Лаура нічого не знають про Генрі. Навіть я стільки про нього не знаю. З'являються літери: Ч, О, Л, О, В, І, К. Усі дивляться на мене. «Я не заміжня. Мені лише одинадцять». – «Але хто такий Генрі?» – дивується Лаура. «Я не знаю. Можливо, я ще його не зустріла». Вона киває. Всі спантеличені. Я спантеличена найбільше. Чоловік? Чоловік?

Четвер, 12 квітня 1984 року (Генрі тридцять шість, Клер дванадцять)

Генрі: Ми з Клер граємо шахи біля згаслого вогнища в лісі. Прекрасний весняний день, ліс оживає під токування птахів, які в'ють гнізда. Ми тримаємось подалі від маршруту сім'ї Клер, які вийшли прогулятися сьогодні пополудні. На якусь мить Клер замислилась над своїм ходом; я забрав її королеву три ходи тому, й вона приречена на програш, але рішуче налаштована боротися. Клер підводить погляд.

– Генрі, хто твій улюблений «бітл»?

– Джон, звичайно.

– Чому «звичайно»?

– Ну, Рінго теж нічого, але, знаєш, якийсь він понурий. А Джордж, як на мене, схожий на послідовника «Нью Ейдж».

– А що таке «Нью Ейдж»?

– Дивні релігії. Марудна й нудна музика. Жалюгідні спроби переконати себе у вищості того, що пов'язане з індіанцями. Альтернативна медицина.

– Але ж традиційна медицина тобі не подобається.

– Це тому, що лікарі завжди намагаються переконати мене в тому, що я божевільний. Якби я зламав руку, то був би ухильником західної медицини.

– А як щодо Пола?

– Пол для дівчат.

Клер сором'язливо всміхається.

– Пол мені найбільше подобається.

– То ти ж дівчинка.

– А чому Пол для дівчат?

«Проявляй обережність», – кажу собі.

– Тут така штука: Пол, він – милий «бітл», знаєш?

– Хіба це погано?

– Ні, зовсім ні. Але хлопці цікавіші, коли вони круті, а Джон – крутий «бітл».

– Але ж він помер.

Сміюся.

– Можна залишатися крутим навіть будучи мертвим. Фактично це набагато легше, бо ти не зістаришся, не потовстішаєш і не полисієш.

Клер мугикає початок пісні «Коли мені буде 64». Вона пересуває свою туру на п'ять клітинок уперед. Я можу поставити їй мат, але звертаю на це її увагу, й вона поспіхом забирає туру на попереднє місце.

– То чому тобі подобається Пол? – питаю її. Я саме вчасно піднімаю очі, щоб помітити, як сильно вона вкрилася рум'янцем.

– Він такий... красивий, – каже Клер.

Щось у тому, як вона це каже, змушує мене дивно почуватися. Вивчаю шахову дошку і раптом розумію, що Клер може поставити мені мат, якщо зніме мого слона своїм конем. Роздумую, чи сказати їй про це. От якби Клер була трохи молодшою – сказав би. Дванадцять – той вік, коли треба самій про себе подбати. Клер замріяно дивиться на дошку. І тут у мене сяйнула думка, що я ревную. О Ісусе. Не можу повірити, що ревную до якоїсь рок-зірки, дивака-мультимільйонера, який Клер у батьки годиться.

– Гм, – озиваюсь.

Клер дивиться на мене, пустотливо всміхаючись.

– А тобі хто подобається?

«Ти», – думаю, та вголос не промовляю.

– Тобто коли я був у твоєму віці?

– Так. А коли ти був у моєму віці?

Зважую значущість та потенціал цієї цінної інформації, перед тим як скупко видаю:

– Я був твого віку в 1975 році. Я старший за тебе на вісім років.

– То тобі зараз двадцять?

– Ні, мені тридцять шість. За віком можу бути твоїм батьком.

Клер насуплює брови: з математикою вона не товаришує.

– Але якщо тобі було дванадцять у 1975-му...

– Пробач, правду кажеш. Я про те, що насправді мені тридцять шість, але десь там, – махаю рукою в напрямку півдня, – мені двадцять. У справжньому часі.

Клер намагається перетравити це.

– То тебе – два?

– Не зовсім. Я завжди один, але коли подорожую у часі, інколи потрапляю туди, де я вже є, і тоді можна сказати, що нас двоє. Чи більше.

– А чому я тебе більше, ніж одного, ніколи не бачила?

– Побачиш. Коли ми зустрінемося в моєму теперішньому, це траплятиметься досить часто.

Частіше, ніж хотів би, Клер.

– То хто ж тобі подобався у 1975 році?

– Насправді ніхто. У дванадцять років я думав про інші речі. Але коли мені виповнилося тринадцять, я по-справжньому втюрився у Петті Герст.

Здається, Клер роздратована.

– Дівчина з твоєї школи?

Сміюся.

– Ні. То була багата каліфорнійська студентка, яку викрали ті жадливі терористи з лівими переконаннями і змушували її грабувати банки. Декілька місяців її щовечора показували у новинах.

– Що з нею сталося? Чому вона тобі подобалася?

– Пізніше її відпустили, вона вийшла заміж, народила дітей; тепер вона – багата каліфорнійська леді. Чому вона мені подобалася? Навіть не знаю. Знаєш, це безглуздо. Гадаю, я розумів, як саме вона почувалася, коли її забрали і змушували робити те, що вона не хотіла, і ще здавалося, що їй це наче й подобалося.

– Ти робиш те, що тобі не подобається?

– Аякже. Постійно. – Моя ліва нога затерпла, піднімаюсь і трясую нею, допоки нога не починає пощипувати. – Я ж не завжди опиняюся цілий і неушкоджений з тобою, Клер. Досить часто я потрапляю у місця, де мушу красти одяг та їжу.

– Справді? – Вона насуплює обличчя й тоді бачить свій хід, робить його і тріумфально дивиться на мене. – Мат!

– Ого! Браво! – вітаю її. – Ти – королева шахів du jour[24 - Дня (фр.)].

– Так, – каже Клер, сяючи з гордощів. Вона починає розставляти фігури у початкові позиції. – Ще раз?

Вдаю, що дивлюся на неіснуючий годинник.

– Авжеж. – Знову сідаю. – Ти зголодніла?

Ми тут уже кілька годин і запаси вичерпалися. У нас лишилися тільки крихти в пачці з-під чипсів «Дорітос».

– Ага. – Клер тримає за спиною два пішаки; торкаюсь її правого ліктя, вона показує мені білого пішака. Роблю стандартний перший хід: пішак королеви на d4. Вона стандартно відповідає на мій стандартний хід: пішак королеви на d4. Наступні десять ходів ми робимо доволі швидко, з помірними втратами, а тоді Клер якийсь час сидить, замислившись над дошкою. Вона завжди експериментує, завжди пробує coup d'éclat[25 - Трюк (фр.)].

– А хто тобі подобається тепер? – запитує вона, не піднімаючи голови.

– Ти маеш на увазі у двадцять років? Чи у тридцять шість?

– І тоді, і тоді.

Намагаюся згадати себе двадцятирічного. Розпливчасті образи жінок, грудей, ніг, шкіри, волосся. Усі пригоди сплуталися, й жіночі обличчя не збігаються з їхніми іменами. В двадцять років я був зайнятий, але жалюгідний.

– У двадцять – нічого особливого. Ніхто не спадає на думку.

– А в тридцять шість?

Уважно вдивляюся в Клер. Дванадцять – ще зарано? Впевнений, що це надто рано. Краще фантазувати про вродливого, недосяжного і безпечного Пола Мак-Картні, ніж мати справу з диваком, який мандрує у часі, Генрі. Та все-таки, чому вона питає?

– Генрі?

– Що?

– Ти одружений?

– Так, – визнаю неохоче.

– З ким?

– З дуже красивою, терплячою, талановитою, розумною жінкою.

Її обличчя спохмурніло.

– А. – Вона бере в руки мого білого слона, якого побила кілька ходів тому, і крутить його на землі, мов дзигу. – Це добре.

Здається, ця новина вивела її з рівноваги.

– У чому річ?

– Пусте. – Клер ходить королевою з e2 на b5. – Шах.

Ходжу конем, щоб захистити короля.

– А я заміжня? – допитується Клер.

Стрічаюсь з її очима.

– Сьогодні ти випробовуєш свою удачу.

– А чому би ні?

– А що, ти й так ніколи нічого мені не розповідаєш. Давай, Генрі, скажи, чи я залишусь старою дівочою?

– Ти станеш монашкою, – дражню її.

Клер здригається.

– Та ну! Сподіваюся, що ні. – Вона забирає мого пішака турою. – А як ти познайомився зі своєю дружиною?

– Пробач, ця інформація надзвичайно секретна. – Я б'ю її туру королевою.

Клер скривила гримасу.

– Ай. А ти тоді подорожував у часі? Коли ви зустрілися?

– Я займався своїми справами.

Клер зітхає. Вона знімає ще одного пішака своєю турою. У мене вичерпується запас пішаків. Ходжу слоном королеви на f4.

– Так несправедливо, що ти знаєш про мене все, але ніколи нічого не розповідаєш мені про себе.

– Твоя правда. Це нечесно. – Намагаюся здаватися послужливим та сповненим каяття.

– Я про те, що Рут, Гелен, Меган та Лаура розповідають мені усе, і я їм усе кажу.

– Усе?

– Так. Ну, про тебе я не розповідаю.

– Справді? А чому?

Здається, Клер намагається оборонятися.

– Ти – таємниця. Вони і так би не повірили мені. – Своім конем вона загання мого слона у пастку і хитро мені посміхається. Споглядаю дошку, намагаючись знайти спосіб зняти її коня, чи забрати мого слона. Для білих ситуація вкрай напружена.

– Генрі, ти справжній?

Я трохи розгубився.

– Так. А яким ще я можу бути?

– Ну, не знаю. Примарним?

– Я звичайна людина, Клер.

– Доведи.

– Як?

– Не знаю.

– Слухай, я думаю, ти теж не доведеш, що справжня, Клер.

– Звичайно, доведу.

– Як?

– Я така ж, як інші люди.

– Але я теж такий же, як і інші. – Дивно, що Клер порушила цю тему. У 1999 році щодо цього ж питання ми з лікарем Кендріком втяглися у філософську позиційну війну. Кендрік переконаний, що я – передвісник нового виду людини, що відрізняється від теперішнього люду, як кроманйонець від свого сусіда неандертальця. Я стверджую, що я – просто збій програми; нездатність мати дітей доводить, що я не можу бути відсутньою ланкою. Ми обурено цитуємо один одному К'еркегора та Гайдеггера. Тим часом Клер теж ставить до мене з недовірою.

– Люди не з'являються і зникають так, як ти. Ти – наче Чеширський кіт.

– Ти натякаєш, що я – вигаданий персонаж?

Нарешті визначився з ходом: тура на а3. Тепер вона може забрати мого слона, та в результаті втратить королеву. За якусь мить вона розуміє це, і показує мені язика. Її язик неприємного помаранчевого відтінку від усіх тих чіпсів «Дорітос», які вона з'їла.

– Це змушує мене роздумувати про казки. Я маю на увазі, якщо ти – справжній, то чому казки не можуть бути реальними історіями? – Клер підводиться, все ще

задумливо дивлячись на дошку, і трохи підтанцьовує, наче в неї загорілися штани. – Гадаю, земля стає дедалі твердішою, мої сідниці зааніміли.

– Можливо, казки реальні. Або деякі моменти в них відбувалися насправді, а потім люди просто додумали дещо, знаєш?

– Наприклад, Білосніжка була у комі?

– І Спляча Красуня також.

– А Джек Бобове Стебло насправді був чудовим садівником.

– А Ной – старий дивак, що жив у плавучому будинку з купою котів.

Клер витріщається на мене.

– Ной з Біблії. Це не казка.

– А. Так. Вибач.

Я дуже зголоднів. У будь-яку мить Нел кликатиме дзвіночком на вечерю, і Клер буде змушена піти. Вона повертається за свою половину дошки. Коли Клер починає будувати пірамідку з переможних фігур, бачу, що інтерес до гри вона втратила.

– Ти ще не довів, що справжній, – каже дівчина.

– Ти теж.

– А ти сумніваєшся, що я справжня? – здивовано питає вона.

– Можливо, ти мені снишся. Може, я снюсь тобі. Можливо, ми існуємо в снах одне одного й кожного ранку, коли прокидаємося, все забуваємо?

Клер насуплюється і робить рух рукою, ніби хоче відкинути цю дивну ідею.

– Ущипни мене, – просить вона.

Нахиляюся і злегка щипаю її за руку.

– Міцніше!

Знову щипаю, так сильно, що залишаються білі та червоні сліди, які кілька секунд тримаються, а потім зникають.

– Тобі не здається, що я би прокинулася, якби спала? У всякому разі, я не почувуюся сплячою.

– Ну, я не почувуюся примарою. Або вигаданим персонажем.

– Звідки ти знаєш? Тобто якби я створила тебе, то не хотіла б, щоб ти це знав. Я просто не сказала б тобі, так?

Здивовано підіймаю брови.

– Може, Бог просто створив нас і Він не каже нам.

– Не кажи так! – викрикує Клер. – Крім того, ти ж не віриш у Бога. Правда?

Знизую плечима і змінюю тему.

– Я ж реальніший, ніж Пол Маккартні.

Здається, Клер стурбована. Вона складає фігури в коробку, акуратно розділивши білі та чорні.

– Багато кому відомо про Пола Маккартні, а про тебе знаю лише я.

– Але мене ти зустріла, а його – ні.

– Моя мама була на концерті «Бітлз».

Вона закриває кришку шахової дошки й простягається на землі, дивлячись на балдахін із молоденького листа.

– Це було на чиказькому бейсбольному стадіоні Коміскі-парк восьмого серпня 1965 року.

Тицяю пальцем у її живіт, вона згортається, мов іжак, хихикаючи. Після перерви на лоскотання та борсання, лежимо на землі, обхопивши руками свої животи; Клер запитує:

– А твоя дружина теж мандрує у часі?

– Ні. Слава богу.

– Чому «слава богу»? Гадаю, це було б цікаво. Ви могли б подорожувати разом.

– Одного мандрівника на сім'ю більш ніж достатньо. Це небезпечно, Клер.

– Вона хвилюється за тебе?

– Так, – ніжно відповідаю. – Хвилюється.

Цікаво, що Клер робить зараз, у 1999-му. Можливо, ще спить. Може, навіть не знає, що я зник.

– Ти кохаєш її?

– Дуже, – шепочу.

Ми тихо лежимо поруч, спостерігаючи за птахами, небом, деревами, що гойдаються над нами. Чую приглушене сопіння і, глянувши на Клер, вражено помічаю, як сльози течуть її лицем до вух. Сідаю, нахиливаюся над нею.

– Що трапилося, Клер? – Вона просто хитає головою і стискає губи. Голублю її волосся, саджу її та притуляю до себе. Вона дитина, хоча з іншого боку, уже й ні.

– Що не так?

Вона так тихо відповідає, що я змушений просити її повторити:

– Просто я подумала, що, можливо, ти одружений зі мною.

Середа, 27 червня 1984 року (Клер тринадцять)

Клер: Стою у лузі. Кінець червня, пізній полудень. Через кілька хвилин треба буде вмиватися перед вечерею. Температура спадає. Ще десять хвилин тому небо було мідно-блакитним, над лугом стояла нещадна спека, все мовби викривилось під великим скляним ковпаком; під нестерпний гул комашиного хору спека поглинає решту звуків. Сиджу на крихтітному місточку, спостерігаю за водомірками, що ковзають поверхнею спокійного невеличкого ставка, і думаю про Генрі. Сьогодні Генрі не буде. Наступна зустріч – через двадцять два дні. Зараз стало прохолодніше. Генрі спантеличує мене. Практично все своє життя я не сприймала Генрі як щось особливе. Тобто хоча Генрі – таємниця і тому це автоматично захоплює, Генрі ще й диво, бо мені тільки недавно відкрилося, що більшість дівчат не мають такого Генрі або просто всі мовчать про це. Підхоплюється вітер, шелестить висока трава, і коли заплющую очі, здається, мовби шумить море (якого я ніколи не бачила, хіба по телевізору). Коли розплющую очі – небо жовте, а потім зелене. Генрі каже, він приходить з майбутнього. Маленькою я не робила з цього проблему, бо не мала жодного уявлення, що це могло означати. Тепер мені цікаво, чи це означає, що майбутнє – місце, куди можна піти; тобто потрапити туди іншим шляхом, а не просто дорослішаючи. Цікаво, чи може Генрі взяти мене в майбутнє? Ліси почорніли, дерева хиляться з боку в бік, згинаються. Стихає гул комах, вітер згладжує все, вилягає трава, скриплять і стогнуть дерева. Боюся майбутнього; воно – мовби велика скриня, наповнена таємницями, чекає на мене. Генрі каже, що знає мене в майбутньому. Величезні чорні хмари з'являються з-за дерев. Вони так раптово зринають, що я починаю сміятися, бо вони нагадують ляльок-маріонеток, що, крутячись, усе ближче й ближче наближаються до мене; от уже чути затяжний низький гуркіт грому. Раптом усвідомлюю, що стою посеред лугу, де все аж пригнулося до землі, тож лягаю, сподіваючись, що залишусь не помічена грозою, яка неминуче починає вирувати. Лежу на спині, дивлячись угору, коли з неба полилася вода. Мій одяг умить намокає, і я раптом відчуваю, що Генрі тут; жадаю, щоб він був тут, пригорнув мене, й одночасно мені здається, що Генрі – дощ, а я одна, і я хочу його.

Неділя, 23 вересня 1984 року (Генрі тридцять п'ять, Клер тринадцять)

Генрі: Я на галявині, у долині. Ще досвіток, якраз перед світанням. Пізніє літо, всі квіти і трави сягають моїх грудей. Холодно. Я один. Блукаю посеред трав і знаходжу коробку з одягом. Відкриваю її, там сині джинси, біла оксфордська сорочка та шльопанці. Раніше цього одягу я не бачив, тому поняття не маю, в якому часі тепер. Клер також лишила мені чим перекусити: бутерброд з арахісовим маслом і желе, ретельно загорнутий в алюмінієву фольгу, яблуко та пакетик чіпсів «Джей». Може, це один зі шкільних обідів Клер. Схиляюся до того, що нині кінець сімдесятих або початок вісімдесятих. Сідаю на камінь, ім і почуваюся набагато краще. Сонце встає. Весь луг блакитний, відтак помаранчевий, рожевий, тіні видовжуються, скоро настає день. Жодного сліду Клер. Заповзаю на кілька футів у зарості, згортаюся калачиком на землі, хоча вона й мокра від роси, і засинаю.

Коли прокидаюся, сонце вже вище, а поруч зі мною сидить Клер і читає книжку. Вона усміхається мені й каже:

– Підйом! Птахи співають, жаби квакають, час уставати!

Стогну й протираю очі.

– Привіт, Клер. Яке сьогодні число?

– Неділя, двадцять третє вересня 1984 року.

Клер тринадцять. Дивний і важкий вік, хоч це не настільки складно, як те, крізь що ми проходимо у моєму теперішньому. Сідаю й позіхаю.

– Клер, якщо я гарно попрохаю, ти підеш у будинок і винесеш мені потай горнятко кави?

– Кави? – Клер каже це так, ніби ніколи не чула про цей напій.

Доросла Клер така ж кавоманка, як і я. Вона прораховує можливість здійснення прохання.

– Ну, будь ласка?

– Добре, я спробую. – Вона поволі підводиться. Цього року Клер різко піросла. За рік вона виросла на п'ять дюймів і ще не звикла до свого нового тіла. Груді, ноги, стегна – все змінилося. Намагаюся не думати про це, дивлячись, як вона йде стежкою додому. Кидаю погляд на книгу, яку вона читала. Один із романів Дороті Сайерс, якого я не читав.

Поки Клер повернулася, я вже на тридцять третій сторінці. Вона принесла термос, горнятка, покривало та кілька пампхів. Від літнього сонця у Клер веснянкуватий ніс, і я мушу стримуватись, щоб не запустити свої долоні в її вигоріле волосся, яке спадає їй на руки, поки вона розправляє покривало.

– Благослови тебе Господь. – Беру термос, наче у ньому святі дари.

Ми сідаємо на покривало. Скидаю шльопанці, наливаю горнятко кави й роблю ковток. Надзвичайно міцна і гірка.

– Трясця! Це ж ракетне паливо, Клер.

– Занадто міцна?

Вона здається трохи пригніченою, тож поспішаю похвалити її.

– Ну, мабуть, кава не буває надто мічною, але ця таки досить міцна. Хоча мені подобається. Це ти готувала?

– Ага. Я ще ніколи не готувала каву, мені завадив Марк, він зайшов і чіплявся до мене, тому я напевне зробила щось не те.

– Та ні, нормально. – Дмухаю на каву і залпом випиваю. Мені одразу ж краще. Наливаю ще одне горнятко.

Клер бере у мене термос. Наливає собі на денце кави й обережно пробує.

– Фу, – кривиться. – Яка гидота. Вона й справді така на смак?

– Ну, зазвичай вона менш нещадна. Ти любиш каву з великою кількістю вершків та цукром.

Клер виливає залишки своєї кави на галявину й бере пампуха. Тоді каже:

– Ти перетворюєш мене на дивачку.

У мене на це немає готової відповіді, така думка ніколи не навідувалась до моєї голови.

– Е-е-е. Ні.

– Ти такий.

– Ні. – Замислююсь. – Що ти маєш на увазі, коли кажеш, що я перетворю тебе на дивачку? Я нічого такого не роблю.

– Наприклад, ти кажеш мені, що я люблю каву з вершками і цукром, а я ще навіть не куштувала її. Як я дізнаюся, чи це справді мені подобається, чи подобається, бо ти сказав, що це мені подобається?

– Але Клер, це ж особистий смак. Ти в змозі зрозуміти, яку каву ти любиш, що б я там не казав. До того ж саме ти постійно не даєш мені спокою, щоб я розповів тобі про майбутнє.

– Знати майбутнє і коли мені кажуть, що я люблю, – різні речі, – відказує Клер.

– Чому? Все це залежить від свободи волі.

Клер знімає черевички і шкарпетки. Заштовхує шкарпетки в черевички й акуратно ставить їх окрай покривала. Відтак бере свої покинуті шльопанці й вирівнює їх зі своїм взуттям, ніби покривало – це татамі.

– Я гадала, що свобода волі пов'язана з гріхом.

Міркую над цим.

– Ні, – відказую, – чому свобода волі повинна обмежуватися поняттями добра чи зла? От, приміром, ти вирішила добровільно зняти взуття. Це не має жодного значення, усім байдуже, носиш ти взуття чи ні, це не гріховно чи доброчесно, це не впливає на майбутнє, але ти проявила свободу волі.

Клер знизує плечима.

– Але іноді ти щось мені кажеш, і я відчуваю, наче майбутнє вже тут, розумієш? Наче мое майбутнє відбулося в минулому, і я нічого не можу з цим вдіяти.

– Це називається детермінізм, – пояснюю. – Це мучить мене у снах.

Клер заінтригована.

– Чому?

– Ну, якщо ти відчуваєш себе затиснутою від думки, що твоє майбутнє незмінне, уяви, що відчуваю я. Я постійно зіштовхуюсь із тим, що не можу нічого змінити, навіть якщо спостерігаю за цим.

– Але Генрі, ти дещо змінюєш! Тобто ти записав той матеріал про дитину з синдромом Дауна, що я повинна дати тобі в 1991 році. І список... Якби в мене не було списку, я б ніколи не знала, коли приходити, щоб побачити тебе. Ти постійно щось змінюєш.

Усміхаюсь.

– Я можу зробити тільки те, що вже відбулося у майбутньому. Я не можу, наприклад, змінити те, що ти щойно зняла своє взуття.

Клер сміється.

– Чому тобі не байдуже, чи я зняла його, чи ні?

– Байдуже. Але навіть якби й ні, це непорушна частина історії Всесвіту, і тут я нічого не можу вдіяти.

Пригощаюся пампухом. Це «Бісмарк», мій улюблений. Глазур трохи розтанула на сонці і липне до пальців.

Клер доїдає пампук, закочує низ джинсів і сідає, схрестивши перед собою ноги. Вона шкрябає шию і роздратовано дивиться на мене.

– Тепер ти змушуєш мене незручно почуватися. Неначе кожен раз, коли я висякаюсь, стає історичною подією.

– Так і є.

Вона закочує очі.

– А що протилежне детермінізму?

– Хаос.

– О. Не думаю, що мені це подобається. А тобі?

Відкушую великий шматок «Бісмарка» і роздумую про хаос.

– Ну, навіть не знаю. У хаосі більше свободи; по суті повна свобода. Але немає сенсу. Я хочу мати свободу дій, але я також хочу, щоб мої дії щось значили.

– Але, Генрі, ти забуваєш про Бога. Чому не може бути Бог, який усьому надає сенс? – говорячи, Клер переконливо хмуриться і дивиться вдалечінь.

Закидаю останній шматок «Бісмарка» до рота й повільно жую, щоб виграти час. Щоразу, як Клер згадує про Бога, мої долоні починають пітніти й у мене

з'являється нестерпне бажання заховатися, втекти чи зникнути.

– Не знаю, Клер. Мені усе здається хаотичним і беззмістовним, щоб тут існував Бог.

Клер обхоплює коліна руками.

– Але ж ти перед цим казав, що здається, усе сплановано раніше.

– Угу, – відповідаю.

Хапаю Клер за кісточки, тягну її ноги собі на коліна і тримаю. Клер сміється і відкидається на лікті. Тримаю в руках холодні стопи Клер; вони рожеві й чисті.

– Добре, – кажу. – Погляньмо. Ми обираємо між об'єднаним Всесвітом, де минуле, сьогодні і майбутнє співіснують одночасно і все вже відбулося; хаосом, де може трапитися будь-що і ніщо не можна передбачити, тому що ми не в змозі знати всі змінні; і християнським світом, у якому Бог усе створив, і все має певну мету, але свобода волі у нас є в будь-якому разі. Так?

Клер ворухить пальцями ніг.

– Гадаю, так.

– А що вибереш ти?

Клер мовчить. Її прагматизм і романтичні почуття щодо Ісуса та Марії, у тринадцять, майже рівноцінно збалансовані. Рік тому вона без вагань сказала би: «Бог». Через десять років вона підтримуватиме детермінізм, а ще через десять Клер повірить, що Всесвіт – випадковість і якщо Бог існує, то він не чує наші молитви, що причини і наслідки неминучі й жорстокі, але безглузді. А що потім? Не знаю. Але нині Клер на порозі юності з вірою в одній руці та зростаючим скептицизмом у іншій; і вона може лише жонглювати ними, або стискати їх до купи, доки вони не зіллються в єдине ціле.

Вона хитає головою.

– Не знаю. Я за Бога. Це нормально?

Почуваюся сволотою.

– Звичайно, це нормально. Це те, у що ти віриш.

– Але я не хочу просто в це вірити, я хочу, щоб так і було.

Пробігаю пальцями по склепіннях стоп Клер, і вона заплющує очі.

– Ти – як і Фома Аквінський, – кажу.

– Я чула про нього, – відказує Клер, наче говорить про давно втраченого улюбленого дядька або ведучого телешоу, яке вона дивилася маленькою.

– Він хотів порядку, здорового глузду і Бога також. Він жив у тринадцятому столітті і викладав у Паризькому університеті. Аквінський вірив і в Аристотеля,

і в ангелів.

– Я люблю ангелів, – говорить Клер. – Вони такі красиві. Я хотіла би мати крила, літати скрізь і сидіти на хмарах.

– Ein jeder Engel ist schrecklich.

Клер зітхає, це тихе зітхання означає: «Я не розмовляю німецькою, пам'ятаєш?»

– Що?

– «Кожен ангел жахливий». Це уривок із серії віршів «Дунайські елегії» Рільке. Він один з наших улюблених поетів.

Клер сміється.

– Ти знову зробив це!

– Що?

– Сказав мені, що саме я люблю.

Клер кладе свої ноги мені на коліна. Не думаючи, кладу їх на свої плечі, та потім мені здається, що це якось надто сексуально. Тож знову швидко беру стопи Клер у свої руки й піднімаю їх рукою в повітря, поки вона лежить на спині, безневинна, мов янгол; її волосся розкидане по покривалу, наче німб. Лоскочу її ноги. Клер сміється і вислизає з моїх рук, як риба, підстрибує, робить «сонечко» і шкіриться до мене, чи насмілюся я впіймати її. У відповідь просто всміхаюся, вона повертається на покривало й сідає поруч зі мною.

– Генрі?

– Що?

– Ти змінюєш мене.

– Знаю.

Повертаюсь до Клер і на мить забуваю, що вона зовсім юна і все це в минулому. В обличчі цієї молоді дівчини я бачу Клер, мою дружину, і не знаю, що сказати цій Клер, яка і доросла, й дитина, і відрізняється від інших дівчат; яка знає, що іншим бути важко. Але Клер, здається, не очікує відповіді. Вона спирається на мою руку; обіймаю її плечі.

– Клер! – У тиші долини проревів крик батька Клер. Дівчина підстрибує й хапає свої черевички і шкарпетки.

– Час іти до церкви, – знервовано говорить вона.

– Добре, – відказую. – Е-е, бувай.

Махаю їй рукою, Клер усміхається, бурмоче «бувай», біжить стежкою і зникає. Якийсь час лежу на сонці, роздумуючи про Бога, читаючи Дороті Сайерс. Десь через годину зникаю і я. Залишаються лише покривало, книжка, кавові горнята й одяг, –

як свідчення того, що ми там були.

Після закінчення

Субота, 27 жовтня 1984 року (Клер тринадцять, Генрі сорок три)

Клер: Зненацька прокидаюся. Чую якийсь шум: хтось кличе мене. Начебто Генрі. Сідаю в ліжку й дослухаюся. Чую завивання вітру й каркання ворон. А що, коли це Генрі? Зриваюся з ліжка й босоніж біжу сходами, вибігаю із задніх дверей, просто на луг. Холодно; пронизливий вітер пробирається крізь мою нічну сорочку. Де він? Зупиняюсь і роззираюсь довкола. Там, у саду, бачу тата і Марка, у своєму яскраво-помаранчевому мисливському одязі, а з ними якогось чоловіка; вони усі стоять і на щось дивляться, але потім чують мене й озираються. Бачу, що цей чоловік – Генрі. Що робить Генрі з татом і Марком? Біжу до них, раню ноги об суху траву, а тато йде мені назустріч.

– Сонечко, – каже він, – що ти робиш тут так рано?

– Я почула своє ім'я, – відповідаю.

Він мені усміхається. «Дурненька», – каже його посмішка; дивлюся на Генрі, щоб він щось пояснив. «Навіщо ж ти кликав мене, Генрі?» – але він хитає головою й прикладає палець до губ: «Т-с-с-с, Клер, мовчи». Він іде в садок, і я хочу глянути, на що ж вони дивилися, втім, там нічого немає. Тато каже: «Йди спати, Клер, це був просто сон». Він обіймає мене, і ми йдемо додому. Дивлюся на Генрі, він махає рукою, усміхаючись: «Усе гаразд, Клер, я поясню пізніше» (хоча, знаючи Генрі, він, імовірно, не пояснить, дасть змогу мені самій у всьому розібратися, або ж усе стане зрозумілим у один із наступних днів). Махаю йому у відповідь, а потім перевіряю, чи побачив Марк. Утім, Марк стоїть до нас спиною, він роздратований і чекає, аби я пішла й вони з татом змогли повернутися до полювання. Але що тут робить Генрі, що вони сказали один одному? Знову озираюсь, але не бачу Генрі; тато каже:

– Давай, Клер, іди спати, – і цілує мого лоба.

Здається, він засмучений, тому біжу назад у будинок; тихенько піднімаюся сходами, відтак сиджу на ліжку, тремчу і все ще не знаю, що сталося. Але звідкись знаю, що це щось погане, це щось дуже, дуже погане.

Понеділок, 2 лютого 1987 року (Клер п'ятнадцять, Генрі тридцять вісім)

Клер: Коли приходжу зі школи додому, Генрі чекає на мене в читальні. Я облаштувала для нього невеличку кімнатку поруч з котельнею; це на протилежному боці від того місця, де велосипеди. Я повідомила родині, що мені подобається проводити час у підвалі, читати там, і я й справді проводжу тут багато часу, тож це не видається їм незвичним. Генрі підставив крісло під дверну ручку. Стукаю чотири рази і він впускає мене. Він зробив щось на кшталт гнізда з подушок, валиків та ковдр і читає старі журнали під моєю настільною лампою. На ньому

старі батькові джинси й картата фланелева сорочка; здається, він утомлений і неголений. Цього ранку я лишила задні двері незамкненими – і ось він тут. Я принесла тацю з іжею і поставила її на підлогу.

– Я можу принести ще кілька книг.

– Взагалі-то мені й оце чудове. – Він читає журнали «Мед» шістдесятих років. – Це ж незамінне для мандрівників у часі, адже ім у будь-який момент може знадобитися певна інформація, – каже він, тримаючи «Альманах світу» за 1968 рік.

Сідаю поруч із ним на ковдри й позираю на нього, щоб подивитися, чи він змусить мене відсунутися. Бачу, що він про це думає, тому піднімаю руки, щоб він побачив, а потім сідаю на них. Усміхається.

– Почувайся як удома, – каже він.

– З якого часу ти прибув?

– Із 2001 року. 3 жовтня.

– Маеш утомлений вигляд. – Бачу, що він роздумує, чи розповісти мені, чому він втомився, і вирішує, що не варто. – Що там у 2001 році?

– Великі справи. Виснажливі справи. – Генрі їсть бутерброд зі смаженою яловичиною, який я для нього принесла. – О, смачно.

– Нел приготувала.

Він сміється.

– Ніколи не зрозумію, як ти можеш створювати величезні скульптури, які витримують штормові вітри, вдало використовувати барвники, готувати козо[26 - Високоякісний папір, що виготовляється з кори бруссонетії за рецептами Сходу.], і таке всяке, і при тому не можеш впоратися з іжею? Це дивно.

– Це психічний блок. Фобія.

– Дивно.

– Я заходжу на кухню і чую тихий голос, що каже: «Йди звідси». Так я і роблю.

– Ти вдосталь іси? Ти схудла.

Відчуваю себе гладкою.

– Я ім. – У мене закрадається гнітюча думка. – Я дуже товста в 2001 році? Може, тому ти думаєш, що я надто худа?

Генрі сміється з жарту, якого я не розумію.

– Ну, зараз ти трохи пухкенька, але це мине.

– Тьху.

- Пухкенька – це добре. Тобі пасуватиме.
- Ні, дякую. – Генрі схвильовано дивиться на мене. – Знаеш, я не анорексичка, нічого такого. Маю на увазі, не переймайся цим.
- Ну, просто твоя мама завжди діставала тебе через це.
- Діставала?
- Дістає.
- Чому ти сказав «діставала»?
- Не зважай. Із Люсіль усе добре. Не хвилюйся.

Він бреше. Мені стискає живіт, обнімаю коліна й опускаю голову.

Генрі: Не можу повірити, що так жахливо обмовився. Пещу волосся Клер, прагну хоча би на хвилику повернутися у свій час, рівно настільки, щоби проконсультуватися з дорослою Клер і з'ясувати, як я повинен сказати їй п'ятнадцятирічній про смерть матері. Усе це тому, що майже не сплю. Якби хоч трохи послав, то метикував би швидше, або хоча би краще виправляв свої помилки. Але Клер, яка є найчеснішою людиною, яку я знаю, вкрай чутлива до навіть маленької брехні, і тепер єдина альтернатива – або не казати нічого такого, від чого вона ошаліє, і не брехати, оскільки брехні вона не прийме, або сказати правду, яка однозначно засмутить її, проте дивним чином змінить стосунки з матір'ю.

Клер дивиться на мене:

- Скажи мені, – просить.

Клер: Генрі здається пригніченим.

- Я не можу, Клер.
- Чому ні?
- Знати наперед – недобре. Це впливає на твоє життя.
- Так. Але ти не можеш сказати мені лише половину.
- Нема чого казати.

Я справді панікую.

- Вона вбила себе. – Мене переповнює впевненість у цьому. Я завжди боялася цього найбільше.
- Ні. Ні. Точно ні.

Спантеличено дивлюсь на нього. Генрі здається дуже нещасним. Не знаю, чи він каже правду. Наскільки простішим було б життя, якби я могла читати його думки. Мамо. Ой, мамо.

Генрі: Це жахливо. Я не можу лишити Клер без відповіді.

– Рак яєчників, – кажу стиха.

– Слава Богу, – відказує вона й плаче.

П'ятниця, 5 червня 1987 року (Клер шістнадцять, Генрі тридцять два)

Клер: Весь день чекала Генрі. Я така схвильована! Вчора отримала права, і тато сказав, що ввечері я можу взяти «Фіат» на вечірку до Рут. Мамі все це не подобається, але оскільки тато вже погодився, тож вона нічого не може вдіяти. Я чула, як після вечері вони сперечалися в бібліотеці.

– Ти міг би спитати мене.

– Люсі, тут нема нічого такого...

Беру книжку і йду в долину. Лежу в траві. Сонце починає сідати. Тут прохолодно, і в траві повно маленьких білих метеликів. На заході, над деревами, небо рожеве і помаранчеве, а наді мною – наче глибокий блакитний купол. Уже думаю повернутися в будинок і взяти светр, коли раптом чую, як хтось іде по траві. Звісно ж, це Генрі. Він виходить на галявину і сідає на камінь. Я шпигую за ним з трави. На вигляд він досить молодий, десь трохи за тридцять. Одягнений у просту чорну футболку, джинси й високі кросівки. Він просто тихо сидить і жде. Я ж не можу більше чекати ані хвилини, зриваюся на ноги й лякаю його.

– Господи, Клер, не доведи дідугана до інфаркту.

– Ти не дідуган.

Генрі усміхається. Він кумедний, коли говорить про старість.

– Поцілунок, – вимагаю, і він цілує мене.

– За що? – питає.

– Я отримала права!

Генрі ошелешений.

– О, ні. Тобто вітаю.

Усміхаюся йому; що би він не сказав, це не зіпсує мені настрої.

– Ти просто заздриш.

– Насправді, так. Я люблю їздити, проте ніколи цього не роблю.

– Чому?

– Дуже небезпечно.

– Боягуз.

– Маю на увазі, для інших людей. Уяви, що би сталося, якби я був за кермом і раптом зник? Автомобіль продовжує рухатись, і – бабах! Багато трупів і крові. Це не дуже добре.

Сідаю на камінь поряд з Генрі. Він відсувається. Я не зважаю.

– Сьогодні ввечері я йду на вечірку до Рут. Хочеш піти?

Він піднімає брову. Зазвичай це означає, що він збирається процитувати щось із книжки, про яку я ніколи не чула, або ж прочитати мені якусь лекцію. Натомість він просто каже:

– Але ж Клер, ми зустрінемо твоїх друзів.

– Чому б і ні? Я втомилася це приховувати.

– Давай розберемося. Тобі шістнадцять років. Мені тридцять два, я удвічі старший за тебе. Впевнений, ніхто цього навіть і не помітить, і твої батьки ніколи про це не дізнаються.

Зітхаю.

– Ну, я мушу піти на цю вечірку. Ходи зі мною, посидиш у машині, я не затримаюсь там надовго, а потім ми зможемо кудись сходити.

Генрі: Ми припаркували авто за квартал від будинку Рут. Музика долинає аж сюди, це гурт «Talking Heads» «Раз у житті». Узагалі-то я хотів би піти з Клер, але це було би нерозумно. Вона вистрибує з машини й каже: «Залишайся тут!», ніби я – великий, неслухняний пес. На ній коротка спідниця, підбори; вона бреде до Рут. Опускаюся в крісло й чекаю.

Клер: Тільки-но увійшла, одразу зрозуміла – вечірка була помилкою. Батьки Рут поїхали на тиждень до Сан-Франциско, то вона хоча би матиме трохи часу, щоб все підлатати, прибирати і пояснити в разі чого, однак я рада, що це не мій будинок. Старший брат Рут, Джейк, також запросив своїх друзів, а їх усього близько ста чоловік, і всі вони п'яні. Там більше хлопців, ніж дівчат, і я пожалкувала, що не надягла брюки й балетки, але вже нічого з цим не вдіеш. Коли пішла до кухні, щоб щось випити, то почула, як хтось позаду мене каже: «Заціни Міс Дивись-але-не-чіпай!» і робить непристойний сьорбаючий звук. Обернувшись і побачила, що хлопець, якого ми називаємо Ящеролиций (через прищі) витріщається на мене.

– Гарна сукня, Клер.

– Дякую, але це не заради тебе, Ящеролиций.

Він іде за мною на кухню.

– Знаєш, це не дуже приємно чути, юна леді. Адже я просто намагаюся висловити своє захоплення твоїм надзвичайно привабливим вбранням, а ти мене ображаєш...

Він ніяк не може замовкнути. Нарешті я вирвалася, при цьому схопивши Гелен і використавши її замість живого щита, аби вийти з кухні.

– Це жахливо, – каже Гелен. – Де Рут?

Рут ховається з Лаурою нагорі у своїй кімнаті. Вони в темряві курять косяк і дивляться у вікно, як купа друзів Джейка купаються в басейні. Скоро ми всі будемо сидіти біля вікна й витріщатися на них.

– М-м-м, – каже Гелен. – Я би хотіла ось цього.

– Якого? – запитує Рут.

– Хлопця на вишці для стрибків.

– О-о-о.

– Дивися, Рон, – каже Лаура.

– Це Рон? – Рут хихотить.

– Вау. Ну, думаю, хто завгодно матиме кращий вигляд без футболки з Металікою і страшенького шкіряного жилета, – зауважує Гелен. – Гей, Клер, ти мовчиш.

– Гм? Думаю, так, – ледь чутно промовляю.

– Дивлюся на тебе, – каже Гелен. – Ти так хтиво поглядаєш. Мені соромно за тебе. Як ти довела себе до такого стану? – Вона сміється. – Серйозно, Клер, чому би просто не покінчити з цим?

– Я не можу, – жалібно відказую.

– Звичайно, можеш. Просто спустись і крикни «Трахніть мене!», і близько п'ятдесяти хлопців будуть кричати «Я! Я!»

– Ти не розумієш. Я не хочу – це не те, що...

– Їй потрібен хтось, зокрема, – пояснює Рут, не зводячи очей з басейну.

– Хто? – питає Гелен.

Знизую плечима.

– Давай, Клер, зізнавайся.

– Облиш її, – каже Лаура. – Якщо Клер не хоче говорити, вона не мусить.

Сиджу поряд з Лаурою, схиливши голову на її на плече.

Гелен зривається на ноги.

– Я скоро повернуся.

– Куди ти йдеш?

– Я принесла шампанське і грушевий сік, щоб зробити «Белліні», але залишила його в машині.

Вона вилітає з дверей. Високий хлопець з волоссям до плечей, робить сальто назад із трампліна.

– Вау! – в унісон вигукують Рут і Лаура.

Генрі: Минуло чимало часу, може, година чи близько того. Я з'їв половину чипсів і випив теплу колу, яку Клер взяла зі собою. Трохи подрімав. Вона пішла так надовго, що я подумав, чи не прогулятися трохи. До того ж мені треба відлити.

Чую, як наближається стукіт підборів. Визираю у вікно, але це не Клер, це бомбезна блондинка в облягаючій червоній сукні. Розумію, що це подруга Клер – Гелен Пауел. Ой.

Вона стає з мого боку біля машини, спирається і дивиться на мене. Крізь її плаття видно все, навіть Токіо. Відчуваю себе трохи сп'янілим.

– Привіт, хлопче Клер. Я Гелен.

– Помилились номером, Гелен. Але приємно було познайомитися. – Від неї сильно тхне алкоголем.

– Хіба ти не збираєшся вийти з машини, щоби тебе представили?

– Дякую, мені й тут досить непогано.

– Ну, тоді я просто приєднаюся до тебе тут. – Вона невпевнено рухається навколо передньої частини автомобіля, відчиняє двері й усідається на водійське сидіння. – Я давно хотіла зустрітися з тобою, – зізнається Гелен.

– Справді? Чому? – Відчайдушно хочу, щоб прийшла Клер і порятувала мене, але ж тоді я програю цю гру, чи не так?

Гелен нахиляється до мене й шепоче:

– Я вираховувала твоє існування. Мої потужні здібності спостереження спонукають мене до висновку: все, що залишається після того, як усунути неможливе, – це правда, якою би неймовірною вона не була. Отже, – Гелен відригує. – Як це не жіночно. Вибач. Звідси я зробила висновок, що Клер повинна мати хлопця, бо інакше вона не відмовлялася би переспати з цими милими хлопчиками, а вони через

це дуже-дуже засмутилися. І ось ти тут. Та-дам!

Мені завжди подобалась Гелен, шкода було вводити її в оману. Хоча це пояснює те, що вона сказала на нашому весіллі. Мені подобається, коли маленькі шматочки головоломки стають на місце.

– Це дуже переконливі міркування, Гелен, але я не хлопець Клер.

– Тоді чому ти сидиш в її машині?

Гарячковито міркую. Клер уб'є мене за це.

– Я – друг батьків Клер. Вони дуже хвилювалися, що вона бере машину на вечірку, де може бути алкоголь, тому попросили мене піти разом з нею і бути її водієм, якщо вона нап'ється і не зможе сісти за кермо.

Гелен набундючилася.

– Це не обов'язково. Наша маленька Клер вип'є стільки, що цим можна заповнити хіба крихітний наперсток.

– Я ніколи не казав, що це не так. Просто в її батьків параноя.

Високі підбори цокають тротуаром. Цього разу це Клер. Вона завмирає, коли бачить, що у мене є компанія.

Гелен вискакує з машини і каже:

– Клер! Цей нечемний чоловік каже, що він не твій хлопець.

Клер і я переглядаємося.

– Ну, він не мій хлопець, – коротко відказує Клер.

– Ой, – каже Гелен. – Ти йдеш?

– Уже майже північ. Я зараз перетворюся на гарбуз. – Клер обходить машину і відчиняє двері. – Давай, Генрі, поїхали. – Вона заводить машину і вмикає фари.

Гелен нерухомо стоїть у світлі фар. Відтак підходить до мого боку автомобіля.

– Не її хлопець, так, Генрі? На якусь хвилину ти мене майже обдуриш. Бувай, Клер.

Вона сміється; Клер незграбно виводить автомобіль із парковки. Рут живе на Конгер. Коли авто повертає на Бродвей, бачу, що ліхтарі не працюють. Бродвей – це двосмугове шосе. Воно пряме, але без ліхтарів, і їхати туди – це як потрапити в чорнильницю.

– Клер, краще увімкни дальнє світло, – кажу.

Однак вона тягнеться вперед і повністю виключає фари.

– Клер!

– Не кажи мені, що я маю робити!

Я замовкаю. Усе, що бачу, – це як світяться цифри радіогодинника. Зараз 23:36. Чую рух повітря повз автомобіль, шум двигуна; відчую, як колеса проїжджають по асфальту, але чомусь здається, що ми завмерли, а світ рухається довкола нас зі швидкістю сорок п'ять миль на годину. Заплющую очі. Пусте. Розплющую їх. Мое серце шалено калатає.

Удалині з'являються фари. Клер вмикає світло і машина знову мчить, ідеально вирівнявшись поміж жовтими смугами посередині дороги і на узбіччі шосе. Зараз 23:38.

У світлі, що відбивається від освітленої панелі приладів, на обличчі Клер не помітно жодних емоцій.

– Навіщо ти це зробила? – тремким голосом запитую.

– А чому б і ні? – Голос Клер спокійний, як літній ставок.

– Може, тому, що ми обое могли загинути в жахливій аварії?

Клер натискає на гальма, і авто повертає на шосе «Блу Стар»[27 - Дороги із позначками на узбіччях, що вшановують збройні сили США.].

– Але ж цього не сталося, – відповідає вона. – Я виросту і зустріну тебе, ми одружимося, до того ж ти зараз тут.

– А звідки ти знаєш? Може, ти розбила машину і ми обое провели рік у корсеті?

– Але тоді ти би мене попередив, щоб я цього не робила, – каже Клер.

– Я намагався, але ти накричала на мене!

– Маю на увазі, старший ти сказав би мені молодшій не розбити машину.

– Ну, тоді це би вже сталося.

Ми доїхали до провулку Мігрем, і Клер звернула авто туди. Це приватна дорога, яка веде до її будинку.

– Зупинися, Клер, добре? Будь ласка!

Клер скеровує автівку на траву, зупиняє, вимикає двигун і фари. Знову зовсім темно, чути спів мільйонів цикад. Пригортаю до себе Клер, обіймаю її. Вона напружена і скута.

– Пообіцяй мені.

– Що? – питає Клер.

– Пообіцяй мені більше не робити нічого подібного. Маю на увазі не лише машину, а взагалі – не робити нічого небезпечного. Тому що ти нічого не знаєш. Майбутнє дивне, і ти не можеш поводитися, наче ти непереможна...

– Але якщо ти бачив мене в майбутньому...

– Повір мені. Просто довірся мені.

Клер сміється.

– Навіщо мені це робити?

– Я не знаю. Може, тому, що я тебе кохаю?

Клер повертає голову так швидко, що аж ударила мене в щелепу.

– Ой.

– Вибач. – Ледве бачу контури її профілю.

– Ти мене кохаєш? – перепитує вона.

– Так.

– І зараз теж?

– Так.

– Але ти не мій хлопець.

Ох. Ось що її бентежить!

– Ну, технічно кажучи, я твій чоловік. Оскільки ти ще не заміжня, то, я вважаю, нам доведеться сказати, що ти моя дівчина.

Клер кладе свою руку туди, куди, мабуть, не слід її класти.

– Я би воліла бути твоєю коханкою.

– Клер, тобі шістнадцять. – Обережно забираю руку і голублю її лице.

– Я досить доросла. Фу, руки мокрі. – Клер вмикає верхнє світло, і я ошелешений: її обличчя і сукня у крові. Дивлюся на свої долоні – вони липкі й червоні. – Генрі! Що сталося?

– Я не знаю. – Облизую праву долоню, на якій помітні чотири порізи у формі півмісяця. Сміюся. – Це від моїх нігтів. Коли ти їхала з вимкненими фарами.

Клер вимикає верхнє світло, і ми знову сидимо в темряві. Щосили співають цикади.

– Я не хотіла тебе налякати.

– Хотіла. Але зазвичай я відчуваю себе в безпеці, коли ти за кермом. Просто...

– Що?

– Я потрапив у аварію, коли був малий, і відтоді не люблю їздити в машинах.

– Ой... вибач.

– Так... Гей, котра година?

– О Господи. – Клер вмикає світло. 00:12. – Я запізналася. І як я можу зайти уся в крові? – Вона видається такою розгубленого, що мені хочеться сміятися.

– Ось. – Лівою долонею проводжу між її верхньою губою і носом. – У тебе кров з носа.

– Гаразд. – Вона заводить двигун, вмикає фари і повертає машину на дорогу. – Ета перелякається, коли побачить мене.

– Ета? А як же твої батьки?

– Мама, напевно, спить, а тато цієї ночі грає у покер.

Клер відчиняє ворота і заводить авто.

– Якби моя дитина поїхала машиною в той самий день, коли отримала права, я сидів би з секундоміром біля вхідних дверей. – Клер зупиняє машину так, щоби з будинку її не було видно.

– У нас є діти?

– Вибач, це секретна інформація.

– Я вимагатиму її рамках «Закону про свободу інформації».

– Будь ласка. – Обережно цілую її, щоб не витерти несправжню кров під носом. – Дай мені знати, коли з'ясуєш. – Відчиняю двері автівки. – Щасти тобі з Етою.

– На добраніч.

– Добраніч. – Виходжу і якомога тихіше зачиняю двері. Автомобіль заїжджає у двір, ховається за поворотом і зникає у темряві ночі. Йду вслід за ним до свого ліжка – на лузі під зірками.

Неділя, 27 вересня 1987 року (Генрі тридцять два, Клер шістнадцять)

Генрі: Матеріалізуюсь у лузі, приблизно за п'ятнадцять метрів на заході від галявини. Почуваю себе жахливо, паморочиться у голові й нудить; кілька хвилин просто сиджу і намагаюсь прийти до тями. Холодно й похмуро. Сиджу у високій коричневій траві, яка врізається в мою шкіру. Якийсь час по тому почуваю себе трохи краще; довкола тихо, я підводжусь і йду на галявину.

Клер сидить на землі, притулившись до каменя. Вона нічого не каже, просто дивиться на мене, і в її погляді помітна злість. «Ой, – думаю. – Що ж я накоїв?» У неї зараз період Грейс Келлі, на ній блакитне шерстяне пальто і червона спідниця. Тремчу й шукаю коробку з одягом. Знаходжу її, надягаю чорні джинси, чорний светр, чорні вовняні шкарпетки, чорне пальто, чорні чоботи і чорні шкіряні пальчатки. Схоже, я ладнаюсь зніматися у фільмі Віма Вендерса. Сідаю

поруч Клер.

– Привіт, Клер. Усе добре?

– Привіт, Генрі. Ось. – Вона простягає мені термос і два бутерброди.

– Дякую. Не дуже добре почуваюсь, тому трохи зачекаю. – Ставлю їжу на камінь. У термосі кава, я глибоко вдихаю. Від самого лише запаху почуваюсь краще. – Усе добре?

Вона не дивиться на мене. Придивляюсь до Клер і розумію, що вона плаче.

– Генрі. Ти міг би побити когось для мене?

– Що?

– Я хочу зробити декому дуже боляче, але я не досить доросла, і не вмію битися. Ти зробиш це для мене?

– Гей. Про що ти говориш? Хто? Чому?

Клер дивиться на коліна.

– Я не хочу про це говорити. Ти можеш повірити мені на слово, що він цілком цього заслуговує?

Мені здається, я знаю, що відбувається, здається, чув цю історію раніше.

Зітхаю, наближаюсь до Клер і обіймаю її. Вона схиляє голову мені на плече.

– Це стосується хлопця, з яким ти ходила на побачення, так?

– Так.

– Він козел, а тепер ти хочеш знищити його?

– Так.

– Клер, багато хлопців – придурки. Я теж був придурком.

Клер сміється.

– Можу посперечатися, ти не такий придурок, як Джейсон Еверлі.

– Він футболіст чи щось таке?

– Так.

– Клер, чому ти думаєш, що я зможу побити спортсмена, та ще й удвічі молодшого? Навіщо ти взагалі зустрічаєшся з такими?

Вона знизує плечима.

– У школі всі мене діставали, бо я ніколи не зустрічатися ні з ким. Тобто Рут, і

Мег, і Ненсі, і вже ходять чутки, що я лесбійка. Навіть мама питає, чому я ні з ким не зустрічаюся. Хлопці запрошують мене на побачення, а я відмовляю. Потім Беатріче Ділфорд, вона лесбійка, запитала мене, чи я теж така, а я відповіла, що ні. Вона сказала, що не здивована, просто всі про це кажуть. Тоді я подумала, ну, може, варто сходити на побачення з кількома хлопцями. А потім мене запросив Джейсон. Він начебто спортсмен, і він дуже привабливий, тож я знала, якщо піду з ним на побачення, то всі про це дізнаються і, можливо, замовкнуть.

– То це ти вперше ходила на побачення?

– Так. Ми пішли в італійський ресторан, там були Лаура з Майком і ще кілька однокласників, які ходять зі мною на уроки театру. Я запропонувала заплатити за себе, але він відмовився, сказав, що ніколи так не робить. І все було добре, я маю на увазі, ми розмовляли про школу й уроки, про футбол. Потім пішли в кіно на VII частину «П'ятниці, 13»; фільм насправді був дурний, якби ти його лише бачив.

– Я бачив.

– Справді? Невже? Не схоже, що ти таке дивишся.

– З тієї ж причини, що й ти: подруга хотіла подивитися.

– Ну, і хто це?

– Жінка на ім'я Алекс.

– Яка вона?

– Касир у банку з великими цицьками, любила, щоб її відшмагали. – Остання частина фрази мимоволі зривається з моїх уст, я усвідомлюю, що говорю з Клер-підлітком, а не з Клер-дружиною, і подумки вдаряю себе по лобі.

– Відшмагали? – Клер дивиться на мене, усміхається, брови підняті майже до волосся.

– Не бери в голову. То ви пішли в кіно...?

– Аа. Ну, потім він захотів поїхати в Треверс.

– А що таке Треверс?

– Це ферма на півночі. – Голос Клер стишується, я ледве її чую. – Це там, де всі... кохаються.

Я мовчу.

– Тому я сказала, що втомилася, і хочу додому, а він ошалів. – Клер замовкає, якийсь час ми сидимо, слухаючи птахів, шум літаків, вітер. Раптом Клер додає: – Він справді ошалів.

– Що сталося?

– Він не відвіз мене додому. Я не була впевнена, де саме ми були, десь на дванадцятому шосе, він просто їздив вулицями, Боже, я не знаю, де це. Він поїхав

грунтовою дорогою, до маленького котеджу. Поруч є озеро, я його чула. У нього був ключ від цього котеджу.

Я починаю нервувати. Клер ніколи не говорила мені про це, просто розповідала, що була на жахливому побаченні з хлопцем на ім'я Джейсон, який був футболістом. Клер знову замовкла.

– Клер. Він тебе згвалтував?

– Ні. Він сказав, що я не... досить гарна. Сказав... Ні, він не гвалтував мене. Він просто зробив мені боляче. Він змусив мене... – Вона не може говорити. Я чекаю. Клер розстібає пальто, знімає його. Потім знімає сорочку, і я бачу, що її спина вкрита синцями. Вони темно-фіолетові на її білій шкірі. Клер повертається, бачу цигарковий опік на правій груді, на тому місці утворився огидний пухир. Якось я спитав, звідки в неї цей шрам, а вона не сказала. Я вб'ю цього хлопця. Покалічу його. Клер сидить переді мною, плечі опущені, шкіра взялася сиротами. Віддаю їй сорочку, вона одягається.

– Гаразд, – тихо кажу їй. – Де мені знайти цього хлопця?

– Я відвезу тебе, – відказує вона.

У кінці заїзду, подалі від будинку, Клер підбирає мене у свій «фіат». Вона вдягла сонцезахисні окуляри, хоча надворі похмуро, нафарбувала губи і закрутила волосся на потилиці. Клер видається набагато старшою за шістнадцятирічну. Вона мовби тільки що зійшла з «Вікна у двір», хоча подібність була би більш досконалою, якби вона була блондинкою. Авто їде повз осінні дерева, хоча я не думаю, що хтось із нас помічає якісь барви. У моїй голові постійно прокручується та частина плівки, на якій показано, що сталося з Клер в тому маленькому будиночку.

– Наскільки він великий?

Клер думає.

– На кілька дюймів вищий за тебе. Набагато важчий. Може, п'ятдесят фунтів?

– Господи.

– Я взяла це. – Клер копирсається в сумочці й дістає пістолет.

– Клер!

– Це татів.

Швидко мізкую.

– Клер, це погана ідея. Маю на увазі, я досить божевільний, щоби справді використати його, і це було б нерозумно. О, зачекай. – Забираю його в неї, відкриваю затвор і витягую кулі, кладу їх у її сумочку. – Ось. Так краще. Геніальна ідея, Клер. – Клер запитально дивиться на мене. Ховаю пістолет у кишеню свого пальта. – Ти хочеш, щоб я зробив це анонімно, чи він має знати, що

це привіт від тебе?

– Я хочу там бути.

– Добре.

Авто заїжджає на приватну дорогу і зупиняється.

– Я хочу кудись його відвезти і хочу, щоб ти зробив йому дуже боляче. Хочу на це дивитися. І ще я хочу, щоби він до смерті перелякався.

Зітхаю.

– Клер, зазвичай я не такого не роблю. Я можу побити когось хіба що для самооборони.

– Будь ласка. – Вона каже це абсолютно безпристрасно.

– Добре. – Ми рухаємося далі й зупиняємося перед великим новим будинком у колоніальному стилі.

Машин не видно. З відчиненого вікна на другому поверсі долинає «Van Halen». Ми підходимо до вхідних дверей, я стою осторонь, поки Клер натискає на гудзик дзвінка. За хвилину музика різко стихає і хтось важко спускається сходами. Відчиняються двері й після паузи низький голос питає:

– Що? Хочеш ще?

Це все, що я хотів почути. Дістаю пістолет і підходжу до Клер. Націлюю пістолет на хлопця.

– Привіт, Джейсоне, – каже Клер. – Я думала, ти захочеш піти з нами.

Він робить те ж саме, що зробив би і я: падає і викочується з-під прицілу, однак не досить швидко. Я вже у дверях, підстрибую, вдаряю його у сонячне сплетіння, йому перехоплює подих. Встаю, ставлю ногу йому на груди, цілюся в голову. *C'est magnifique mais ce n'est pas la guerre* [28 – Це красиво, але це не війна.]. Він схожий на Тома Круза: дуже красивий, справжній американець.

– То на якій, кажеш, позиції він грає? – перепитую Клер.

– Півзахисник.

– Гм. Ніколи б не здогадався. Вставай, руки вгору, щоби я бачив, – весело кажу йому.

Він підкорюється, веду його за двері. Ми всі стоїмо на дорозі. У мене з'являється ідея. Я відправляю Клер до будинку за мотузкою, скоро вона виходить з ножицями і скотчем.

– Де ти хочеш це зробити?

– У лісі.

Джейсон важко дихає, ми ведемо його до лісу. Йдемо хвилин зо п'ять, невдовзі бачу маленьку галявинку із підхожим молодим в'язом на узліссі.

– Може, тут, Клер?

– Так.

Дивлюсь на неї. Вона абсолютно безпристрасна, холодна, як жінка-вбивця у Реймонда Чандлера.

– Ну, Клер, командуй.

– Прив'яжи його до дерева.

Вручаю їй пістолет, і скотчем зв'язую за деревом руки Джейсона. Там майже повний рулон скотчу, і я збираюся використати весь. Джейсон важко дихає, хрипить. Стаю поруч із ним і дивлюся на Клер. Вона дивиться на Джейсона, наче він поганий зразок концептуального мистецтва.

– Ти що, астматик?

Він киває. Його зіниці звузилися в крихітні чорні точки.

– Я принесу інгалятор, – каже Клер.

Вона віддає мені пістолет і йде геть крізь ліс стежкою, якою ми сюди прийшли. Джейсон намагається дихати обережно і повільно. Він намагається говорити.

– Хто... ти? – хрипко запитує.

– Я хлопець Клер. Я тут, щоб навчити тебе гарних манер, якщо ти їх не маєш. – Я облишив свій знущальний тон, підійшов до нього впритул і тихо спитав: – Як ти міг так з нею вчинити? Вона така юна. Вона ще нічого не знає, а тепер ти остаточно все зіпсував...

– Вона... вона... мене дразнила.

– Вона уявлення не має. Це так, як мучити кошеня, тому що воно тебе вкусило.

Джейсон не відповідає. Його дихання переходить у довге, тремтяче гоготіння. Я починаю хвилюватися, і тут приходить Клер. Вона тримає інгалятор, дивиться на мене.

– Люба, ти знаєш, як користуватися цією штукаю?

– Думаю, їй треба струсити, потім покласти йому до рота й натиснути на неї зверху.

Вона це робить і питає його, чи потрібно ще. Він киває. Після чотирьох інгаляцій ми бачимо, що поступово він починає дихати нормально.

– Готова? – запитую Клер.

Вона тримає ножиці, кілька разів клацає ними у повітрі. Джейсон здригається.

Клер підходить до нього, опускається на коліна і починає різати його одяг.

– Гей! – кричить Джейсон.

– Тихіше, будь ласка, – промовляю. – Ніхто не заподіє тобі шкоди. Поки що.

Клер закінчує зрізати з нього джинси і береться за футболку. Я примотую його скотчем до дерева. Починаю зі щиколоток і дуже обережно обмотую йому литки і стегна.

– Зупинись тут, – каже Клер, вказуючи на місце трохи нижче від промежини Джейсона. Вона здирає з нього плавки. Клейкою стрічкою я обмотую його талію. Його шкіра вогка і холодна на дотик, дуже засмагла скрізь, окрім місць, які були під плавками «Спідо». Він дуже пітніє. Я обмотав його до плечей і зупинився, щоб він міг дихати. Ми робимо крок назад і милуємося нашою роботою. Тепер Джейсон, немов мумія у скотчі з добрячою ерекцією. Клер починає сміятися. Її сміх звучить зловісно і розходиться відлунням по лісі. Я пильно дивлюсь на неї. В її сміху є якесь знання і якась жорстокість, і мені здається, що цей момент є знаковим, це начебто межа між дитинством Клер і її перетворенням на жінку.

– Що далі? – запитую. Частина мене хоче перетворити його на котлету, інша частина не хоче бити того, хто приклеєний до дерева. Джейсон стає бурякового кольору. Це добряче контрастує із сірим скотчем.

– О, – каже Клер. – Знаєш, думаю, цього достатньо.

Відчуваю полегшення. Звісно, перепитую:

– Ти впевнена? Може, зробити ще щось? Порвати йому барабанні перетинки? Зламати носа? О ні, чекай, він уже раз зламав його сам. Ми могли би перерізати його Ахіллесове сухожилля. І найближчим часом він не зможе грати в футбол.

– Ні! – Джейсон напружується.

– Отже, проси вибачення, – кажу йому.

Джейсон вагається.

– Вибач.

– Це так зворушливо.

– Я знаю, – каже Клер. Вона порпається в сумочці й знаходить маркер. Підходить до Джейсона, наче він – небезпечна тварина в зоопарку, і починає писати на його обмотаних скотчем грудях. Закінчивши, відступає назад і закриває маркер. Вона написала звіт про їхнє побачення. Відтак кидає маркер назад у сумочку й каже: – Пішли.

– Але ж ми не можемо просто залишити його. У нього може статися черговий напад астми.

– Гм. Добре, знаю. Я кому-небудь подзвоню.

– Зачекай хвилинку, – просить Джейсон.

– Що? – питає Клер.

– Кому ти зателефонуєш? Подзвони Робові.

Клер сміється.

– Е-е-е... Я зателефоную всім знайомим дівчатам.

Підходжу до Джейсона і наставляю дуло пістолета йому під підборіддя.

– Якщо ти хоч комусь заікнешся про мое існування, а я про це дізнаюся, то обов'язково повернуся і знищу тебе. Ти не зможеш ходити, говорити, жерти, чи трахатися, коли я це закінчу. Наскільки тобі відомо, Клер – мила дівчина, яка з якоїсь незрозумілої тобі причини не ходить на побачення. Второпав?

Джейсон дивиться на мене з ненавистю.

– Второпав.

– Ми повелися з тобою дуже поблажливо. Якщо ти знову завдаси клопоту Клер, ти пошкодуєш.

– Добре.

– Добре. – Кладу пістолет назад до кишені. – Це було весело.

– Слухай, чмо...

Ну, і якого біса? Ступаю крок назад і з усієї сили вдаряю його в пах. Джейсон кричить. Повертаюсь і дивлюсь на Клер, вона аж побіліла. Сльози біжать обличчям Джейсона. Цікаво, чи він знепритомніє.

– Ходімо, – кажу. Клер киває. Принишклі, ми повертаємося до машини. Чую, що Джейсон щось кричить. Ми забираємось у машину, Клер її заводить і розвертає. Авто ракетною мчить униз до дороги і виїжджає на вулицю.

Дивлюся, як вона керує автівкою. Починає накрапати дощ. На її вустах грає усмішка.

– Цього ти хотіла? – питаю.

– Так, – відповідає Клер. – Це було чудово. Дякую.

– Будь ласка. – У мене паморочиться в голові. – Думаю, я вже йду.

Клер повертає авто на бічну вуличку. Дощ уже тарабанить по машині, ми наче ідемо через автомийку.

– Поцілуй мене, – вимагає вона.

Я цілую і зникаю.

Понеділок, 28 вересня 1987 року (Клер шістнадцять)

Клер: В понеділок у школі на мене всі дивляться, але ніхто не говорить. Почуваюся, наче шпигунка Гарріет, після того як однокласники знайшли її шпигунського записника. Пройтися коридором – це мовби перейти Червоне море. Коли йду на англійську, а це перший урок, усі замовкають. Сідаю поруч із Рут. Вона всміхається і, схоже, стурбована. Я також нічого не кажу, але потім під столом відчуваю її руку, гарячу і маленьку. Рут на мить бере мене за руку, а потім містер Партакі заходить у клас, і вона її забирає. Містер Партакі помічає, що в класі неприродна тиша. Він м'яко каже:

– Сподіваюсь, ви добре провели вихідні?

– О, так, – відповідає Сью Вонг, і класом пробігає нервовий смішок.

Партакі спантеличений, зависає тривала пауза. Відтак він каже:

– Ну, добре, тоді берімося за «Біллі Бадда». У тисяча вісімсот п'ятдесят першому році Герман Мелвілл опублікував роман «Мобі Дік, або Білий Кит», який американська громадськість зустріла з величезною байдужістю...

Усе це пролітає повз мої вуха. Навіть незважаючи на бавовняну майку, мій светр торкається тіла, мов наждачним папером; до того ж болять ребра. Мої однокласники ледь добирають слова, обговорюючи «Біллі Бадда». Нарешті лунає дзвінок, і вони тікають. Я йду, не поспішаючи, Рут іде поруч зі мною.

– Усе гаразд? – запитує вона.

– Здебільшого.

– Я зробила, як ти сказала.

– О котрій годині?

– Десь о шостій. Я боялася, що його батьки прийдуть додому і знайдуть його. Вирізати його було важко. Скотч поздирав йому все волосся на грудях.

– Добре. Багато людей побачило його?

– Так, усі. Ну, всі дівчата. Наскільки мені відомо, хлопців не було.

Коридори практично порожні. Стою перед кабінетом французької мови.

– Клер, я розумію, чому ти це зробила, але я не розумію, як ти це зробила.

– Мені допомогли.

Лунає дзвінок, і Рут підстрибує.

– Боже. Я вже вп'яте підряд запізнююсь у спортзал! – Вона відходить так, ніби на неї діє потужне магнітне поле. – Розкажеш за обідом, – гукає Рут, а я повертаюся і йду в клас мадам Сімони.

– Ah, Mademoiselle Abshire, asseyez-vous, s'il vous plait[29 – О, міс Ебшир,

сідайте, будь ласка (фр.).].

Сиджу між Лаурою і Гелен. Гелен пише мені записку: «Молодчина». Клас перекладає Монтеня. Ми тихо працюємо, а мадам ходить класом і виправляє нас. Я не можу зосередитися. Вираз обличчя Генрі, після того, як він копнув Джейсона: абсолютно байдужий, наче він щойно потиснув його руку, наче він думав про всілякі дрібниці, а потім хвилювався, бо не знав, як я відреагую. Здається, Генрі подобалося завдавати Джейсону болю. Так само як Джейсону подобалося завдавати болю мені? Але ж Генрі хороший. Хіба це нормально? А чи нормально, що я хотіла, щоби він це зробив?

– Clare, attendez[30 - Клер, почекайте.], – каже мадам, стоячи збоку біля мене.

Після дзвінка всі знову вибігають з класу. Я йду з Гелен. Лаура винувано обіймає мене і біжить на урок музики в інший кінець будівлі. А в нас із Гелен третій урок у спортзалі.

Гелен сміється.

– Ну, блін, ти і дівчинка. Я ледь повірила своїм очам. Як ти прив'язала його до дерева?

Я вже втомилася від розпитувань.

– У мене є знайомий, який таким займається. Він і допоміг мені.

– Хто «він»?

– Один з татових клієнтів, – брешу.

Гелен хитає головою.

– Не вмієш ти брехати.

Посміхаюся і нічого не відповідаю.

– Це Генрі, так?

Киваю головою і прикладаю палець до губ. Ми прийшли до спортзалу для дівчат. Заходимо в роздягальню, і – абракадабра! – всі дівчата припиняють говорити. Здається, залишки розмов наповнюють цю тишу. Наші з Гелен шафки поряд. Відчиняю свою й дістаю спортивний костюм і взуття. Міркую над тим, що маю робити тепер. Знімаю туфлі і панчохи, роздягаюсь до спідньої білизни; ліфчик зараз не ношу, бо мені надто боляче.

– Гей, Гелен, – кажу.

Знімаю кофтину, і вона повертається.

– О, Господи, Клер!

Синці на вигляд ще гірші, ніж учора. Деякі з них набули зеленуватого відтінку.

На стегнах – шрами від пояса Джейсона.

– О, Клер. – Гелен підходить і обережно мене обіймає. Кімнату огортає тиша. Дивлюся через плече Гелен і бачу, що всі дівчата зібралися навколо нас, і всі вони дивляться. Гелен виструнчується, дивиться на них і промовляє: «Ну?» Хтось позаду починає плескати у долоні. Відтак усі вони плескають і сміються, розмовляють і веселяться. Відчуваю себе легкою. Легкою, мов повітря.

Середа, 12 липня 1995 року (Клер двадцять чотири, Генрі тридцять два)

Клер: Лежу в ліжку, майже сплю, коли відчуваю, як рука Генрі пестить мій живіт. Розумію, що він повернувся. Розплюшую очі. Він нахиляється і цілує маленький шрам від опіку цигаркою; у темному нічному світлі торкаюся його лиця. Промовляю:

– Дякую.

Він відповідає:

– Був радий допомогти.

Це єдиний раз, коли ми про це говорили.

Неділя, 11 вересня 1988 року (Генрі тридцять шість років, Клер сімнадцять)

Генрі: Теплого вересневого полудня ми з Клер у садку. На галявині під золотим сонцем гудуть комахи. Усе довкола огорнене тишею. Бачу, як між сухотрав'ям від тепла мерехтить повітря. Ми під яблунею. Клер спирається об стовбур, підклавши подушку. Я лежу, поклавши голову їй на коліна. Ми поїли, навколо нас розкидані залишки обіду впереміш з опалими яблуками. Я сонний і задоволений. У моєму теперішньому нині січень, і ми з Клер сваримося. А ця літня інтерлюдія – просто ідилія.

Клер промовляє:

– Я хотіла б намалювати тебе ось таким.

– Догори ногами? І сплячим?

– Розслабленим. Ти такий спокійний.

Чому б і ні?

– Давай.

Ми тут передовсім тому, що Клер потрібно намалювати дерева для уроку мистецтва. Вона бере до рук свій альбом і вугільний олівець. Розташовує альбом на колінах.

– Мені посунутись? – запитую.

– Ні, це багато що змінить. Ляж, як ти тепер лежав, будь ласка.

Ліниво повертаюсь, розглядаючи візерунки гілля на тлі неба. Непорушність – це дисципліна. Коли читаю, то можу не ворухнутись досить довго, але позувати Клер завжди надивовижу складно. Навіть та поза, що спершу здається дуже зручною, стає катуванням після п'ятнадцяти хвилин непорушності. Не рухаючи нічим, окрім очей, дивлюсь на Клер. Вона поринула в малювання. Коли Клер малює, схоже, ніби світ розсипався і щезнув, лишивши тільки її і предмет її зацікавлення. Ось чому я люблю, коли Клер малює мене: вона дивиться на мене надзвичайно уважно. В такі миті відчуваю, що я для неї – все. Так само вона дивиться на мене, коли ми кохаємося. Саме в цю мить вона дивиться мені в очі й усміхається.

– Я забула спитати, звідки ти прибув?

– Січень двохтисячного.

Її обличчя змінюється.

– Справді? Я думала, може, трохи пізніше.

– Чому? Я здаюся таким старим?

Клер торкається мого носа, її пальці рухаються спинкою носа аж до брів.

– Ні. Але ти здаєшся щасливим і спокійним, а, як правило, коли ти приходиш із тисяча дев'ятсот дев'яносто восьмого, дев'яносто дев'ятого або двохтисячного, ти засмучений або наляканий і не зізнаєшся чому. А в дві тисячі першому році знову все добре.

Сміюся.

– Ти говориш, як ворожка. Ніколи не думав, що ти так відстежуєш мій настрій.

– А що ще мені робити?

– Пам'ятай: зазвичай я опиняюся тут через стрес. Тому не думай, що ці роки були суцільним жахінням. Там є і багато хорошого.

Клер повертається до свого малюнка. Вона лише розпитування про наше майбутнє. Натомість запитує:

– Генрі, чого ти боїшся?

Це питання мене дивує і змушує замислитись.

– Холоду, – відповідаю. – Я боюся зими. Поліції. Боюся прибути не в те місце і не в той час, туди, де мене можуть побити чи ж може збити машина. Або загубитись у часі, і не мати можливості повернутися. Я боюся втратити тебе.

Клер усміхається.

– Як ти можеш мене втратити? Я нікуди не подінусь.

– Я боюся, що ти втомишся миритися з моєю ненадійністю і залишиш мене.

Клер відкладає альбом. Я сідаю.

– Я ніколи тебе не залишу, – каже вона. – Хоча ти завжди від мене йдеш.

– Але я не хочу залишати тебе.

Клер показує мені малюнок. Я бачив його раніше, він висить поруч із креслярським столом Клер у її домашній студії. На малюнку я спокійний. Клер підписує його і починає писати дату.

– Не треба, – кажу. – Там нема дати.

– Нема?

– Я бачив його раніше. Там нема дати.

– Гаразд. – Клер витирає дату, натомість пише на ньому Медовларк.

– Готово. – Вона з подивом дивиться на мене. – А ти колись помічав, що після твого повернення в майбутнє щось змінилося? Маю на увазі, якщо я зараз напишу дату на цьому малюнку? Що станеться?

– Я не знаю. Спробуй, – зацікавлено кажу.

Клер витирає слово Медовларк і пише дату: одинадцять вересня 1988 року.

– Ось, – каже вона, – це було легко. – Ми дивимося одне на одного і всміхаємося. Клер сміється. – Якщо я й порушила просторово-часовий континуум, це не дуже кидається у вічі.

– Я повідомлю тебе, якщо ти щойно розпочала третю світову війну. – Починаю відчувати себе невпевнено. – Клер, думаю, мені час.

Вона цілує мене. Я зникаю.

Четвер, 13 січня 2000 року (Генрі тридцять шість, Клер двадцять вісім)

Генрі: Після вечері все ще думаю про малюнок Клер, тому йду до неї в студію, щоб подивитись на нього. Клер створює величезну скульптуру з дрібнесеньких клаптиків фіолетового паперу, щось середнє між лялькою і пташиним гніздом. Оминаю її й зупиняюсь перед столом. Малюнка немає.

Клер приходить, несучи оберемок манільського прядива.

– Привіт. – Вона кидає його на підлогу й підходить до мене. – Що сталося?

– Де той малюнок, який висів он там? Той, зі мною?

– Га? Ой, я не знаю. Може, впав. – Клер пірнає під стіл і каже: – Я не бачу. Ой, стривай, ось він. Вона вилазить, тримаючи малюнок двома пальцями. – Фу, він весь у павутинні.

Вона чистить його і дає мені. Розглядаю його. Дати там немає.

– Що сталося з датою?

– Якою датою?

– Тут внизу ти написала дату. Під своїм ім'ям. Схоже, її відрізали.

Клер сміється.

– Гаразд. Каюсь. Я її відрізала.

– Чому?

– Мене налякав твій коментар про Третю світову війну. Я почала думати: а що, коли ми ніколи не зустрінемося в майбутньому, тому що я наполягла на цьому експерименті?

– Я радий, що ти це зробила.

– Чому?

– Не знаю. Просто радий. – Ми дивимося одне на одного, відтак Клер усміхається, а я знизую плечима. От і все. Але чому здається, ніби майже сталося щось неможливе? Чому я відчуваю таке полегшення?

Святвечір, 1

(Завжди розбиватися у тому самому автомобілі)

Субота, 24 грудня 1988 року (Генрі сорок, Клер сімнадцять)

Генрі: Похмурий зимовий полудень. Я у підвалі будинку в Медовларку, в читальні. Клер залишила мені трохи їжі: ростбіф і сир на цільнозерновому хлібі з гірчицею, яблуко, літр молока, цілу пластикову торбу різдвяного печива, сніжинки, корицево-горіхові ромбики й арахісове печиво з шоколадними поцілуночками «Герші». На мені улюблені джинси й футболка з «Sex Pistols». Я мав би бути в захваті, втім, це не так: Клер також залишила мені сьогоднішню газету «Саут-Гейвен-Дейлі», з датою: 24 грудня 1988 року. Переддень Різдва.

У цей вечір у барі «Лови кайф», що в Чикаго, двадцятип'ятирічний Генрі питиме, допоки тихо не сповзе на підлогу зі стільця біля шинквасу; потім йому промиють шлунок у лікарні «Мерсі». Це дев'ятнадцята річниця зі смерті моєї матері.

Тихо сиджу і думаю про маму. Дивно, як стирається пам'ять. Якби в мене zostались тільки дитячі спогади, мої знання про матір були би млявими й розпливчатими, з них би виділялось лише кілька яскравих моментів. П'ятирічним я чув, як вона співала партію Лулу в «Лірик-опері». Пам'ятаю, як батько сидів поруч зі мною, а кінці першого акту, сповнений захвату, він усміхався мамі. Або ж дивилися з мамою, як тато грав Бетховена під керівництвом Булеза в «Оркестр-голі». Пригадую, якось у моїх батьків була вечірка й мені дозволили прийти у вітальню

та прочитати гостям вірш Блейка «Тигре! Твій вогненний гнів»[31 - Пер. В. Коптілова.], що супроводжувався гарчанням. Мені тоді було чотири. Коли я дочитав, мама обійняла мене й поцілувала, а всі аплодували. На ній була темна помада, і я наполіг, щоб мені дозволили лягти спати, не стираючи зі щокі відбитків її губ. Пам'ятаю, як вона сиділа на лавці у Ворен-парку, поки тато колихав мене на гойдалці; вона наближалась і віддалялась, наближалась і віддалялась.

Найкращим і найболіснішим у подорожах у часі є можливість побачити маму живою. Я навіть розмовляв з нею кілька разів, про дрібниці, приміром: «Сьогодні препаскудна погода, правда?» Завжди поступаюся їй місцем у метро, йду за нею в супермаркет, дивлюсь, як вона співає. Тиняюсь біля квартири, де досі живе мій батько, і спостерігаю за ними обома, іноді зі собою маленьким; вони гуляють, ідуть у ресторанах, ходять у кіно. Це шістдесяті, й батьки – елегантні, молоді, блискучі музиканти; для них відкритий увесь світ. Вони щасливі, просто сяють від успіху, їх сповнює радість. Буває, ми пересікаємось, і тоді вони махають мені рукою, вважаючи мене сусідом, який багато гуляє, дивно підстригається і таємниче молодшає та старіє. Одного разу я почув, як батько припускав, що в мене рак. Мене й досі дивує, що батько так і не збагнув, що в перші роки їхнього шлюбу поруч крутився їхній син.

Бачу свою маму поряд. Ось вона вагітна, а ось мене приносять з лікарні додому; вона везе мене у візочку в парк; сидить, учить партитури, неголосно співає і рухає маленькою рукою; вона кривляється мені й трусить переді мною іграшками. А от ми йдемо за руку дивитися на білочок, на машини, на голубів, на все, що рухається. На ній пальто, мокасини і капрі. Вона чорнявка з ефектним лицем, має повні губи, великі очі, коротке волосся, зовні схожа на італійку, але насправді єврейка. Мама користувалась помадою, олівцем для очей, тушшю, рум'янами й олівцем для брів, щоби просто сходити в хімчистку. Тато такий, як завжди – високий, худорлявий, скромно одягнений, у капелюсі. Але обличчя інше. Він справді задоволений. Вони часто торкаються один одного, тримаюся за руки, йдуть у ногу. На пляжі всі трое носимо однакові окуляри, а на мені смішна синя панама. Ми всі лежимо на сонці, намащені дитячою олією. П'ємо ром із колою і гавайський пунш.

Зірка моєї матері сходить. Вона навчається у Джаян Мек і Мері Делакура, котрі дбайливо ведуть її стежкою слави. Співає ряд невеликих, але блискучих партій, і на неї звертає увагу Луї Бехарі з «Лірик». Вона – дублерка Ліні Веверлі в «Аїді». Відтак її обирають на роль Кармен. Її помічають інші компанії, а невдовзі ми подорожуємо світом. Вона записує Шуберта в студії «Десса», Верді і Вайля у «ЕМІ», і ми вирушаємо до Лондона, Парижа, Берліна, Нью-Йорка. Пам'ятаю лише нескінченну низку готельних номерів та літаків. Її виступ у Лінкольн-центрі показують по телевізору, і я дивлюся його з бабусею і дідусем у Мансі. Мені шість, і я не вірю, що в маленькому чорно-білому екрані – моя мама. Вона співає «Мадам Батерфляй».

Після закінчення сезону 1969–1970 років у «Лірик» батьки планують переїхати до Відня. Тата прослуховують у філармонії. Щоразу як дзвонить телефон, це може бути лише дядько Іш, мамин менеджер, або ж хтось зі студії звукозапису.

Чую, як відчиняються і зачиняються двері нагорі, відтак – повільні кроки сходами вниз. Клер чотири рази тихенько стукає, і я забираю з-під дверної ручки стілець

з прямою спинкою. У її волоссі сніг, щоки палають. Їй сімнадцять. Клер простягає до мене руки і схвильовано обнімає.

– Веселого Різдва, Генрі! – каже вона. – Як чудово, що ти тут!

Цілую Клер у щоку, її радість і метушня розвіюють мої важкі думки. Утім, відчуття печалі й утрати лишається. Пробігаю руками по її волоссю й відчуваю під ними сніг, що миттєво тане.

– Що сталося? – Клер помічає недоторкану іжу, мою сумовитість. – Ти дуєшся, бо нема майонезу?

– Гей, тихше. – Сідаю на старе зламане крісло, і Клер втискається поруч зі мною. Обнімаю її за плечі. Вона кладе свою руку мені на стегно. Забираю її руку й затримую у своїй. Її рука холодна. – Я колись розповідав тобі про маму?

– Ні.

Клер налаштувалась слухати – вона завжди прагне дізнатися щось із моєї біографії. Кількість наших майбутніх зустрічей зменшується, натомість наближається дворічна розлука. Клер потай переконана, що знайде мене в реальному часі, аби лиш я назвав їй кілька фактів. Звісно, вона не зможе, бо я не назву, тож вона мене таки не знайде.

Їмо печиво.

– Гаразд. Якось давно я мав маму і тата; вони дуже кохали одне одного. Й у них був я. Ми були дуже щасливими. Вони обоє – професіонали у своїй справі, особливо мама. Разом ми подорожували, постійно змінювали готелі. Отож, майже Різдво.

– Який рік?

– Рік, коли мені виповнилось шість. То був ранок перед Різдвом, мій батько перебував у Відні: невдовзі ми збиралися туди переїжджати, тож він шукав нам квартиру. Ідея полягала в тому, що тато прилетить у аеропорт, а ми з мамою зустрінемо його й усі разом поїдемо до бабусі на свята. Ранок був сірим і сніжним; вулиці були вкриті суцільним льодом, ще ніхто не посипав дороги сіллю. Мама була нервовим водієм. Вона ненавиділа швидкісні траси, ненавиділа поїздки в аеропорт і погодилася на це лише тому, що це було логічно. Уранці ми встали, вона спакувала речі в автомобіль. Я був одягнений у зимове пальто, шапку, черевики, джинси, светр, натільну білизну, тіснуваті вовняні шкарпетки й рукавиці. Вона – уся в чорному, що було ще більш незвично, ніж зараз.

Клер п'є молоко просто з пакета, на якому лишається слід від коричневої помади.

– Який у вас був автомобіль?

– Білий «Форд-Ферлейн» 1962 року.

– Який це?

– Уяви собі: він схожий на танк. Мав решітки радіатора. Батьки любили його, з ним пов'язано багато історій. Отож ми сіли в авто. Я сидів на передньому пасажирському сидінні, ми обоє пристебнули паси безпеки. Й поїхали. Погода була

жахливою, видимість поганою, та й обігрів не у на найкращому стані, через що вікна були трохи затуманені. Ми проїхали лабіринт із житлових вулиць, а потім виїхали на автостраду. Година пік уже минула, проте через погоду й свята на дорогах творився безлад. Наше авто рухалося, може, п'ятнадцять чи двадцять миль на годину. Мама скерувала авто на праву смугу, мабуть, тому, що не хотіла перелаштовувати в інший ряд, оскільки видимість була поганою. А ще тому, що ми не збиралися довго їхати швидкісною трасою, адже мали з'їжджати на дорогу, яка вела до аеропорту. Ми їхали за вантажівкою, зберігаючи дистанцію, відстань була досить великою. Коли ж минули в'їзд на дорогу, позаду нас з'явився невеликий автомобіль – червоний «корвет», яким керував стоматолог. Той був трохи підпийлий, і це о пів на одинадцяту ранку! Він просто надто швидко їхав і не зміг вчасно загальмувати, дорога ж була обледеніла, і він вдарив нашу машину. За звичайних погодних умов «корвет» пом'явся б, а потужний «Форд-Ферлейн» просто пошкодив би крило, нічого страшного не сталося б.

Але погода була погана, дороги слизькі, тому удар «корвета» надав нашій машині прискорення якраз у той момент, коли рух на трасі сповільнився. Вантажівка попереду нас ледве рухалася. Моя мати тиснула на гальма, але нічого не відбувалося.

Ми вдарились об вантажівку, фактично це було як в уповільненому кіно, принаймні мені так здалося. Насправді ми їхали близько сорока миль на годину.

Вантажівка – відкритий пікап – була набита металобрухтом. Коли наше авто її вдарило, великий лист сталі злетів з вантажівки, влетів у лобове скло і відрізав мамі голову.

Клер заплющила очі.

– Ні.

– Це правда.

– Але ж ти теж був там, хоч і надто маленький!

– Сталь урізалась у праве сидіння, туди, де повинен був бути мій лоб. У мене є шрам, де металевий лист почав різати мій лоб. – Показую його Клер. – Він почав різати мою шапку. Поліція так і не змогла цього втямити. Весь мій одяг був у машині, на сидінні й підлозі, а я опинився голяка на узбіччі дороги.

– Ти перенісся в часі.

– Так. Перенісся. – Якусь мить ми мовчимо. – Це був лише другий раз, коли це сталося зі мною. Я поняття не мав, що відбувається. Дивився, як ми вриваємось у вантажівку, а вже наступної миті опинився в лікарні. Насправді я був майже неушкодженим, просто шокованим.

– Як... як думаєш, чому це сталося?

– Стрес – абсолютний страх. Гадаю, мое тіло виконало єдиний трюк, на який лише було здатне.

Клер повертає до мене обличчя, сумна і схвильована.

– Отже...

– Отже. Мама померла, а я ні. Передня частина «форда» була повністю зім'ятою, колонка рульового управління проламала мамі груди, її голова вилетіла через розбите лобове скло і потрапила у вантажівку, крові було неймовірно багато. Хлопець з «корвета» був цілим і неушкодженим. Водій вантажівки вийшов зі свого грузовика, щоб побачити, хто його вдарив, побачив маму і зомлів на дорозі. Там його, не помітивши, переїхав водій шкільного автобуса, який витріщався на аварію. У водія вантажівки були зламані обидві ноги. А я тим часом був відсутній десять хвилин і сорок сім секунд. Не пам'ятаю, де я був, можливо, це тривало якусь секунду чи дві. Рух транспорту повністю припинився. Із трьох різних напрямків намагались під'їхати карети «швидкої допомоги», і вони не могли добратися до нас десь зо півгодини. Прибігли парамедики. Я опинився на узбіччі. Єдиною людиною, яка бачила, як саме я з'явився, була маленька дівчинка, що сиділа на задньому сидінні зеленого «Шевроле універсалу». Вона відкрила рота і просто витріщалася й витріщалася.

– Але Генрі, ти... ти сказав, що не пам'ятаєш. То звідки ти це знаєш? Десять хвилин і сорок сім секунд? Так достеменно?

Деякий час я мовчав, шукаючи найкращий спосіб усе пояснити.

– Ти знаєш про гравітацію, правда? Чим більший предмет, чим більша його маса, тим більшу силу тяжіння він створює. Він притягує до себе менші речі, і вони обертаються довкола нього.

– Так.

– Моя мати помирає... це ключовий момент... усе інше обертається довкола цього... Я думаю про це і переносуюся туди в часі. Знову і знову. Якби ти змогла там опинитися, зависнути над місцем аварії, то побачила би кожен деталь, усіх людей, автомобілі, дерева, кучугури снігу; якби ти мала достатньо часу, щоб роздивитися все, ти би побачила мене. Я був скрізь: у автівках, за кущами, на мості, на дереві. Я бачив це з усіх кутів, навіть був учасником подальших дій: подзвонив у аеропорт з найближчої автозаправки, щоб передати батькові повідомлення негайно їхати в лікарню. Сидів у кімнаті очікування в лікарні й спостерігав, як мій батько прийшов за мною. Він видавався сірим і спустошеним. Я ходив уздовж узбіччя, шукаючи малого себе, і накривав ковдрою свої худі дитячі плечі. Вдивлявся у своє маленьке нерозуміюче обличчя і думав... Я думав...

Тихо плачу. Клер обійняла мене, а я тихо плачу на її грудях у мохеровому светрі.

– Про що? Генрі, про що?

– Я думав, що теж повинен був померти.

Ми обіймаємося. Поступово я опановую себе. Я зіпсував Клер светр. Вона йде в пральню і повертається у білій поліестеровій блузці Алісії, в якій та грає камерну музику. Алісії лише чотирнадцять, але вона вже вища і більша за Клер. Дивлюсь на Клер, яка стоїть переді мною, і шкодую, що я тут, шкодую, що зіпсував їй Різдво.

– Мені дуже шкода, Клер. Я не хотів навантажувати тебе цим усім. Просто Різдво... для мене це важко.

– О, Генрі! Я така рада, що ти тут, і знаєш, я знаю... маю на увазі, ти з'являєшся нізвідки і зникаєш, і, якщо я знаю щось про твоє життя, ти здаєшся... реальнішим. Навіть жохливі речі... Мені потрібно знати стільки, скільки ти можеш розказати.

Алісія кличе Клер. Їй час іти до сім'ї святкувати Різдво. Я стою, ми обережно цілуємося, скоро Клер промовляє:

– Йду!

І усміхається мені, відтак біжить сходами нагору. Знову підпираю двері стільцем і влаштовуюсь на довгу ніч.

Святвечір, 2

Субота, 24 грудня 1988 року (Генрі двадцять п'ять)

Генрі: Телефоную татові й питаю, чи не хоче він, щоб увечері після Різдвяного концерту я приїхав на вечерю. Він робить боязку спробу запросити мене, на його полегшення, я ухиляюся. Цього року офіційний День жалоби сім'ї Детембл буде проведено в різних місцях. Місіс Кім поїхала в Корею відвідати своїх сестер; я поливаю її квіти й забираю пошту. Телефоную Інгрід Кармайл і запрошую її, але вона рішуче нагадує, що сьогодні Різдво й у деяких людей є сім'ї, яким потрібно засвідчити свою шану. Проглядаю записник. Усі або поїхали за місто, чи ж проводять час у місті зі своєю ріднею. Мені слід було поїхати до бабусі з дідусем. Потім згадую, що вони у Флориді. Зараз 14:53, і магазини закриваються. Купую «У Ела» пляшку шнапсу й кладу її у кишеню пальта. Потім на Белмонт заскакую у вагон метро та йду в центр. Сьогодні похмуро і холодно. Поїзд заповнений лише наполовину, здебільшого, люди з дітьми йдуть у центр, щоб побачити різдвяні вітрини «Маршалл Філд» і зробити останні покупки в «Вотер Тауер Плейс». Виходжу на Рендольф і йду на схід у Грант-Парк. Якийсь час стою на переході над колією, п'ю, а потім йду на ковзанку. Там катається кілька пар і якась малеча. Діти ганяються один за одним, катаються спиною вперед і виписують вісімки. Я беру напрокат пару ковзанів більш-менш свого розміру, зав'язую їх і виходжу на лід. Плавню рухаюсь по периметру ковзанки і ні про що особливо не думаю. Повторення, рух, рівновага, холодне повітря. Приємно. Сонце сідає. Я годину катаюся, затим повертаю ковзани, беру черевики та йду.

Йду на захід по Рендольф і на південь по Мічиган-авеню, повз Художній інститут. На левах різдвяні прикраси. Йду вниз по Коламбус-драйв. Грант-парк порожній, там лише вороння, що бундючно ходить і кружляє над вечірнім блакитним снігом. Вуличні ліхтарі тонуть небо наді мною в помаранчевий колір, а над озером воно глибокого небесно-блакитного кольору. Стою біля Букінгемського фонтану, доки холод не стає нестерпним, спостерігаю за чайками, які кружляють і, пірнаючи, б'ються за кинутий їм кимось буханець хліба. Кінний поліцейський повільно об'їжджає фонтан, а потім спокійно продовжує свій шлях на південь.

Йду. Мої черевики не досить водонепроникні, й, незважаючи на кілька светрів, мое

пальто трохи затонке для цієї температури. В моєму організмі недостатньо жиру, з листопада до квітня я весь час мерзну. Йду вздовж Гаррісон, по Стейт-стрит. Проходжу Пасифік-Гарден-Мішн, де безпритульні знайшли собі притулок і вечерю. Цікаво, що саме вони зараз ідять? Чи мають вони свято? Проїжджає кілька автомобілів. Я не маю годинника, але припускаю, що зараз близько сьомої. Тепер помічаю, що моє відчуття часу змінилося, здається, він збігає повільніше, ніж у інших людей. Кілька післяобідніх годин для мене можуть видаватись цілою добою, а поїздка в метро – епічною мандрівкою. Сьогоднішній день для мене нескінченний. Мені вдалося прожити значну частину дня, не думаючи занадто багато про маму, про аварію, про все таке... але зараз, увечері, коли прогулююсь, це накриває мене. Усвідомлюю, що голодний. Алкоголь вивітрився. Я майже біля «Адамс», і подумки згадавши, скільки в мене грошей, вирішую витратитися на вечерю в «Берггофф», шанованому німецькому ресторані, що славиться своєю пивоварнею.

У «Берггоффі» тепло й гамірно. Там досить багато людей, вони ідять чи просто стоять. Легендарні офіціанти у «Берггоффі» бігають від кухні до столиків. Стою у черзі й зігріваюся поміж галасливих сімей та подружніх пар. Відтак мене садять за невеликий столик у головній залі, біля стіни. Замовляю темне пиво і тарілку качиних ковбасок зі шпечле[32 – Традиційна німецька яечна локшина.]. Коли приносять їжу, повільно їм. З'їдаю весь хліб і розумію, що не пам'ятаю, чи обідав. Це добре, що дбаю про себе, що я не ідіот, – от, згадав про вечерю. Відкидаюсь на спинку крісла й оглядаю приміщення. Під високою стелею, темними панелями і фресками човнів вечеряють подружні пари. Вони провели день, бігаючи по магазинах, або ж у театрі, вони з приємністю обговорюють куплені подарунки, своїх онуків, квитки на літак і час його прибуття; Моцарта. У мене виникає бажання негайно піти на концерт, але сьогодні немає вечірньої програми. Тато, напевно, вже повертається додому з «Оркестр-голу». Я би сів у останньому ряду верхнього балкона (з точки зору акустики, це найкраще місце) і слухав би «Пісню про землю» чи Бетховена, або щось таке неріздвяне. Ну, гаразд. Можливо, наступного року. Перед очима раптом швидко промайнули всі Різдвяні свята в моєму житті; вони вишикувались одне за одним, чекаючи, щоб їх знову пережили, й мене переповнює відчай. Ні. На якусь мить я захотів, щоби Час витягнув мене з цього дня і переніс у інший, легший. Відтак мені стає соромно за своє бажання уникнути туги; мертвим потрібно, щоб їх пам'ятали, навіть якщо це виідає нас зсередини, навіть якщо ми можемо лише вибачатися, доки це не втратить будь-якого сенсу. Не хочу затьмарювати цей теплий веселий ресторан сумом, який огортатиме мене наступного разу, коли буду тут з бабусею та дідусем, тому розраховуюсь і йду.

Повернувшись на вулицю, стою в задумі. Не хочу йти додому. Хочу бути з людьми, потребую відволіктися. Раптом зринає думка про бар «Лови Кайф», місце, де може статися що завгодно, – притулок ексцентризму. Ідеально! Підходжу до Вотер-Тауер-Плейс і сідаю на шістдесят шостий автобус до Чикаго-авеню; виходжу на Деймен та сідаю на п'ятдесятій автобус, що прямує на північ. У автобусі тхне блювотою, я єдиний пасажир. Водій м'яким церковним тенором співає «Тиха ніч», і я бажаю йому щасливого Різдва, коли виходжу на Вабанші. Коли йду повз крамницю «Фікс Іт», починає падати сніг, кінчиками пальців ловлю великі мокрі сніжинки. Із бару долинає музика. Покинутий маревний залізничний шлях нависає над вулицею в блиску випарів натрію, коли відчиняю двері, хтось починає грати на трубі, гарячий джаз б'є мене в груди. Входжу в нього, мовби потопаю, власне, мені саме цього й потрібно.

Тут близько десяти чоловік, зокрема Мія, барменка. На крихітній сцені трое музикантів: труба, контрабас та кларнет, усі відвідувачі сидять у барі. Музиканти завзято грають, витискаючи з інструментів максимальну гучність, немов

звукові дервіші, а я сиджу й впізнаю в мелодії «Біле Різдво». Підходить Мія й запитально дивиться на мене; голосно кричу:

– Віскі з водою!

– «Гауз»? – питає вона.

– Так, – вигукую у відповідь, і вона йде змішувати.

Раптом музика стихає. Дзвонить телефон, Мія підіймає слухавку: «Лови ка-а-айф»? Вона ставить переді мною алкоголь, і я кладу двадцятку на шинквас. «Ні, – говорить вона в трубку. – От тряся. Сам іди на фіг». Вона кидає трубку на апарат, наче м'яч у баскетбольне кільце. Якусь мить Мія стоїть розлючена, потім запалює «Пел-мел» і видихає на мене величезну хмару диму.

– Ой, вибач.

Музиканти сідають за стійку бару, й вона наливає їм пива. Двері в туалет містяться на сцені, тому я користуюся перервою між програмами, щоб відлити. Коли повертаюсь у бар, Мія вже поставила перед моїм стільцем ще один напій.

– Ти екстрасенс, – промовляю.

– Тебе легко передбачити. – Вона ставить попільничку на шинквас, про щось думаючи. – Чим займешся пізніше?

Розглядаю можливі варіанти. Зо два рази я приводив Мію додому, вона весела і все таке, але я справді зараз не в настрої для випадкових зв'язків. З іншого боку, тепле тіло – не так і погано, коли ти пригнічений.

– Планую сильно напиться. А ти що пропонуєш?

– Ну, якщо не сильно нап'єшся, ти би міг прийти до мене. А якщо не будеш п'яний в дошку, то коли прокинешся, міг би зробити мені величезну послугу: піти зі мною на різдвяну вечерю до батьків у Гленко і відкликатися на ім'я Рейф.

– О, Боже, Міє. Я хочу померти від самої думки про це. Вибач.

Вона перехиляється через стійку й рішуче говорить:

– Давай, Генрі. Допоможи мені. Ти презентабельна молода людина чоловічої статі. Чорт забирай, ти – бібліотекар! Ти не оконфузишся, коли мої батьки почнуть питати, хто твої батьки і де ти вчився.

– Насправді, оконфужусь. Я побіжу прямо до туалету й переріжу собі горлянку. У будь-якому разі, який у цьому сенс? Навіть якщо я їм сподобаюся, то вони будуть роками мучити тебе запитаннями типу: «А що сталося з тим милим молодим бібліотекарем, з яким ти зустрічався?» І що станеться, коли вони зустрінуться зі справжнім Рейфом?

– Не думаю, що мені слід перейматися цим. Ну ж бо, давай! Зроблю тобі в ліжку прийом «Три-Ікс», про який ти ніколи не чув.

Місяцями я відмовлявся зустрітися з батьками Інгрід. Я відмовився їхати до них

на різдвяну вечерю завтра. Тому однозначно не робитиму цього для Міі, якої майже не знаю.

– Міє, у будь-який інший день року! Слухай, сьогодні моя мета – досягти такого рівня сп'яніння, щоби навіть ноги не стояли, не кажучи вже про щось інше. Просто подзвони батькам і скажи, що у Рейфа тонзилектомія чи щось таке.

Вона йде в інший кінець бару й обслуговує трьох підозріло юних хлопців, з вигляду – студентів. Потім якийсь час Мія крутиться біля пляшок і робить щось добірне. Відтак ставить фужер переді мною.

– Ось. За рахунок закладу. – Напій штучного полуничного кольору.

– Що це?

Роблю ковток. На смак, як «Севен-ап».

Мія ехидно посміхається.

– Я сама це придумала. Хочеш, щоби тебе понесло? Тож це – поїзд-експрес.

– О. Ну, дякую. – Піднімаю склянку і п'ю. Мене наповнює відчуття тепла і повного благополуччя. – О, небеса. Міє, ти повинна це запатентувати. Ти могла би поставити кіоски по всьому Чикаго і продавати це в паперових стаканчиках. Ти стала б мільйонершею.

– Ще один?

– Звісно.

Будучи перспективним молодшим партнером «Товариства Алкоголіків на свободі Детембл&Детембл», я поки ще не збагнув свого максимального ліміту споживання спиртних напоїв. І ще після кількох коктейлів Мія занепокоєно дивиться на мене з-за шинквасу.

– Генрі?

– Так?

– Тобі вже досить.

Мабуть, це хороша ідея. Намагаюсь кивнути Міі, але це потребує надто багато зусиль. Замість цього повільно, майже граціозно, сповзаю на підлогу.

Згодом прокидаюся в лікарні «Мерсі». Мія сидить біля мого ліжка. Її лице обмашене тушшю. Мені підключили капельницю, почуваю себе паскудно. Дуже паскудно. Насправді, мерзенно у всіх розуміннях. Повертаю голову й блюю в тазик. Мія перехилиється й витирає мені рота.

– Генрі, – шепоче Мія.

– Ей. Що, чорт забирай?

– Генрі, мені так шкода...

– Ти не винна. Що сталося?

– Ти відключився, і я підрахувала – скільки ти важиш?

– Сто сімдесят фунтів.

– О, Господи. Ти вечеряв?

Замислююсь.

– Так.

– Ну, в будь-якому разі, міцність напоїв, що ти пив, сорока градусів. До того ж два віскі... але ти був цілком нормальним, а потім, раптово, твій вигляд став просто жахливим, ти відключився! Я подумала і зрозуміла, що ти конкретно набухався. Тому зателефонувала 911, і ось ти тут.

– Дякую. Мабуть.

– Генрі, у тебе є передсмертне бажання?

Думаю.

– Так.

Відвертаюся до стіни і вдаю, що сплю.

Середа, 8 квітня 1989 року (Клер сімнадцять, Генрі сорок)

Клер: Сиджу в кімнаті бабусі Мігрем і розгадую з нею кросворд із «Нью-Йорк Таймс». Нині яскравий холодний квітневий ранок; бачу, як червоні тюльпани лопотять за вітром у саду. Мама саджає біля куща форзиції щось маленьке й біленьке. Її капелюх майже здуло вітром, вона постійно притискає його долонею до голови й зрештою знімає і прикриває кошиком.

Я не бачила Генрі майже два місяці, наступна дата у списку – через три тижні. Ми наближаємось до того часу, коли я не побачу його більше двох років. Коли була маленькою, він був для мене випадковим відвідувачем, у цьому не було нічого надто незвичайного. Втім, тепер, щоразу коли він приходить, розумію, що побачу його на один раз менше. І тепер усе змінилось. Я чогось хочу... Хочу, щоб Генрі щось сказав, зробив щось таке, що доводить, що все це не якийсь витончений жарт. Хочу. От і все. Я так хочу.

Бабуся Мігрем сидить біля вікна у блакитному кріслі з бильцями. Я сиджу на підвіконні з газетою на колінах. Ми розгадали десь половину кросворда. Я стала геть неуважною.

– Прочитай ще раз, дитинко, – просить бабуся.

– Двадцять униз. «Мавпа-черниця». Вісім літер, друга – «а», остання – «н».

– Капущин. – Вона всміхається, її незрячі очі дивляться в мій бік. Для бабусі я

лише темна тінь на світлому фоні. – Дуже добре, так?

– Так, це чудово. Блін, спробуй це: дев'ятнадцять по горизонталі, – «Не висовуй лікоть сильно із вікна». Дев'ять літер, друга – «у».

– Бурма Шейв[33 – Крем для гоління. Фраза «Не висовуй лікоть сильно із вікна» – із дорожньої реклами цього крему.]. Це було ще до тебе.

– Ех! Я ніколи так не зможу.

Встаю і потягуюся. Мені терміново треба пройтися. Кімната моєї бабусі затишна, але у ній зі мною стаються напади клаустрофобії. Стеля низька, шпалери з елегантними блакитними квіточками, блакитне ситцеве покривало, білий килим, і скрізь запах пудри, зубних протезів і старої шкіри. Бабуся Мігрем сидить струнко, в неї охайний вигляд. Волосся гарне, сиве, але все ж з рудуватим відтінком, який я успадкувала від неї; воно гарно кучерявиться, і вона заколює його шиньйоном. Бабусині очі схожі на блакитні хмаринки. Вона вже дев'ять років сліпа, але добре адаптувалася, і чудово орієнтується в будинку. Вона намагається навчити мене мистецтву розгадування кросвордів, але я не можу змусити себе сісти і розгадати хоча б один. Бабуся розгадувала їх ручкою. Генрі теж любить розгадувати кросворди.

– Прекрасний день, правда? – каже бабуся, відкинувшись у кріслі й потираючи кісточки пальців.

Киваю, а потім кажу:

– Так, але трохи вітряно. Мама там порається в саду, й вітер несе на неї усе.

– Це так схоже на Люсіль, – каже її мати. – Знаєш, дитино, я би хотіла прогулятися.

– Я щойно думала про це ж саме, – кажу. Вона всміхається, протягує мені руки, і я обережно допомагаю їй встати з крісла. Приношу наші пальта і пов'язую шарф навколо бабусиного волосся, щоби вітер не скуповдив його. Потім ми повільно спускаємось сходами й виходимо через парадні двері. Ми стоїмо на доріжці. Повертаюся до бабусі:

– Куди ти хочеш піти?

– Ходімо в сад, – відказує вона.

– То досить далеко. О, мама махає нам рукою, давай помахавмо їй у відповідь. – Ми махаємо рукою мамі, яка зараз унизу біля фонтана. З нею Пітер, наш садівник. Він лишає розмову з нею й дивиться на нас, чекає, щоб ми йшли; відтак вони з мамою зможуть продовжити свою суперечку, що виникла, ймовірно, через нарциси чи півонії. Пітер любить сперечатися з мамою, але зрештою вона завжди домагається свого.

– Бабусю, до саду майже миля шляху.

– Клер, з моїми ногами все добре.

– Добре, тоді ходімо в сад. – Беру її за руку, і ми йдемо. Коли ми доходимо до

краю лугу, питаю: – Йдемо під сонцем чи у тіні?

– Під сонцем, звичайно, – відповідає вона.

Ми йдемо стежиною, що простягається якраз через середину лугу, на галявину. Поки ми йдемо, я описую все це.

– Проходимо повз згасле багаття. Там повно птахів – он, он вони!

– Ворони. Шпаки. І голуби, – каже вона.

– Так... ми зараз біля воріт. Обережно, тут трохи заболочено. Бачу собачі сліди, це досить велика собака, можливо Джої з Аллінгемса. Навколо все зелене. Ось дика троянда.

– Наскільки висока трава в лузі? – запитує бабуся.

– Близько фута. Вона блідо-зелена. Тут є маленькі дубки.

Вона повертається до мене, всміхаючись.

– Ходімо привітаємось.

Веду її до дубків, що ростуть лише за кілька футів від стежки. Дідусь посадив ці три дубки в сорокових роках, як пам'ять про мого двоюрідного дідуся Тедді, бабусиною брата, що загинув у Другій світовій війні. Дубки ще не дуже високі, всього близько п'ятнадцяти футів заввишки. Бабуся кладе руку на стовбур середнього дерева й каже: «Привіт». Не знаю, до дерева вона звертається чи до свого брата.

Йдемо далі. Коли трохи піднімаємось, перед нами видніється весь луг і на галявині стоїть Генрі. Зупиняюся.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22966474&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примітки

1

I так далі (лат.).

2

Переклад В. Стуса.

3

«Келмскот-прес» – приватна книгодрукарня, заснована англійським поетом і художником Вільямом Моррісом у 1891 році. Використовувала традиційні технології книгодрукування. Видавала дорогоцінні книги малим накладом. «Твори» Чосера – найвідоміша книжка друкарні й одне з найбільших досягнень Морріса.

4

Австрійський живописець і графік.

5

Американський художник-модерніст українського походження.

6

Тайський гострий суп на основі кокосового молока.

7

Популярне тайське карі з м'ясом та картоплею.

8

Шніцель, начинений сиром та шинкою і панірований у сухарях.

9

Американська темношкіра співачка, королева соулу.

10

Відома американська шеф-повар, ведуча кулінарних передач.

11

Художня течія, послідовники якої пропагували повернення до ремісничих народних джерел творчості на противагу індустріалізації.

12

Так (фр.).

13

Корейська страва на основі рису.

14

Швидко! (іт.)

15

Заходь! (фр.)

16

Американський типограф, розробник шрифтів.

17

Вірш у прозі Жорж-П'єра Моріса де Герена.

18

Ілюстрована рукописна книга, найвизначніший твір ірландського мистецтва VIII–IX століття.

19

До побачення (фр.).

20

Картина Жоржа Сера, французького художника-неоімпресіоніста.

21

Бейсбольне поле у Чикаго.

22

На місці злочину (лат.).

23

Не раз (нім.).

24

Дня (фр.).

25

Трюк (фр.).

26

Високоякісний папір, що виготовляється з кори бруссонетії за рецептами Сходу.

27

Дороги із позначками на узбіччях, що вшановують збройні сили США.

28

Це красиво, але це не війна.

29

О, міс Ебшир, сідайте, будь ласка (фр.).

30

Клер, почекайте.

31

Пер. В. Коптілова.

32

Традиційна німецька яечна локшина.

33

Крем для гоління. Фраза «Не висовуй лікоть сильно із вікна» – із дорожньої реклами цього крему.